

NAMESTO UVODNIKA

Ljutomerska občina včeraj in danes

Piše: Aleksander Pirher

Ljutomerska občina, ki leži v srcu Prlekije, je s svojimi sončnimi vinskih gorami in z rodovitnim Murskim poljem dokaj zaokrožena enota. Lep in prijazen je ta svet, prijazen in delavni so ljudje, ki živijo na tem koščku slovenske zemlje. Težko delo in borba za obstoj je priklapala ljudem na rodno grudo, da so v davni in bližnji preteklosti, ki ni bila nikoli rožnata zanj, vzdržali in se ohranili. Živelj v nekdanji občini je bil v nedavni preteklosti izrazito kmečko-viničarski, brez diferencirane razredne zavesti. Izrazitega proletariata, ki bi naj bil nosilec revolucionarnih idej in razredne borbe, posebno se borbe proti vladajoči buržoaziji v predaprilski Jugoslaviji, ni bilo.

Ceprav je bila Prlekija v preteklosti in je tudi sedaj oddaljena od večjih kulturnih in gospodarskih središč, so vendar le pomembni in zgodovinski politični dogodki po svoje vplivali tudi na te kraje in na njihovo prebivalstvo. Tako so n. pr. že rezultati marčne revolucije leta 1848 močno odmevali tudi v teh krajih. Kronisti ugotavljajo v svojih zapiskih, da je Ljutomer, ki je bil sicer vse do osvoboditve močna nemška posojanka, močno zaslovel v 19. stoletju po narodni zavesti, prav posebno pa še njegova okolica, in po rodoljubih, ki so organizirali v drugi polovici 19. stoletja bese, tabore, čitalnice in bralna društva, vse zato, da bi krepili pri ljudeh nacionalno zavest. Zaradi hitrega širjenja zavesti med okoljskimi kmetijskimi prebivalci se je n. pr. leta 1851 pritoževal ljutomerski okrajni glavar nad slovenskimi »prenapetimi« v okraju, ki hujskajo proti vsemu, kar je nemškega, zlasti pa proti nemškemu uradovanju. Čitalnice so bile takrat središče narodnega življenja. Za čitalniško dobo so bile značilne »bese«. Prva »beseda« je bila v Ljutomeru 6. septembra 1863, ko so ljutomerski Slovenci proslavili tisočletnico Cirila in Metoda; ta je po udeležbi ba je nadkrilila vse podobne prireditve tistega časa na Slovenskem.

Prehod iz trških čitalniških krogov na široko politično področje je bila doba taborov. Prvi slovenski tabor je bil v Ljutomeru leta 1868 v Srešnovem logu. Na taboru, ko so govorili Valentin Zarnik, Radoslav Razlag, Josip Vošnjak in drugi, so prišli do veljave ljudske težnje; da je minila doba zaslužjevanja in da je med Slovenci nastal preporod. Zbrane ljudske množice so odločno zahtevale politične pravice in zboljšanje gospodarskih razmer.

Socialistično gibanje, ki se je začelo širiti pri Slovencih proti koncu preteklega stoletja, se dolgo ni moglo uveljaviti v Prlekiji, pa čeprav je živel in deloval v Ljutomeru Viktor Kukovec, znani slovenski socialist, ki se je pridružil socialističnemu gibanju že kot študent in bil ob prevratnih letih 1918 in pozneje voditelj proresivnega gibanja na desnem

bregu Mure. Vse do leta 1918 je ostal brezuspešen vsak Kukovec poskus, da bi pridobil viničarje in ostali podeželski proletariati za organizirani odpor proti brezobzirnemu in nečloveškemu izkoriščanju po tuji in domači gospodi, ki je imela večino ljutomerskih goric. Ko so po letu 1917 gesla ruske revolucije prodrla tudi v te kraje, se je položaj nekoliko spremenil, čeprav ne za dolgo. Niti gibanje, ki je nastalo po zlomu Avstro-Ogrske v Prekmurju pod vplivom Oktobrske revolucije in ki je hotelo ustanoviti neodvisno Prekmursko bolševiško republiko s posebno vojsko in vlado, ni zajelo predelov na tej strani Mure. Podružnico Neodvisne stranke se je posrečilo v Ljutomeru ustanoviti šele leta 1923, ustanovil jo je mizar Dojčbauer, njeni člani pa so bili delavci obeh takratnih ljutomerskih usnjarn. Stranka je postopoma vse močnejše vplivala na kmečko množico, posebno se na viničarje, kar je začelo vznemirati domačjale in takratne oblastvene organe, ki so se zavedali, da se je v sicer zaostalem okraju začelo razvijati ljudsko gibanje pod vodstvom Partije. Pomembno napredno vlogo med kmečkimi ljudmi, posebno še med mladino, pa so v Prlekiji odigrali v predaprilski Jugoslaviji Društva kmečkih fantov in deklet, ki so jih organizirali napredni študentje s pomočjo Partije, saj so bila ob zlomu stare Jugoslavije prav ta društva osnovne celice za organiziranje narodnoosvobodilnega gibanja v teh krajih. Člani društev so širili »Ljudsko pravico«, glasilo KPJ, ki je imela v Pomurju in tudi v sedanji ljutomerski občini dokaj naročnikov; posebno v času, ko je izhajala v Lendavi. Ob tem živahnem poli-

tičnem delovanju v Pomurju in v Ljutomeru in okolici, ki ga je vodila partijska organizacija v Ptuj (stalni terenski partijski delavec je bil za ljutomerski okraj Dušan Kveder), je prišlo 1. septembra 1935 v Ljutomeru do prvega velikega demonstrativnega delavsko-viničarskega shoda. Glavni organizator tega shoda je bil pokojni narodni heroj Jože Kerencič. Oblast, ki je slutila, da gre za veliko množično gibanje izkoriščanih in brezpravnih ljudskih množic, posebno viničarjev in bajtarjev, ki ga vodi Komunistična partija, je zborovanje prepovedala. Kljub prepovedi in močnim žandarjskim patruljam, ki so na vseh dohodih v Ljutomer razganjale ljudi, se je zbrala na Glavnem trgu ogromna množica ljudi, tako da je bil prostrani trg neprehoden. Ker je zborovanje bilo, je orožništvo to izkoristilo in prisotne ne samo polivalo z mojnico, temveč nanje tudi streljalo. Na ljutomerskih ulicah je prišlo do krvoprelitja. Ubili so Alojza Mavrica, Koga, Medica in še več drugih pa so ranili. Ob tem dogodku je takratni izkoriščevalski režim pokazal svojo nemoč in sovraštvo do vsega naprednega in do vsega tistega, kar je bilo narodno. Shod je dosegel svoj namen. Izkoriščane delovne množice so spoznale, da je vladajoči režim in razred njihov neizprosen sovražnik in da je njihova rešitev samo v skupni in organizirani borbi proti takratnim oblastvenikom. Ljutomerski dogodki so ostali ljudem v neizbrisnem spominu.

Ves čas predaprilske Jugoslavije je bila Prlekija pod močnim germanskim prit-

iskom, ki se je po letu 1938, ko je Hitler priključil Avstrijo k Nemčiji, še povečal. V Ljutomeru so imeli kulturnodovci in takimenovali petokolonaši močne gospodarske pozicije in zato tudi dokajšen vpliv na nerazgledane izkoriščane delavske množice, ki so bile gospodarsko odvisne od nemških nadležev. Najbolj vidni nagradi v okolici Ljutomera so bili v rokah nemške gospodarske misleče gospode. Razumljivo, da so tudi nacistični agenti izkoristili svoj gospodarski položaj za načrtno širjenje nacistične propagande med takrat najbolj nerazgledanim in izkoriščanimi ter slabimi organiziranimi viničarskimi proletarci. Dobro izolirana petokolona je imela močno oporo med apaškimi Nemci in pri okrog 2400 članih Kulturnodovcev in bivšem ljutomerskem okraju. Kulturnodovci so na javnih shodih v črnih uniformah odkrito nastopali proti Jugoslaviji. Takratni režim je dopuščal izvalne nastope kulturnodovcev in podtalno delovanje pete kolone. Klical pa je na odgovornost zavedne patriote, ki so odločno nastopali proti takšnim izživljanjem.

Takšno je bilo politično stanje v Prlekiji ob izbruhu druge svetovne vojne in neposredno pred napadom fašistične Nemčije na Jugoslavijo. Brezpravni viničarji in ostali delavski polproletariat, ki je živel v skrajno težavnih materialnih pogojih, je pod vplivom petokolonaške propagande v veliki večini dejansko pričakoval s Hitlerjevo okupacijo izhod iz svojega nevdružnega gospodarskega stanja. Prvi ukrepi oku-

patorja po zasedbi in razkosanju Jugoslavije, posebno širokogrudno dajanje materialne pomoči socialno potrebnim, so pripomogli, da se je v začetku poleg nekaterih zaslepljenih kmetov in meščanov tudi ta sloj prebivalstva, ki bi dejansko moral biti nosilec upora, dokaj slabo opazil inibal okupatorju.

V takih okoliščinah je bilo izredno težko začeti upor proti okupatorju. Toda kljub izjemno neveljavi in napredno mislečim ljudem v Prlekiji ostale okupatorjeve začetke so bili v prvi samoznaki razkropljeni in neorganizirani, ki se niso bili nasilja fašističnega okupatorja, ki naj naprednim in narodno zavestnim življenjem, ko je okupatorska civilna oblast pomagala kulturnodovcem začela z dosledno in zvernsko krutostjo aretirati Hitlerjevo povelje, da je treba na prvih splošnih Stajerskih zborovanjih, ki so kaj kmalu spregledali tudi množico zaslepljenosti. V Prlekiji ni bilo v tem času nobene partijske organizacije, ni bilo komunistov, ki bi takoj po kapitulaciji začeli pripravljati ljudi na organiziran upor proti okupatorju, vendar pa je ugotovljeno, da kljub takemu položaju segajo tudi v sedanji ljutomerski občini začetki upora že v prve dni okupacije. V ljutomerski okolici je Jakob Babič s Cvena prvi začel pridobivati ljudi za upor proti okupatorju. Bil je v službi pri Cestnem odboru v Ljutomeru in je zaradi tega imel možnost za delovanje na širšem ozemlju. Po izpovedi njegove sestre Elizabete Babič, sedaj poročene Vaupotič, so se na Babičevem domu, na Cvenu št. 13, zbrali 1. junija 1941 organizatorji osvobodilnega gibanja v Lju-

tomerskem okolišu: Jakob Babič s Cvena, ing. Hedžet iz Razkrižja, narodni heroj Jože Kerencič s Koga in Janez Nemec s Cvena. Sestanek je bil zvečer. O njem ni nobenega pismenega dokumenta, ga tudi vsi navzoči borci so dali svoja življenja v borbi proti okupatorju in domačim izdajalcem. Večina jih je padla že leta 1941.

S Cvena se je Babičeva odporniška organizacija razširila v Ljutomer, na Kamensčak in v Cezanjevce. Gov. Rudi Stekmüller s Kamensčaka je n. pr. že 18. maja 1941 zapisal v svoj dnevnik: »Zbiramo se in organiziramo sestro Babič nam dala navodila.« Takoj po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo je začela ilegalno delovati postojanka OF pri Nadi Rajhovi na Moti pri Ljutomeru. Ta organizacija je imela že od začetka tesne stike s prekmursko partijsko organizacijo. K Rajhovi so večkrat prihajali Stefan Kovač-Marko, narodni heroj in vodja osvobodilnega gibanja v Prekmurju leta 1941, Stefan Kihar-Bojan, pokojna narodna heroja Vinko Megla in Jože Kerencič. V delovanje te postojanke so se kmalu vključili tudi domači kmečki fantje. Od Nade Rajhove so vodile zveze v Razkrižje, v Strigovo, v Kovačeve gorice, kjer je leta 1941 delovala prva ciklostilna tehnika, ki je zalagala ta teren z letaki; nadalje v Središče, k Mali Nedelji, v Terbegovce in Zilhlavo, k Tomažu, v Radgono itd. Koncem junija je prišlo do prvega sestanka tudi v Veržetu. Po doslej zbranih podatkih, je bila avgusta 1941 organizacija OF v Prlekiji, torej tudi v sedanji ljutomerski občini, postavljena na trdne temelje. Nemci, ki sta jim narodnoosvobodilno gibanje in obožena vstaja jugoslovanskih narodov povzročala resne skrbi, kajti svoje sile so potrebovali na ruski fronti, so se odločili za vse mogoče metode, samo da bi zadušili upor. V organizacijo OF so vrinili gestapovske agente, od katerih so kmalu zvedeli, da je narodnoosvobodilno gibanje v Prlekiji tesno povezano z vsesplošno ljudsko vstajo, posebno pa z gibanjem v Prekmurju. Zaradi izdaj vrinjenecv so sledile aretacije in padale so prve žrtve. Med prvimi je bil aretiran Jakob Babič s Cvena in njegovi ožji sodelavci. 16. oktobra 1941 je padel Babič kot prva žrtev narodnoosvobodilnega gibanja v naši občini. Kmalu za tem je padel v Prekmurju Stefan Kovač. V Mariboru so ujeli in 15. novembra 1941 ustrelili Stefana Kuharja, 27. decembra pa Jožeta Kerenciča. Stevilne aretacije so bile tudi v Radgoni in okolici. Tako so ob koncu leta 1941 zaradi izdaje zajeli Nemci domala vse prvoborce in voditelje NOB v tem predelu Stajerske in Prekmurja. Leta 1942 se je položaj še poslabšal, ko je padel Vinko Megla in ko je bila aretirana tudi Nada Rajhova in odpeljana v koncentracijsko taborišče Auschwitz, od koder se ni več vrnila. Zaradi skrajno težavnega položaja so se morali še preostali prvoborci

(Nadaljevanje na 2. strani)

NA CVENU ŠT. 13

Tiste hiše, kjer je Jakec, kakor ga se zdaj imenuje sestra Elizabeta Babičeva, poročena Vaupotič, zdaj več ni. Lani je zgorela in jo zdaj obdajajo z novim zidom. Tovaršiji iz občine so pospešili to gradnjo, kajti pravijo, da se ob prvem občinskem prazniku občine Ljutomer spodobijo, da odkrijejo spominsko ploščo Jakecu, ki je padel za svobodo.

To je hiša, v kateri je bil prvi sestanek organizatorjev upora v Prlekiji. Prvega junija usodnega leta okupacije so se zbrali v tej hiši ing. Hedžet, Jože Kerencič, Jakec in še nekateri. »Vseh se ne spominim«, je pripovedovala Babičeva sestra, ki si je komaj ukradla nekaj časa za razgovor z menoj. »Prišli so iz Ljubljane. Sporočili so, da pridejo. Po dva s kolesi sta prišla že v temi. Takrat še ni bilo nevarno,

ker se tisti nemški vojaki, ki so prišli iz fronte, niso ukvarjali kdo ve kaj s prebivalstvom. Tisti, ki so prišli za temi prvimi, so bili že nevarni...«

»Vojaki so bili v sosednjih hišah poleg hiše Sestank pa je bil v sobi. Jakec je že tedaj sedel, da ga bodo ustrelili. Rekel mi je, da sem mu dejala, da mu bom pomagala, če hoče, da ve, da ga bodo ustrelili, mene pa zaprli. In tako je tudi bilo. Sestanki so postali čedalje bolj nevarni. Nekdo iz Cestnega odbora, kjer je bil Jakec v službi, je opazoval gibanje, ki se je predlo okrog Jakca in kmalu smo bili izdani.«

»Bilo je to petnajstega oktobra. Aretirali so nas okrog petintrideset. Potem pa Kerenciča, Meglo, Bokšo in tudi druge. Med njimi Jakca. Mi pa smo potobali skozi zapore Ljutomera, Ptuja, Borla, Maribora...«

»Ko so nas prijeli, je bilo že zelo strogo. Tiste, ki so v začetku pozaprl, smo lahko še re-

ševali. Jaz sem bila večkrat v Ptuj in Celje. Bilo je daleč in zgodaj sem morala priti. Jakec je dal legitimacije kot za službenice, jaz ali kdo drugi pa jim je oddal legitimacije. Dalje so si

sami pomagali. Prosili so paznika, naj jih pušči v bližnjo trafiko po cigarete. Zunaj pa jih je že čakalo kolo...«

Niso prijetni takšni spomini, čeprav smo jih dolžni povedati mlademu rodu, ki mu je to

vse že skoraj tuje, marsikaj nedoumljivo in ne-navadno. Pa tudi spomini se bledijo, izgineva-jo obrazi, vse bolj redka so srečanja med sodelavci v času uporniških dni in vsakdanje skrbi so tolikanj zajetne, da nas skoraj popolnoma okupirajo.

Toda tudi vsi ti, ki smo jih takrat rešili, so se pozneje priključili uporu in potem tudi vsi padli...«

Se več podrobnosti bi lahko zabeležil, še marsikatero vprašanje zastavljal, toda dovolj je to, kar sem slišal in tudi zabeležil. Razumem to, kar mi je Babičeva sestra večkrat omenila: »Ne spominjam se rada tega, kar je bilo. Kaj takšnega se človek raje ne spomni...« Ni ravno prijetna dolžnost človeka spominjati na tisto, česar se ne mara spominjati, pa čeprav je to zaradi mladih, ki so dolžni vedeti vsaj nekaj iz tistih časov.

V. S.

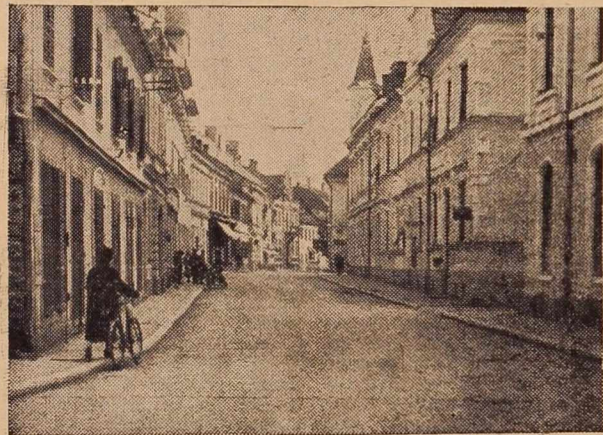

Družbeno življenje v ljutomerski občini

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ljutomerskega terena na čelu z Bojanom Crvičem in Slavkom Ivanjšičem umakniti na Pohorje, kjer so se pridružili Ruški četni. Narodnoosvobodilno gibanje se je ponovno razmahnilo po prihodu rojaka Ivana Nemca-Vojka, ki je bil poslan na Ljutomeroški okoliš po nalogu Izvršnega sveta OF za Slovenijo. Zveze so obnovili in gibanju so se pridruževali vedno novi borci. Aktivisti so leta 1945 začeli z dokaj širokopotezno mobilizacijo novincev, ki sta jih Slavko Ivanjšič-Boris in Danijel Hojs-Ljubo vodila na Pohorje. Z mobiliziranci pa so nastale težave, ko je bila zaradi neprestanih hajk in številnih nemških postojank prekinjena zveza s Pohorjem. Leta 1945 in pozneje je prišlo tudi do vedno večjih in pogostejših oboroženih spopadov z Nemci. (25. decembra 1945 v Radomerju, 25. marca 1944 na Desnjaku, 5. aprila v Mekotnjaku, a eden največjih spopadov z oboroženim okupatorjem v Ljutomerski občini je bil 6. aprila 1944 pri Ribičevem mlinu v Cezanjevcih.) Kljub množičnemu streljanju talcev se okupatorju ni posrečilo zadušiti borbenega in revolucionarnega duha borcev in ljudi.

Se večji razmah je doseglo gibanje v jeseni leta 1944, ko je oblastni komite KPS poslal v Prlekijo preizkušene in prekaljene borce s tov. Viktorjem Stoparjem na čelu. Septembra 1944 so ustanovili novi odbor OF za okrožje Ljutomer-Radgona pod vodstvom tovariša Stoparja, ki je deloval vse do osvoboditve.

Močno se je razvilo politično delovanje med ljudstvom. Po vaseh so bili množični sestanki-mitingi, na katerih so govorili člani okrožnega odbora OF, zaključili pa so jih s petjem partizanskih pesmi. Za politično delovanje in borbo proti okupatorju v okolici Ljutomera in tudi v ostalih predelih Prlekije je nastal najtežji položaj pozimi leta 1944, ko je okupator poslal sem Kozake za borbo proti partizanom, in neposredno pred osvoboditvijo, ko se je v te kraje premaknila fronta. V borbi z njimi je padlo mnogo borcev in političnih delavcev — na Podgradju, na Gravi in v Logarovcih. V logarovski borbi so Kozaki ujeli hudo ranjenega Cirila Jureša in ga naslednji dan, 4. februarja 1945, na pol mrtvega obesili na Glavnem trgu v Ljutomeru.

Po pettedenskem upiranju partizanskim odredom in Rdeči armadi so se v noči od 7. na 8. maj okupatorske enote končno morale umakniti s svojih položajev, ki so jih trdovratno držale do zadnjega. Na begu so porušili komunikacije in industrijske objekte, ropali in požigali. 8. maja 1945 so prišli v Ljutomer terenci-aktivisti in borci. Tako je bil Ljutomer, njegova okolica in vobče vsa Prlekija končno osvobodjena in rešena štiriletnega krvavega okupatorjevega nasilja. Čeprav so bili naši kraji zelo oddaljeni od središča slovenskega osvobodilnega gibanja in čeprav so bile vezi večkrat prekinjene, je tudi tod vsa leta okupacije delovalo organizirano partizansko gibanje pod vodstvom Partije, ki se je iz leta v leto, kljub okrepljeni budnosti in vedno večjemu nasilju okupatorja, širilo in organizacijsko utrjevalo. Aktivnih sodelavcev je bilo vedno več. Konec leta 1944 so bile v Prlekiji redke hiše, ki ne bi vsaj materialno podpirale borcev in aktivistov OF. Politično delo med ljudstvom je bilo že toliko razvito, da je pred osvoboditvijo bil domala v vsaki večji vasi od-

bor OF, ki je ob osvoboditvi prevzel oblast. Po vaseh so bile ustanovljene tudi mladinske in organizacije SKOJ. Tako vidimo, da ljudstvo naših krajev ni stalo ob strani v velikem osvobodilnem boju, marveč da se je v njem aktivno vključilo. Tod sicer ni bilo odredov in višje organiziranih partizanskih enot; toda tega ni bilo krivo tu živeče ljudstvo, ampak objektivni pogoji. Ravninski predeli brez večjih hribov in gozdov pač niso bili primerni za prehode in zadržavanje večjih oboroženih enot. Ljudje iz teh krajev so odhajali v partizanske enote drugam, na Pohorje in pozneje na Kozjak, oni pa, ki so ostali, so se doma po svoje upirali okupatorju in pomagali partizanskemu gibanju. Na svoj prispevek v narodnoosvobodilnem boju so lahko prebivalci Ljutomerske občine zares ponosni.

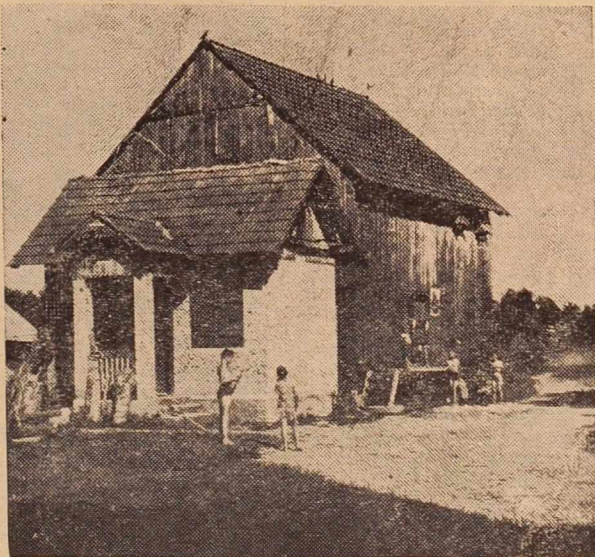
Ko je bil okupator preganjan in ko je končno zasijala toliko zaželena in težko pričakovana svoboda, so tudi v teh krajih, kot širom po naši domovini, čakale težavne naloge vse organizacije OF, naše prve organe oblasti in ljudi. Obnoviti je bilo treba tisto, kar je okupator porušil in uničil. Zagotoviti je bilo treba živčevje za mesta in tiste predele naše domovine, ki so bili po okupatorju najbolj razdejani, izropani in požgani. Vse te potrebe so naši ljudje dobro razumeli in tudi prispevali svoj delež za skupnost, za napredek domovine. Kmalu po osvoboditvi so vodilni organizatorji narodnoosvobodilnega gibanja in pre-

— izpolnjevali svoje obveznosti, ki niso bile majhne v teh časih. Brez večjih represalij so bili vsa leta stoodstotno uresničeni obvezni odkupi, delavci in kmetje so se v teh letih odzivali na pozive OF in odhajali v gozdne delovne brigade na Pohorje in Dolensko, mladina pa na svoje delovne akcije.

Z demokratizacijo vsega našega družbenega življenja so se ljudske sile še bolj sprostile in se prav uspešno uveljavljajo v novem komunalnem sistemu. Z uveljavljanjem novega komunalnega sistema so mnoge politične in oblastno-upravne funkcije okrajševale preveze nove občine-komune. V občinah, kjer so subjektivne sile dovolj aktivne (kjer so SZDL, mladinske in sindikalne organizacije ob zadostni pomoči članov ZK razvile potrebno politično-vzgojno delovanje), se zadovoljivo razvija gospodarsko in ostalo družbeno življenje. Ljutomerska občina v tem pogledu prav gotovo ni med zadnjimi v Pomurju.

SZDL v občini je s svojimi 6544 člani (59% vseh volivcev), močan politični činitelj, ki že dokaj samostojno in uspešno usmerja politično in društveno življenje. Premalo pa še osnovne organizacije SZDL, ki jih je v občini 51, usmerjajo delovanje številnih družbenih organov — šolskih odborov, upravnih odborov vzgojnih zdravstvenih in socialnih ustanov, delovanje hišnih in potrošniških svetov. Ponekod pa vodstva organizacij še premalo sodelujejo s KO in upravnimi odbori KZ, zaradi tega in pa nekaterih objektivnih razlogov pa je včlanjenih v KZ še vedno premalo kmetovalcev. Ob načrtni pomoči občinskega političnega vodstva, posebno pa še ob večji aktivnosti članov ZK v osnovnih organizacijah SZDL, bo moči postopoma odpraviti navedene pomanjkljivosti. Omembe vredno delo je na primer opravila SZDL v pretekli zimski sezoni pri izobraževanju kmetijskih ljudskih množic. S pomočjo kulturnoprosvetnih komisij in KZ je bilo opravljenih 49 predavanj, predvsem kmetijskih, zdravstvenih, pravnih, vzgojnih in gospodarsko-političnih. Poleg tega smo imeli v občini še 3 praktične gospodinske tečaje, seminar za žene, seminar za novoizvoljene odbornike šolskih odborov in seminar za novoizvoljene odbornike osnovnih organizacij SZDL. Uspešno smo zaključili teoretični pouk tudi v vseh osmih kmetijsko-gospodarskih šolah, ki so se v naši občini že povsem uveljavile.

Delovanje mladinske organizacije se je znatno zboljšalo pod novim mladinskim občinskim vodstvom. V 22 osnovnih organizacijah je 750 mladih ljudi ali 48,6% vse mladine v občini. S številom v organizacijo vključene mladine pa še ne moremo biti zadovoljni. Organizacije SZDL in osnovne organizacije ZK bodo morale bolj pomagati mladini.

Smodišev mlin ob Muri, kjer so streljali talce.

skim vodstvom. Tudi v naši občini si razni reakcionarji, posebno še klerikalni, vztrajno prizadevajo, da bi imeli odločujoči vpliv nad mladino in nad jo zavajali. Zadolgoživja pa je to, da je precej mladine vključene v društva, posebno v prosvetna (438), v gasilska (187), v RK (405), v telesnovzgojna (96), nadalje v strelske družine in planinsko

Pred šestnajstimi leti — 1. junija 1941. leta — so se zbrali v Babičevi domačiji na Cvenu št. 13 prvi organizatorji NOG Prlekije. V spomin na ta zgodovinski dogodek je ObLO Ljutomer proglasil 1. junij za občinski praznik.

Letos prvič praznujejo Ljutomerski občani. Tudi uredništvo in uprava PV se pridružujeta čestitkam prebivalcev Pomurja ob njihovem velikem prazniku in kličeta: **Se več uspehov v nadaljnjem prizadevanju za procvit in napredek občine!**

V NOVI KOMUNI

Sedanja občina Ljutomer je bila oblikovana z upravno-teritorialno razdelitvijo v letu 1955 in je začela poslovati s 1. septembrom 1955. Površinsko zajema 16.024 ha, od tega je 6.546 ha njiv, 2.864 ha travnikov in 645 ha vinogradov. Socialistični sektor (Vinogradniško gospodarstvo Ljutomer, Vinogradniško gospodarstvo Jezualem in Kmetijsko gospodarstvo »Muropolje«) ima 545 ha njiv, 392 ha vinogradov in 265 ha travnikov. Občina je, kot je iz navedenega razvidno, izrazito kmetijska in se velika večina prebivalstva bavi s poljedelstvom, živinorejo in vinogradništvom, veliko manj pa jih je zaposlenih v lokalnih industrijskih in obrtnih podjetjih.

Občina šteje 16.842 prebivalcev, od tega je 7.994 moških in 8.898 žensk. Kmetičkih prebivalcev je 10.438, drugi pa so delavci, uslužbenci in

ostali poklici. V občini je 4.162 gospodinjstev.

Samoupravljanje občine uresničujemo po ljudskem odboru, 5 odborniških komisijah, 13 svetih in 21 krajevnih odborih. V teh organih sodeluje 312 državljanov, od tega pa samo 23 žensk, kar je izredno majhno število, če upoštevamo razmerje med skupnim številom moških in žensk v občini. Razen tega je v stalnih in začasnih komisijah še 126 državljanov. Kot posebna oblika neposrednega sodelovanja in nadzorstva nad delovanjem občinskega ljudskega odbora in njegovih organov so zbori volivcev, ki jih je v občini 32.

V doglednem času bo potrebno uresničiti določene spremembe v svetih, saj razvoj nujno kaže na to: Tako bo treba ukiniti sedanji svet za gospodarstvo in ustanoviti dva nova sveta: svet za bla-

govni promet in svet za industrijo in obrt.

Na zborih volivcev se je preveč uveljavil delegatski sistem in je zato tudi udeležba relativno mala (povprečje 18 odstotkov). Na zborih volivcev so državljeni razen o družbenem planu občine, občinskem proračunu, delovanju občinskega ljudskega odbora, občinskih odlokih in predvideni šolski reformi razpravljali še o svojih lokalnih problemih. Tako so zbori volivcev lani sklenili, da je treba uvesti poseben krajevni prispevek v delu za popravilo krajevnih cest; vrednost opravljenega dela je preselila 7.000.000 din. Tudi za to leto so se zbori volivcev odločili za uvedbo posebnega krajevnega prispevka.

Krajevni odbori so v času svojega obstoja zadovoljivo opravljali svoje naloge, kar dokazujejo precej dobri uspehi. Občinski ljudski odbor jim je pomagal neposredno ali pa po svojih upravnih organih, kar je bilo nujno potrebno, posebno v začetku njihovega delovanja. Delovanje krajevnih organov pa bi bilo še uspešnejše, če bi razpolagali s primernimi denarnimi sredstvi. Krajevnih odborov je po sedanjem omejenjskem obsegu in številu dovolj, razen v jugovzhodnem vinogradniškem predelu, kjer bi bilo nujno potrebno odpreti krajevni urad, da bi tako uredili administrativno poslovanje za krajevne odbore Presika, Slamnjak, Radomerje in Jezualem. Ta potreba bo še akutnejša z novo reorganizacijo matične službe.

Delavsko samoupravljanje je uveljavljeno v vseh industrijskih in obrtnih podjetjih, vendar še imajo ponekod delavski sveti številne objektivne, še bolj pa subjektivne slabosti, kar se potem zelo pozna pri poslovanju podjetij. Močan element so delavci, ki so dejansko kmetje ali člani kmetičkih družin, so lastniki ali so lastniki posesti in jim je dohodek iz delovnega razmerja le dopolnilni dohodek iz kmetijstva. Razumljivo je, da so taki delavci zaposleni v podjetju in doma na posestvu, zato se zaradi preizapolnenosti ne morejo uveljaviti kot izrazito delavski element. Ravno tako tudi ne kažejo posebne vneme za povečanje delovne storilnosti in proizvodnje.

Dokaj dobro so se v času svoje relativno kratke materialne dobe uveljavili šolski odbori. V začetku svojega delovanja so v glavnem obravnavali problematiko šolskega iz čisto materialne perspektive, pozneje pa so se vedno bolj poglobljali tudi v ostale probleme šolstva (učni uspehi, šolski obisk, socialno stanje učencev in drugo). Prav dobro aktivnost pa so pokazali šolski odbori v številnih razpravah o predvideni šolski reformi in o problemih, ki se pojavljajo v zvezi s to reformo.

Aleksander Pirher

(Nadaljevanje na 7. strani)

Na kosteh in grobovih je zrastle svobodna Prlekija

Aprila 1941 se je stara Jugoslavija zrušila čez noč. Vzrok za to so bili predvsem trhlji državni temelji, ki so se odražali v nacionalnem zatiranju narodov, v krutem izkoriščanju človeka in v korupciji vladajočih klik.

Slovensko zemljo, vključno prelepo Prlekijo, je pogazil pruski škorenj. Izgubili smo svobodo kljub temu, da je bilo to ozemlje vedno slovensko in da sta obdelovala zemljo vedno le slovenski kmet in vinicar, pa čeprav je bila naduta nemška gospoda lastnica precejšnjega dela naših prelepih gor. Z vdorom nemških tankov in bajonetov so ugasnile tudi vse pravice

vico malega človeka, za delavca in kmeta, za onega, ki hoče živeti z delom svojih rok? Ali je mogoče svet tako velikodušen, da prelija en narod svojo dragoceno kri za svobodo drugega naroda, ali je potrebno, da si narod, ki hoče svobodo, mora to priboriti sam? Odgovori so bili jasni: Nočemo biti sužnji! Nočemo umirati brez borbe! Nočemo kupljene svobode! Hočemo živeti, hočemo svobodo, svojo domovino, domovino, ki ho dobro mati za delovno ljudstvo!

In takrat je Komunistična partija Jugoslavije visoko dvignila prapor svobode, s katerim je povedla jugoslovanske narode na sicer težko in trnjevo pot v borbo. Narodom je bilo jasno, da bo cena svobode zelo velika in da se ne bodo mogli izogniti potokom krvi.

Tovariš Tito je takrat občutil utripe narodov, ki niso hoteli poginiti brez odpora, ki so hoteli a odločno borbo preganati tuje in na svoji zemlji zgraditi nov svet.

Krvava borba se je pričela 22. julija 1941, ko so počili prvi strelji iz partizanskih pušk. Poprej mirni slovenski gozdovi so zažvepli. Čeprav ni bilo lahke, so zapuščali svoje domove slovenski fantje in moške. Dragi so jim bili njihovi svojci, toda domovina jim je bila še dražja: za svojo dečo in za bodoče rodove so morali vzeti v roke puško in se prirediti neumljeno boriti.

Koštate bukke in temne smreke so bile našim fantom streha za nove domove. Gozdovi so bili domovi za tisoče, ki so hoteli življenje z borbo, za tisoče, ki so se hoteli izogniti švabskim taboriščem smrti, za tisoče, ki so hoteli svobodo. V gozdovih so snovali načrte za zrušenje starega sveta, tam so kovali zgodovino, tam se je rodila svetlejša bodočnost. Tam so ustanovili novo vojsko, ki je pričela rušiti temelje sovražnih armad. Ker ni mela svojega orožja, ga je morala iztrgati iz rok sovražnika.

Okupatorjev teror je stopajeval iz meseca v mesec. Množice dobrih Slovencev so strpali v zapore, ki so bili prenapolnjeni. Odpirali so nova taborišča smrti. Tam je bil človek le številka. Slovenci in ostali Jugoslovani so bili zastopani v vseh najstrašnejših taboriščih. Le redki so bili oni, ki so preživeli taborišča smrti (Dachau, Buchenwald, Auschwitz, Rab itd.). Ti se spominjajo z grozo in ogorčenjem vseh tistih strahot, ki so jih pretrpeli v teh moriščih.

Strašno je bilo trpljenje slovenskih patriotov, ki so čakali v temnih celicah, vkljenjeni v težke verige, da jih pokličejo na morišče, kjer so dajali svoja mlada življenja kot talci.

Mlada slovenska vojska je rasla in se bujno razvijala. Bila je

Jože Kerenčič iz Bolfenka in Vinko Megla od Tomaža.

Mlado gibanje Osvobodilne fronte je dobilo prav kmalu po vdoru okupatorja organizirano obliko. Na pobudo prvoborbovca tov. Kerenčiča je bil 1. junija 1941 pri tov. Jakobu Babiču na Cvenu sestanek, na katerem so ustanovili okrajno organizacijo Osvobodilne fronte, ki je pričela nato z organiziranim delovanjem med prlekimi ljudmi.

Mladi borci so trosili letake, bodrili ljudi in nato odhajali v partizane in krvave borbe. Zavedali so se, da lahko izgubijo z vsakim najmanjšim odporom svoja mlada življenja, toda sledili so pač množični patriotov, ki jih ni bilo strah pred smrtjo.

Fašistični morilci so besneli tudi po Prlekiji. Z drakonimi ukrepi, s potoki krvi so hoteli zadušiti vsako misel o slovenstvu.

Po Prlekiji so odmevali rafali iz sovražnikovega orožja. Padali so mladi fantje po junaških borbah z neprimerno močnejšim sovražnikom. Med prvimi so padli Kovač, Kerenčič, Megla in sin Prlekije Jakob Babič s Cvena. Borci so šli v juriš z vzklikom: »Živela svobodna Slovenija, živel maršal Tito!« Predaje niso poznali naši fantje. Dober partizan se ni smel predati. Za nas je bilo pred borbo samo dvoje: ali zmagati ali pasti. V neizbrisnem spominu nam bodo ostale borbe naših borcev v Mekotnjaku, Veličanah, Podgradju, Cezanjevcih, na Kamenščaku, v Vogričevcih, Grlavu, Logarovecih itd. Naši borci so se borili do zadnje kaplje krvi.

Izredno junaška je bila zlasti borba v Logarovecih pri Žalakovih. Pet tovarišev in eno tovarišico je napadlo več desetim Kozakov. Naši fantje so sprejeli junaško borbo in ni bilo niti govora o kakik predaji. Pred borbo so uničili vse zapiske, da ne bi prišel kdo v nesrečo. Streljali so v sovražnika tudi iz bližine dveh metrov. Pred jurišem so padli borbeni vzkliki. Prodor je bil podnevi, v velikem snegu in skozi zelo močan sovražnikov obroč. Ranjene sovražnike smo le razorožili in jih pustili pri življenju. Junaško je bilo zadržanje Žalikovega očeta in matere, ki so ju ubili Kozaki. Tov. Bernot me je potem, ko je bil že smrtno zadet, prosil, naj ga ustrelim, ker se je bal da bo prišel sovražniku živ v roke. V borbi so padli: oba Žalikova, Joško Berden in Branko

Bernot, medtem ko je bil tov. Ciril Jureš težko ranjen in zaradi tega ujet, kakor tudi tov. Vida Petje. Tov. Stane Simonič je dobil sedem ran. Tov. Jureša so nato težko ranjenega obesili na Glavnem trgu v Ljutomeru, tov. Vido Petje pa ubili v mariborskih zaporih ali pa na Moti ob Muri.

Našim prebivalcem bo ostala v neizbrisnem spominu tudi težka partizanska borba na Grlavu pri Prelogovih. Kljub temu, da sem tisti partizanski skupini strogo naročil, da ne sme več na Grlavo, kjer je bilo več našemu gibanju izredno naklonjenih družin, se je nekega dne spet znašla pri Prelogovih. Okupatorji so pazili zlasti na to vas in imeli organizirano vojnusko službo tako, da so takoj zvedeli za prihod skupine naših borcev v vas. Fant-

je so sprejeli borbo z vso odločnostjo, se borili izredno junaško in tako tudi padli. Požrli so jih plameni. Izkravala sta oba Prelogova, Oskar Viher, Nande Magdič in drugi.

Slovenska kri je tekla v potokih. Odpirali so se novi grobovi, v katere so zmetali trupla naših junakov. Teh grobov je bilo vedno več. Ni bilo vasi, kjer bi ne padale žrtve. Morili so nedolžne ljudi. Za fašistično svojat ni bilo važno, ali so pred njihovi-mi mitraljezi na morišču samo deca, dekleta, žene, starci ali pa naši borci. Streljali so salve smrti. Nikdar ne bomo pozabili žrtve, ki so izdihnile od krogel krvolokov v Cezanjevcih pri Ribičevem mlinu, kjer je izkravalo 25 mladih ljudi. V Ivanjkovcih in pri Mali Nedelji, kjer so padali talci, na Moti ob Muri, kjer so zločinski pobili mlada dekleta, žene, može in starce, ki so jih pripeljali iz Ljutomerskih zaporov. Ne smemo pozabiti tudi na žrtve, ki so padle tik pred umikom okupatorjev v Rinčetovi grabi.

Ko smo zaslišali bobnenje zavezniških topov in regljanje njihovih strojníc in ko je bila svoboda takorekoč že na pragu, so bili nemški fašisti najbolj krvoločni.

Na velike žrtve, ki so bile položene na oltar nove domovine, ne smemo nikdar pozabiti. Ideje, za katere so stotisoči prelili svojo kri, pa skrbno negujmo in jih razvijajmo dalje.

Rado Pušenjak

Rado Pušenjak

našega ljudstva. Znani prlekški humor je izginil, večina prebivalcev je bila resno zaskrbljena in nastopilo je gorje, kakršnega niso pričakovali niti najhujši sovražniki Hitlerizma in največji poznavalec fašizma.

Ljutomer je bil takrat prvi okraj, kjer so pričeli z železno čistko že v prvih dneh okupacije. Sledile so aretacije za aretacijami. Zaporji so bili polni in naše rodoljube so zapirali tudi v razne zasilne zapore. V temnih nočeh so izginjevali zavedni Slovenci v trumah in »prosto-voljno« zapuščali svoje imetje »velikemu nemškemu Rajhu«. Sestavljali so bedne karavane brezdomcev — mož, žen, starcev in otrok — ki so jih popolnoma izropali in izgnali brez vsakih sredstev v ostale predele Jugoslavije, v tpljenje, pomanjkanje in negotovost. V slovenske domove pa so naseljevali Nemce-fašiste, s katerimi so okrepili svojo fronto proti slovenskemu narodu.

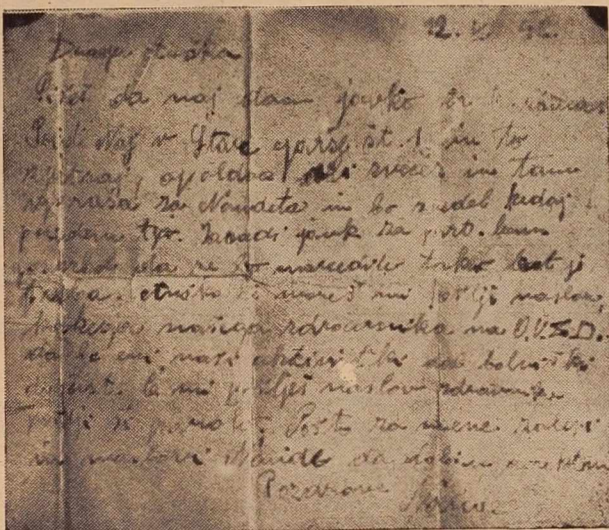
Za množico slovenskih brezdomcev sta takrat široko odprla svoja plemenita srca srbski seljak in mestni delavec.

Mila slovenska govorica je bila že velik zločin. Slovenska pesem, ki je poprej odmevala kljub težkim časom iz hriba, je utihnila. Nad našo deželo se je zgrnila temna noč.

Ljutomerske gorice in Mursko polje sta bila določena za nemško gospodo, a slovenski kmet bi moral biti v najboljšem primeru njihov zelo pokorni hlapec.

Ze v aprilu in maju 1941 so bili uglednejši Slovenci v preganstvu ali pa v zaporih. Toda naši delavci in kmetje niso izgubili volje. Zaradi zverinskega nastopa okupatorja je ljubezen do domovine bila vedno bolj krepka. Postala je krepkejša, kakor v takratnih časih silno nemško orožje. Vera v svobodo domovine je jeklenela. Postala je močnejša kot morje nabrušenih bajonetov in orjaških tankov. Rodoljubi so stiskali pesti in verovali v sonce, ki mora spet vziti. Zavedali so se, da slovenski narod ne more umreti, da mora živeti, saj je bila pravica na njegovi strani. Vera v svobodo domovine je bila življenje za zavedne rodoljube. S to vero v srcu so nastopili trnjevo pot izgnanci, s to vero so bili prepojeni vsi tisti naši sinovi in hčere, ki so umirali v taboriščih groze in smrti.

Jugoslovanskim narodom je preostalo samo dvoje: ali poginiti na raznih moriščih širno po Evropi ali pa pričeti z neumljeno in krvavo borbo. Ali sprejemati mirno morilne strele ali pa odgovoriti s sonce, ki mora spet vziti. Zavedali so se, da slovenski narod ne more umreti, da mora živeti, saj je bila pravica na njegovi strani. Vera v svobodo domovine je bila življenje za zavedne rodoljube. S to vero v srcu so nastopili trnjevo pot izgnanci, s to vero so bili prepojeni vsi tisti naši sinovi in hčere, ki so umirali v taboriščih groze in smrti.

Faksimile pisma narodnega heroja Ivana Kaučiča z borbenih postojank

strah in trepet za okupatorja. Sovražniki so organizirali velike ofenzive proti našim brigadam, v katerih je izkravalo sicer ogromno naših borcev, toda njihova kri, ki je napajala našo zemljo, je ljudsko vojsko le okrepila.

Naša Prlekija ni šla mimo te gigantske borbe. Hoté se ji ni izognila. Pridružila se je veličastni borbi z vso svojo dušo in srcem, ki jo je bilo ravno tako za novo Jugoslavijo kakor ostali predeli naše države.

Mladi kmetijski fantje in dekleta so se znašli. Okupatorja so sovražili z vsem srdom. Pričeli so se mu upirati. Njihova ljubezen do svojega naroda jim je bila dražja kakor njihova mladost. Vključili so se v mlado revolucionarno gibanje. Obujali so Prlekijo. Junaško so pričeli delovati na bojiščih in tudi junaško padali.

Mlade junake so napojili z novimi idejami predvsem Štefan Kovač iz Murske Sobotne,

To konferenco je pomagal pripraviti tovariš Tito in je na njej tudi sodeloval.

Ko se je tovariš Tito spomladi leta 1934 vrnil iz večletne robije, se je domala več časa zadrževal v Sloveniji kot na Hrvaškem. Sedež CK KPJ je bil takrat izven države, na Dunaju, kamor je odpotoval tovariš Tito na željo slovenskega in hrvaškega pokrajinskega komiteja, da bi ga seznanil s stanjem v državi, posebej pa še v Sloveniji, kjer so bile partijske organizacije že v začetku leta 1933 obnovljene in je bilo že čuti njihovo delovanje. »Književnost«, legalna marksistična revija (po zaslugi Ljutomerskega Viktorja Kukovca je imela več naročnikov tudi v Pomurju), je začela izhajati že decembra 1932, »Celica«, strogo ilegalno glasilo pokrajinskega komiteja za Slovenijo pa junija 1933, partijsko založniško dejavnost je prevzela založba »Ekonomska

enota« (Enka), ki je izdajala tudi Malo biblioteko. Z Dunaja se je Tito vrnil kot ko-optirani član Politbiroja CK KPJ. Zopet je izmenoma bival v Sloveniji, največ v Ljubljani, pa tudi v Zagreb je potoval večkrat. Spoznamo s CK KPJ je namreč pripravljaj pokrajinski partijski konferenci za Slovenijo in posebej za Hrvaško. Tako je bil v prvi polovici septembra zopet v Ljubljani, o čimer priča njegovo pismo CK KPJ na Dunaj z datumom 15. septembra 1934, v katerem med drugim poroča:

»... Z ljudmi sem se povezal, se seznanil s pripravami (za konferenco) in dal napotke. Za bodoče vodstvo PK sem se tu že sporazumel, novi ljudje bodo, nekompromitirani, in sicer trije delavci in dva intelektualca... (Konferenca) bo tu pripravljena bolje kako v Zgbu, ker so gradivo obravnavali na okrožnih (konferencah) in jaz osebno mnogo pričakujem od pokrajinske (konferencie)...«

Vidimo torej, da je tovariš Tito v svojem poročilu pohvalil delovanje Partije v Sloveniji in da je pripisoval velik pomen bližajoči se pokrajinski partijski konferenci za Slovenijo.

Da je konferenca dosegla svoj smoter, dokazuje ugotovitev:

»... Pokrajinska organizacija KSJ (KPJ) je na poti, da postane voditeljica in organizatorica samostojnih akcij delovnega ljudstva, da si osvoji večino delavcev in da se močno približa tudi osvoboditvi večine kmečkega ljudstva. Ni se še povezala z delavskimi in kmečkimi množicami, toda to povezovanje se je že pričelo, kar nam priložne nekatere uspele ali na pol uspele akcije. Pri pravilni politiki bi mogla stranka te svoje cilje doseči v zelo kratkem času« (Referat o organizacijskem položaju).

Partija v Sloveniji je te svoje smotre res dosegla in še v zelo kratkem času. Pri tem ji je bila v največjo oporo in pomoč »Ljudska pravica«, za katero je Pokrajinski komite določil, da jo bodo tiskali in izdajali v Dolnji Lendavi v uredništvu Miška Kranjca, ki je takrat živel v Veliki Polani. »Ljudska pravica« si je zelo hitro utrla pot po vsej Sloveniji, ne samo med kmečkim ljudstvom, temveč tudi med delavstvom. Se bolj se je ljudsko gibanje pod vodstvom

Partije razmahnilo po IV. državni konferenci KPJ v Ljubljani zaradi sklepa, naj v okviru KPJ ustanovijo še KP Slovenije, Hrvaške in Makedonije.

To dokazuje predvsem izlet »Svoboda« poleti leta 1935 v Celju. Del prirediteljev je bil sovražnik KPJ in je nameraval komuniste celo izključiti iz sodelovanja na izletu, toda dosegel je ravno nasprotno. Partija je priprave za izlet prepustila posebnemu odboru, ki sta ga vodila tov. Ivan Maček in Franc Leskošek. Izleta so se na poziv Partije udeležili v množicah komunistično usmerjeni delavci, revolucionarni kmetje in mladina, tako da je dobil obeležje »odločne manifestacije za sindikalno in politično enotnost delavskega razreda, za zvezo s kmeti, za demokratizacijo in nacionalne svobosčine«, kakor je ugotovil tov. Miha Marinko na drugem kongresu KPS.

Smoter naslednjega velikega zborovanja, ki je bilo sklicano 1. septembra v Ljutomeru, pa je bil: aktivizirati predvsem kmečko ljudstvo v

Ivan Kreft

boju proti protiljudskemu režimu, ki ga je takrat predstavljala dr. Korošec-Stojadinovičeva vlada. Tak je bil sklep zaupnikov, ki so se zbrali 14. avgusta v Ljutomeru iz ljutomerskega, ptujskega in ob enem obeh prekmurških okrajev. Zaupniki, po večini člani Partije, so se med seboj dogovorili, da bodo zborovanje organizirali predstavniki skupine »Ljudske pravice«, Mačkove skupine in

skupine dr. Kukovca. Dalje so sklenili, da bo shod, čeprav bi ga oblast prepovedala. Prijavil bo shod Pavle Horvat, pristaša Mačkove skupine. V imenu skupine »Ljudske pravice« naj bi govoril na shodu Jože Kerenčič.

Toda že pred začetkom shoda, na katerem se je zbralo okrog 3000 ljudi, je začelo orožništvo streljati in je na mestu ubilo demonstranta Alojza Mavriča. Za ranjence, razen za Ivana Medika, vinogradnika iz Bolfenka, oblast takrat ni zvedela, ker so jih skрили in jim posredovali zdravniško pomoč sami demonstranti. S tem, da je notranji minister dr. Korošec izdal o krvavih dogodkih poseben komuniké, ki so ga objavili domala vsi jugoslovanski listi, je povzročil vznemirjenje po vsej državi. Čeprav je vso krivdo za krvoprelitje pripisal organizatorjem shoda, se je javnost spraševala, kako je možno, da pride do protirezijskih demonstracij v samem rojstnem okraju notranjega ministra, ki se je proglašal za voditelja slovenskega naroda. Slovenski JRZ so bili ljutomerski dogodki zelo neprijetni tudi zaradi rekonstrukcije vlade, do katere je prišlo prav 1. septembra, ko je dr. Korošec dosegel, da je bil imenovan za ministra še en slovenski jerezejevec dr. Miha Krek. Prva naloga, ki jo je dobil dr. Krek kot minister, je bilo pomirjenje ogorčenega ljudstva Pomurja. V ta namen so sklicali 15. septembra 1935 v Križevcih pri Ljutomeru shod, ki pa je kljub vsestranski agitaciji bil za polovico slabše obiskan kot zborovanje 14 dni prej v Ljutomeru.

Režimu pa se je posrečilo onemogočiti protestno zborovanje pri Jurju ob Ščavnici, rojstnem kraju dr. Korošca, ki je bilo sklicano za 8. september. Udeležba na tem shodu bi najbrž ne bila množična, tudi če bi ne bila zaplenjena »Ljudska pravica« s pozivom na to zborovanje, ker so orožniki in zagrinjeni pristaši JRZ strašili ljudstvo še z večjim krvoprelitjem, kakor je bilo ljutomersko. Take pretnje pa so leta 1935 še zalegle, toda ne za dolgo, saj je notranji minister dr. Korošec že v svoji okrožnici z dne 3. marca 1937 ugotovil: »... okrepljeno delovanje komunistov, ki prav sedaj skušajo svoje delo pri nas (Nadaljevanje na 6. strani)

Tudi v kmetijstvu: ZNATEN NAPREDEK

V gospodarstvu občine Ljutomer zavzema kmetijstvo nesporno prvo mesto. Ogromna večina prebivalcev je zaposlena neposredno v kmetijstvu. Pa tudi pri mnogih delavcih in obrtnikih so dohodki iz kmetijstva važen pogoj za preživljanje posameznih družin. Po načinu izkoriščanja pa je občina razdeljena v dva zelo različna dela. Na Murskem polju sta v ospredju poljedelstvo in živinoreja; drugi, južni del pa pripada gričevnatim Slovenskim goricam, kjer pridelujejo pretežno kakovostna ljutomerska vina in prav dobro namizno sadje — jabolka. Živinoreja pa je tudi tukaj zelo pomembna kmetijska stroka. Poplavno območje ob Ščavnici in Globetki ni primerno za poljedelstvo, zato so tu obsejni travniki.

Statistični podatki kažejo na naslednje izkoriščanje kmetijskih zemljišč:

kultura	privatni sektor ha	socialistični sektor ha	skupaj ha
njive	5998	545	6543
travniki	2585	264	2849
sadovnjaki	450	156	606
vinogradi	224	597	821
pašniki	903	84	987
močvirje	14	9	23
gozdovi	5445	488	5933

Socialistična kmetijska gospodarstva postajajo pomemben činitelj tudi v kmetijstvu ljutomerske občine. Kljub temu pa daje vsej kmetijski proizvodnji svoj pečat razdrobljena kmetijska posest, kar je možno razbrati iz naslednjih podatkov:

skupno kmetijska zemlja na posestvo v ha	Število posestev
do 3 ha	1478
od 3 ha do 5 ha	452
od 5 ha do 8 ha	367
od 8 ha do 10 ha	315
nad 10 ha	315
nekmetje	785

Domala vsa zemlja v občini spada v tip »podzola«. To je več ali manj izprana zemlja, ki je revna na hranilnih snoveh in humusu. Kmetijska zemlja je pretežno tudi kisla. Vse to zahteva od kmetovalcev poseben način gnojenja in vrsto posebnih agrotehničnih ukrepov.

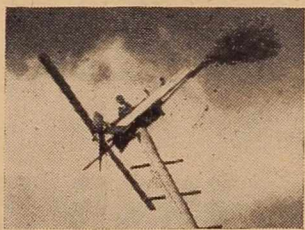
Enkrat več umetnih gnojil

Poljedelstvo in travništvo sta tesno povezana z živinorejo. Ta povezuje omogoča hitrejšo uveljavljanje intenzivnega gospodarjenja v kmetijstvu. Na 1 ha obdelovalne zemlje pride v občini 0,78 pogojnih živalskih enot. To število živine ne more dati dovolj hlevskega gnoja za vso obdelovalno zemljo. Posledica tega pa je pomanjkanje humusa in manjša plodnost zemljišč. Dobri kmetovalci so to že uvideli, saj skušajo povečati število živine. Potrebno krmo pa pridelujejo delno tudi na njivah. Zadnja leta se že tudi v poljedelstvu uveljavlja zeleno gnojenje. K povečanju rodovitnosti zemlje bo prispevalo tudi skrbnejše čuvanje hlevskega gnoja, zbiranje in uporabljanje gnojnice, ki sedaj še na premernih mestih odteka neizkoriščena v občestne jarko, pri čemer nastaja občutna gospodarska škoda. Razen tega kvari to zunanjo podobno naših vasi in je tudi higiensko nevzdržno. Letno zgradijo kmetovalci od 50 do 70 urejenih gnojšč z gnojničnimi jamami.

Važen činitelj v poljedelstvu so vedno bolj umetna gnojila, ki se sicer počasi, vendar stalno uveljavljajo. Leta 1956 so porabili zasebni kmetovalci na ha svoje zemlje povprečno 30 kg umetnih gnojil. Ta številka je narasla leta 1957 že na 55 kg. Ne raste

pa samo količina. Tudi raznih napak pri uporabljanju gnojil je vedno manj. Uspehi so vedno boljši in že vplivajo na povprečne hektarske donose pri raznih poljedelskih rastlinah.

Mnoga kmetijska zemljišča nimajo ugodne podlage za vse

rastline, ker so kisla. To velja tudi za mnoge travnike. Zaradi tega narašča tudi uporaba apnenih gnojil. Za kalcifikacijo kislilnih zemljišč so kmetovalci deležni tudi prispevka okrajnega sklada za pospeševanje kmetijstva. Kmetijske zadruge so letos posredovale že 8 vagonov apnenih gnojil. Prav posebno pa se zavzemajo za nabavo še večjih količin teh gnojil za jesensko gnojilno sezono.

K izboljšanju polj in travnikov ob Globetki in Ščavnici bo prispevala tudi regulacija teh potokov, ki se je končno le počasi začela. Letos bodo opravili prva zemeljska dela.

Molznost nekaterih krav: tudi čez 4000 litrov!

Govedoreja je najvažnejša stroka živinoreje. Skupno je v občini 11.400 glav goveje živine, od tega je 521 glav rodovniške. Selekcija svetloislaste govede se je začela že v letih pred zadnjo vojno. Lepi uspehi so bili doseženi že takrat, vendar pa jih je vojna takorekoč uničila. Po osvoboditvi je bilo le nekaj izbranih živali. Zato je sedanjí uspeh tem bolj pomemben. Povprečno molznost smo povečali od prejšnjih 1800 na 2800 litrov. Pri kravah posameznih živinorejcev pa tudi čez 4000 litrov! V okolišču KZ Križevci, Veržej in Ljutomer so posebno znani uspehi selekcijskega

Vedno več žlahtnega sadja

80.000 jablan postavlja to sadno pleme na prvo mesto v občini. Ameriški kapar pa je povzročil prav jablani najhujše udarce. V občini je bilo popolnoma uničenih 25.000 rodovnih dreves. Posebno hudo je bil prizadet ravninski predel občine. Pred vojno močno razvita sadna trgovina je zaradi tega zelo nazadovala. Sadjarji vedno bolj spoznavajo pomen škropljenja drevev, zato že lahko trdimo, da ima zimsko škropljenje odločilno vlogo pri nadaljnjem razvoju sadjarstva. Redno poškropimo letno že 80 odst. sadnega drevja. Važno vlogo pri tem igrajo škroplilne ekipe kmetijskih zadrug, ki jih je bilo v občini 27. Nekoliko slabše pa je z gnojenjem. Na 22 mestih potekajo demonstracijski gnojilni poskusi, ki so vezani na redno letno škropljenje in bodo zagotovo prepričljivo pokazali pot do večjega napredka sadjarstva v bodočnosti. Podnebne in talne razmere omogočajo pridelovanje dobrih jabolk za domači trg in za izvoz. Napredek v zadnjih letih kaže, da je sadjarstvo že na najboljši poti, da zavzame spet vidno mesto med slovenskimi sadnimi okolišči.

Gospodarski razvoj pa zahteva spremembe tudi v sadjarstvu. Zavzemamo se za intenzivne kulture z velikim dohodkom na 1 ha. V poštev pridejo razne vrste jagodičevja, predvsem pa maline in ribez. Prve 4 ha s tem žlahtnim sadjem že imamo. (Stročja vas, Radoslavci in Ljutomer).

dela. Od tod prihaja tudi mnogo odličnih plemenskih bikov za Pomurje. Dobra kakovost plemenskih bikov in telic pa privablja vsako leto na plemenske sejme tudi številne kupce iz ostalih predelov Slovenije in iz drugih republik. K temu prispeva svoj delež tudi pred 4 leti uvedeno umetno osemenjevanje z najboljšimi plemenskimi biki, ki lahko dajo mnogo odličnega potomstva.

Letos bo osemenjenih skupno že 3110 krav ali telic (36 odst. vseh krav in telic). Z ustanovitvijo osemenjevalne postaje na Kamenščaku in v Radoslavcih pa bo ves občinski okolišč zajet v osemenjevalno službo.

Molzna kontrola je v vseh KZ, razen v KZ Cezanjevci, kjer jo uvajajo letos.

Praščev je 16.500. Od tega plemeni 2000 svinj. Kmetijske zadruge prav dobro skrbijo za plemenske biki, mnogo slabše pa za dobre plemenske merjase. Zaradi tega svinje, ki jih prodajamo, po kakovosti še ne ustrezajo povsem zahtevam trga. Najboljše uspehe je pokazala nemška žlahtna pasma, zato skušamo nabaviti tudi merjase te pasme. Na tem področju pa se hočemo čimbolj osamosvojiti, zato bomo odprli tri rejska središča za te živali.

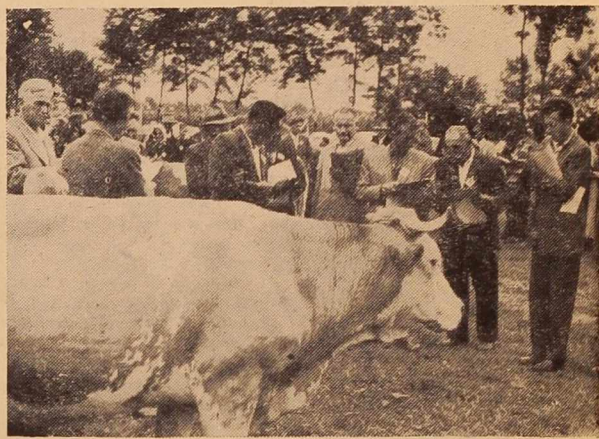
Svinje krijejo predvsem domače potrebe (domači zakoli). Že pred vojno pa je bila znana vzreja praščev za bekone. Ta vzreja zahteva čisto-pasemenske živali določene teže (80 do 90 kg). Ker takšne živali dobro plačujejo in jih tudi izvažajo, poskuša kmetijska služba čimbolj razširiti

Skupna obnova goric - na večjih parcelah . . .

Vinogradništvo je v našem okolišču prav stara gospodarska panoga, ki je po svojih kakovostnih pridelkih znana daleč po svetu. V zadnjih letih nekoliko izgublja po površini, predvsem zaradi velikih

rejo teh praščev. Rejski pogoj so odlični — tako glede pasme kot prehrane.

Med vojno je bilo perutniarstvo zelo zanemarjeno. Tudi prva leta po vojni se ni moglo dobro razviti sprčo prehrabnih težav. Leta 1954

Kaj mislite, kako so jo ocenili kmetijski strokovnjaki?

pa smo začeli sistematično pospeševati to, sicer malo, a zelo donosno stroko živinoreje. Stajerska kokoš, ki je skromna v prehrani, dobra nesnica in ima tudi kakovostno meso, se vedno bolj širi. Kmetijske zadruge oddajajo enodnevnice piščance vsem rejcem kokoši. Povpraševanje po teh piščancih je vedno večje; letos bodo dobili rejci že 10.000 čistopasemskih piščancev. Kmetijska proizvodnja zveza v Ljutomeru pa namerava ustanoviti večjo valilnico za piščance za potrebe vse občine.

mehki sir raznih vrst (ementalec, polementalec, groyer, trapist, eidamec in topljeni ementalec). Razen tega izdelujejo še čajno in surovo maslo. Lani so močno povečali odkup mleka (čez 3.000.000 litrov odnosno 191.000 kg mlečnih izdelkov). Za odlično kakovost sira je dobila mlekarčna vrsto priznanj, na velesejmu v Novem Sadu pa diplomu »Ekstra« klase.

Zastareli stroji, tesna skladišča in tesni delovni prostori ovirajo večji razmah mlekarne. Potrebni sta rekonstrukcija vsega obrata in izgradnja novih skladišč. To je posebno potrebno tudi zaradi tega, ker bodo letos odkupili že čez 4 milijone litrov mleka. Z odpadki pri predelavi mleka pa redijo svinje. Imajo tudi svojo mehanično delavnico za vzdrževanje prevoznih sredstev in mlin za kmečko mletjavo. Vsi ti obrati tesno sodelujejo in ni med njimi nobenih nesoglasij. Ves obrat pa omogoča kmetovalcem vnovečanje vsega namoženega mleka.

Podjetje »Simmentalka« je ustanovila bivša Okrajna zadruga zveza Ljutomer maja 1954. Osnovna naloga tega podjetja je bil odkup in prodaja žive živine. Ko pa so prevzele odkup živine kmetijske zadruge, je vloga podjetja na tem področju začela odmirati. Sedaj v glavnem predelujejo meso v kakovostne izdelke. Podjetje pa ima precejšnje težave zaradi premale zmogljivosti hladilnih naprav. Zato prav sedaj sestavljajo načrte za gradnjo teh objektov, ki bodo omogočili načrtno klanje živine v dobi največje ponudbe in predelavo mesa v trajne izdelke.

Po prometu največje podjetje je »Zadružnik«, ki odkupuje vse kmetijske pridelke in tudi izdelke domače obrti. Njegovo poslovanje pa ni omejeno samo na občino Ljutomer, marveč ima širše območje (OLO Murska Sobota, del OLO Ptuj in Čakovec). Podjetje posreduje zadrugam tudi kmetijske stroje, reprodukcijski material in semena.

Samo lani je podjetje odkupilo 700 vagonov krompirja, 380 vagonov sadja, 25 vagonov žita, 38 vagonov raznega semenskega blaga; dobavilo 225 vagonov reprodukcijskega materiala itd. Vrednost odkupljenega blaga je znašala 370.000.000 din. Kolektiv podjetja se je trudil, da bi pravočasno odkupil vse tržne viške, kmetijskim zadrugam pa je dobavljati tudi potrebno blago. Podjetje ima velike težave zaradi tesnih in manj prikladnih skladišč v raznih krajih (Ljutomer, Križevci, Gor. Radgona), kar mu povzroča velike stroške za medskladiščne prevoze. Delavski svet je sklenil, da bo že letos pričel graditi sodobno urejena skladišča. Načrti so že izdelani in izročeni komisiji za potrjevanje gradbenih načrtov pri OLO Murska Sobota. (Nadaljevanje na 5. strani)

UTOPLJENKA V MURI

Mura je pred kratkim pri Dolu Bistrici naplavila žensko truplo, ki je bilo v vodi že približno 20 dni. Kdo je utopljenka in od kod je doma, ni znano. Stara je okrog 50 let in je bila dobro oblečena.

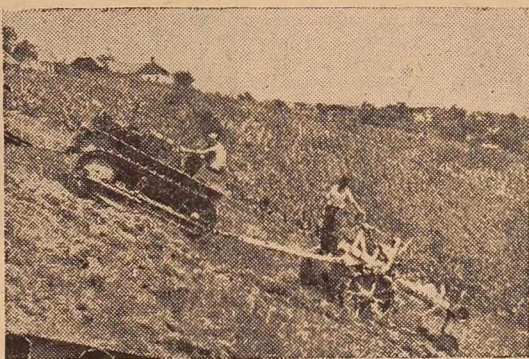
Zelo zanesljivo merilo za naprednost kmetijstva - mehanizacija

Sedaj še skromen strojni park pri KZ stalno narašča. Na 2000 ha zemlje v zasebnem sektorju odpade komaj en traktor. Letos pa bodo zadruge nabavile še 5 traktorjev, ki bodo že v jeseni zaorali prve brazde in prispevali svoj delež k povečanju pridelkov. Traktorji bodo sprostili precej delovne živine. Na njeno mesto pa bodo prišle dobre krave molznice. Na vas pa ne prihajajo samo traktorji, marveč tudi drugi stroji, ki vsi po vrsti pocenjujejo pridelovanje, delo poljedelca pa je lažje in tudi boljše. Usluge zadruginskih kmetijskih strojev pa so tu in tam še predrage. Ker pa kmetovalci vedno bolj posegajo po strojih, je tudi cena tem uslugam vedno manjša.

Tradicionalni njivski kolo-bar, ki ni ravno najboljši, že tudi doživlja spremembe. Povečujemo zemljišča s krmnimi rastlinami (detelja, grašica) in uvajamo nove krmne rastline (krmni ohrovt, itd.). Strniščna repa odstopa svoje mesto podzemni kolerabi, ki je mnogo bolj hranljiva. Rastline za siliranje najdemo po vseh poljih. Uvajamo pa tudi nove rastline, ki jih dosedaj še nismo poznali na naših njivah: predvsem tobak, sladkorno peso, paradiznik, fižol v strožu za potrebe konzervne industrije, korenje itd. Te rastline dajejo visoke dohodke na ha. Hudo krizo pa preživlja ajda, ki je tako izročena, da jo mnogi kmetovalci opuščajo zaradi slabih pridelkov. Kmetijska služba skuša z boljšimi sortami popraviti to stanje in tako pomagati tudi za opreševanje mnogih kmetijskih rastlin nujno potrebnemu čebelarstvu.

Semenska služba je zaupna na posebnemu oddelku podjetja »Zadružnik«. Ugotavlja-

mo stalno izboljševanje te službe, ki oskrbuje kmetijstvo s prizanim semenjem. Z razmnoževanjem žitnega semena se ukvarjata kmetijski gospodarstvi »Muropolje« Mota in Ljutomer. Pri žitu lahko ta posestva krijejo domače potrebe. Da bi pa lahko čimveč kmetovalcev prišlo do boljšega semena, zamenjujemo navadno merkantilno blago za semensko s primernim dodatkom pri teži. Pomembno je še pridelovanje semen raznih detelj, ki presega lokalne potrebe. Semena raznih trav pridelujemo na 12 ha. To površino bomo povečali že v bližnji bodočnosti. Podnebne

razmere pa ne omogočajo pridelovanja dobrega semenskega krompirja. Hitro izrojevanje krompirja zahteva hitro in stalno zamenjavo semen. Letos smo zamenjali 5 odst. vsega krompirja za seme. Kmetijska služba se trudi, da bi ga zamenjali še več. Pri tem ima vedno večje uspehe. Zamenjava je zelo nujna, kar

je sklepati tudi iz tega, da povprečno ne pridelamo na ha niti 100 mtc krompirja.

Koloradski hrošč je že splošno znan krompirjev škodljivec. Poljedelci ga prav pridno uničujejo z rednim škropljenjem. Borijo pa se že tudi proti zelo nevarni krompirjevi plesni.

Tudi uničevanje žitnih plevov s kemičnimi sredstvi je že redno opravilo kmetovalcev. Uporaba teh sredstev — herbicidov — je bila praktično pokazana na več mestih. In rezultat tega dela: vse zaloge herbicidov so bile razprodane v par dneh. Tudi

investicij za obnovo, ki je enako nujna in tudi enako draga v obeh sektorjih lastništva. Kakovosti pridelka ni moči mnogo izboljšati. Zelo slabi pa so hektarski donosi, saj se gibljejo v mejah med 12-18 hl, predvsem zaradi starosti nasadov, ki izhajajo večinoma iz let okoli 1900. Zaradi tega posvečamo največ pozornosti prav obnovi vinogradov. Ob osvoboditvi je bilo od skupnih 624 ha obnovljenih le okoli 8 odst. goric. Sedaj se odstotek v socialističnem sektorju približuje že številki 40, v zasebnem pa je še mnogo manjši. Novi nasadi delno že rodijo in začenjajo ugodno vplivati na povečanje pridelka. Tempo obnove pa ni bil povsem zadovoljiv v prvih letih po osvoboditvi zaradi pomanjkanja trtnih cepeljk. Nasadili so nove matičnjake, trsnice pa povečali. Sedaj je cepeljk dovolj in obnova napreduje prav dobro.

Hibridnih nasadov je 75 ha. Škodljivost šmarnice so vinogradniki že dojeli in jo tudi začeli načrtno zamenjavati z žlahtno trto v vseh dobrih legah.

Pridelovalni stroški za 1 liter vina so razmeroma veliki. Poleg pičlih donosov prispeva k temu svoj delež tudi drago in naporno ročno delo v goricah. Mehanizacija si utira pot v vinograde počasneje ka-

stroškov. Vinogradniki radi sprejemajo te novosti, ki pa se v polni meri odražajo le v večjih, enotnih nasadih. Zato se razpravljajo o skupni obnovi goric v večjih kompleksih. Tako bo omogočena popolna racionalizacija dela, hkrati pa bo tudi močnejše uveljavljati vsa dognanja kmetijske znanosti pri obnovi in pri poznejšem obdelovanju.

Nova skladišča, hladilne naprave, rekonstrukcije . . .

Kmetijske pridelke, ki jih zajemajo zadruge, usmerjajo dalje po raznih grosističnih podjetjih. Glavno breme tega delovanja pa je na domačih podjetjih. Le za odkup vina ni domačega podjetja, ker se Vinogradniško gospodarstvo Ljutomer ukvarja z odkupom vina samo bolj mimogrede.

To sili kmetijske zadruge, da iščejo kupce za pridelke pri vinskih podjetjih v Ormožu, Ptuj in celo v Mariboru.

Bistveno: Clanska in gospodarska krepitev KZ

(Nadaljevanje s 4. strani)

Zadružna miselnost ni nekaj novega v občini. Prve zadruge so bile znane že pred prvo svetovno vojno. Najstarejša med njimi je zadruška za vzrejo žrebet na Cvenu, ki deluje še dandanes. Posebno močno je bilo pred drugo svetovno vojno razvito kreditno zadružništvo. Uspešno je delovala tudi vinarska zadruška in nekaj kmetijskih zadrug. Dediščina okupatorja je bila dokaj klavirna tudi v zadružništvu. Zato je moralo zadružništvo v Ljutomeri občini na novo pot — od potrošniških zadrug in KDZ do sedanjih kmetijskih zadrug.

Kmetijske zadruge pa niso zgolj trgovine, saj postajajo že odločilen nosilec napredka na podeželju in organizator kmetijske proizvodnje. Šest takšnih gospodarskih enot že deluje v občini (Stročja vas, Ljutomer, Cven, Veržej, Križevci, Čezanjci), imajo svoje zaokroženo ozemlje in niso preobsežne, razen KZ - Križevci.

V kmetijske zadruge je vključenih 28 odst. kmečkih gospodarstev. To je mala številka, ki pa se kljub znatnim naporom sedanjih zadružnih vodstev le počasi poravnava. Naloga, ki nam jih določa resolucija o perspektivnem razvoju kmetijstva in zadružništva, bo potrebno povsem urediti tudi na tem področju. Odkup kmetijskih pridelkov stalno narašča in je že mogo-

če reči, da so ga povsem prevzele zadruge (215.000.000 din v letu 1955, 326.000.000 din v letu 1956). Tu in tam lahko ugotovimo tudi manjše nepravilnosti pri odkupu (predvsem nekoliko prevelika režiža in neupravičeno navijanje cen). Tako kmetijske zadruge kljub večjemu prometu niso pridobile dovolj potrebnih in možnih sredstev za svojo krepitev.

KZ se bori za vrsto objektivnih težav, predvsem s pomanjkanjem primernih skladišč in sposobnega kadra. Od tega je tudi odvisno, če se bodo zadruge lahko začele neposredno uveljavljati na domačem trgu.

Pri posameznih zadrugah delujejo tudi pospeševalni odseki, od katerih so najbolj aktivni živinorejski, ki so prevzeli posle starih živinorejskih zadrug in živo posegajo v razvoj živinoreje. To najbolj zgovorno dokazujejo primeri zelo velike povprečne molznosti (čez 5000 litrov na leto).

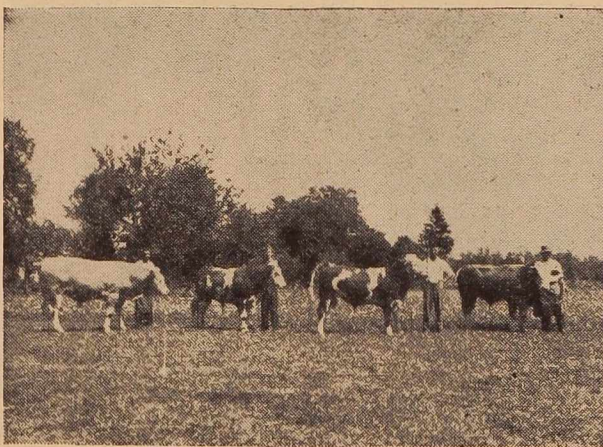
Tekmovanje za večje hektarske pridelke je razgibalo tudi naše kmetijske zadruge. Sodeluje 17 tekmovalnih skupin s 329 zadružniki. Ena skupina s 30 kravami tekmuje za povprečno molznost 4000 litrov na kravo. Največ pa si jih prizadeva za povečanje donosa krompirja — 14 skupin. Tekmujejo tudi tri kmetijska gospodarstva.

Franček Stanjko

potrebno v najkrajšem času obnoviti, so hektarski donosi še bolj pičli in je toliko večja pridelovalna cena. Obnovljenih je nekaj nad 25 odst. vinogradov. Za obnovo dobivajo trsní material pretežno v svoji trsnici. Letno obnovijo 20 hektarjev.

Na posestvu posvečajo precejšnjo pozornost sadjarstvu, ki dá v sadni letini okrog 65 vagonov sadja. Poleg jablan sadijo v zadnjih letih v večjem obsegu tudi hruške, breskve in jagode.

V poljedelstvu je predvsem poudarek na gojenju prizna-

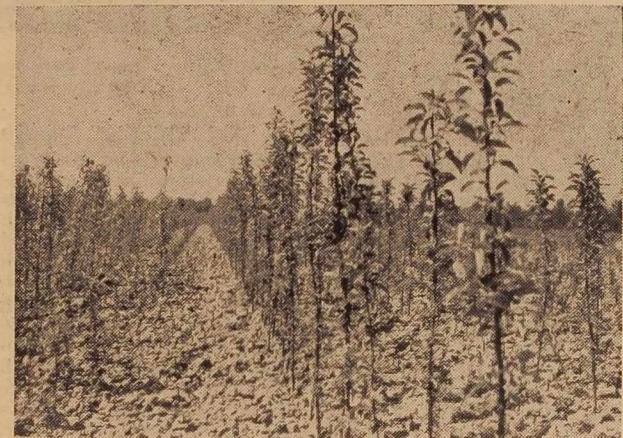

Revija plemenjakov z Murskega polja.

nega semena žitaric in krmnih rastlin za pospeševanje živinoreje. Govedoreja in svinjereja sta na posestvu še pasivni kmetijski stroki, vendar pa so pri molznosti že dosegli viden napredek. Svinje gojijo le za plemenski naraščaj.

Letos je predvideno nagrajevanje po enoti pridelka. Da bi bilo večje zanimanje za povečanje proizvodnje in zmanjšanje pridelovalnih stroškov, so ustanovili delovišča s samostojnim finančno-gospodarskim obračunom.

Posebnost, ki je značilna za ljutomersko gospodarstvo, je v tem, da so se pri prodaji vi-

Tako izgleda sodobno in skrbno urejena drevesnica pri Spuru na Krapju.

VINOGRADNIŠKO GOSPODARSTVO LJUTOMER

posluje drugo leto pod tem imenom in združuje bivša posestva Železne dveri, Presika in Podgradje ter bivšo Vinarško zadruško Ljutomer.

Nastanek bivših posestev, ki so sedaj združena v vinogradniško gospodarstvo Ljutomer, je podoben nastanku vinogradniškega gospodarstva Jeruzalem, le da so v Železnih dverih in Presiki najprej ustanovili vinogradniški delovni zadrugi. Nekaj zemljišč pa je bilo temu posestvu priključenih po Zakonu o odpravi viničarskih in podobnih razmerij.

Da bi se vse vinorodno območje teh posestev razvijalo čimbolj enakomerno, da bi imeli vsi člani delovnih kolektivov enake pogoje in možnosti, da bi združili vse pridelovalne, omogočili strokovno šolanje in tipiziranje vin ter tako tudi lažjo prodajo pridelka, je prišlo ob koncu leta 1955 do omenjene združitve. Že v drugem letu se je pokazalo, da je bila ta organizacijska sprememba pravilna.

Vinogradniško gospodarstvo Ljutomer obsega 73 ha njiv in vrtov, 115 ha sadonosnikov, 322 ha vinogradov, 67 ha travnikov, 9 ha pašnikov, 115 ha gozdov, torej skupno 701 ha zemlje.

Težišče pridelovanja je predvsem v vinogradništvu in delno v sadjarstvu, poljedelstvu in živinoreji. Povprečni pridelek vina v sedanjih vinogradih znaša okrog 70 vagonov. Ker je še precej izčrpanih vinogradov, ki jih bo

Da bo več lesa in kurjave

Gozdnega gospodarstva v občini Ljutomer ne moremo upoštevati kot osnovno gospodarsko panogo, predvsem zaradi tega ne, ker imamo razmeroma majhne, razdrobljene in degenerirane gozdove. V občini zavzemajo gozdovi le 24 odstotkov vsega njenega ozemlja. Gozdovi privatnega lastniškega sektorja imajo na našem teritoriju absolutno večino, saj so zastopani 70- do 80-odstotno, medtem ko odpa-

de na gozdove SLP le 20 do 30 odstotkov vseh gozdov.

Iz inventarizacije je razvidno, da so gozdovi zaradi pretiranih sečenj in nepravilnega gospodarjenja postali biološko nestabilni, kar prepričljivo dokazuje mala povprečna lesna zaloga po hektarju zemlje, ki doseže v privatnem lastniškem sektorju komaj 100 m³, v družbenem sektorju pa do 120 m³. Vzroki za izčrpanost gozdov so: prekomerne sečnje, trajno in intenzivno steljarjenje, pa tudi gozdna pašja.

Prekomerna sečnja in steljarjenje

Prav tako je zaradi steljarjenja občutno zmanjšan letni povprečni prirastek lesa po hektaru, saj znaša ob najboljših pogojih 3,5 do 4 m³, a ob najslabših 1,8 do 2 m³ po hektaru zemlje. V bodoče bo treba omejiti pretirane sečnje in gospodarsko nepravilno steljarjenje, tako da bodo naši gozdovi dajali večjo korist gospodarstvu, kakor je bilo to dosedaj. V nižinskem predelu občine, v dolini reke Mure in Ščavnice, prevladujejo listnati gozdovi, v katerih so zastopane naslednje drevesne vrste: hrast-dob, jelša,

jesen, vrba in topol. V teh predelih bo treba zlasti sadiati topol kot najdonosnejšo drevesno vrsto, ki pri pravilni gojitvi in negi odlično uspeva.

V gričevnatem predelu občine pa prevladujejo mešani gozdovi iglavcev in listavcev. Zelo uspevajo rdeči bor, bukev in hrast-graden. Tu in tam pa najdemo tudi sestoje smreke, ki so zaradi neprirodnih rastišč popolnoma degradirani. V tem predelu bo treba posvetiti vso pozornost gojenju rdečega bora, ki je najplemenitejša drevesna vrsta v gričevnatem predelu občine.

Da bi izboljšali stanje gozdov odnosno lesne zaloge, imamo v občini dve gozdni drevesnici, ki v glavnem krijeta potrebe po sadih na njenem teritoriju. V drevesnici gojimo predvsem tiste drevesne vrste, za katere menimo, da so najbolj primerne za pogozdovanje v našem okolišu.

Glavni smoter gozdnega gospodarstva v prihodnosti naj bi bil: gospodariti je treba tako, da bomo lahko kriili potrebe po lesu in kurjavi v občinskem okolišu.

Inž. F. Jalšovec

Mozaik drugih gospodarskih uspehov Elektrika - važna pridobitev

Splošno je znano, da je ljutomerska občina izrazito agrarna. Že kar v uvodu je treba ugotoviti, da zaradi tega precej zaostaja za drugimi kraji v Sloveniji. Vzroki zaostajanja so v tem, da sta pri nas investicijska kapitalna izgradnja in izgradnja družbenega standarda neprimerno manj intenzivni in mnogo bolj počasni kot drugod.

Podatki iz družbenega plana za leto 1957 dokazujejo, da so posamezne gospodarske panoge udeležene v skupnem družbenem proizvodu takole:

	%	tisoč din
Industrija	22,2	231.236
Kmetijstvo	51,9	520.559
Obrt	16,2	166.522
Trgovina	8,2	83.787
Gostinstvo	1,5	17.701
Skupaj	100	1.019.805

Iz gornje razpredelnice vidimo, da odpade od skupnega družbenega proizvoda nad polovico samo na kmetijstvo, na industrijo dobra petina, na obrt šestina in ostanek na ostale gospodarske panoge. Vse to je posledica gospodarjenja iz časov pred osvoboditvijo in prevzete dediščine ob osvoboditvi. Leta 1945 ni bilo v ljutomerski občini, razen opekarn in usnjarne, niti enega industrijskega ali vsaj večjega obrtnega obrata. Struktura udeležbe proizvoda posameznih gospodarskih panog je bila taka, da je štiri petine družbenega proizvoda dajalo kmetijstvo, ostanek pa vse ostale gospodarske panoge. Zadnjih 12 let se to popravlja iz leta v leto, struktura družbenega proizvoda in narodnega dohodka se postopoma, vendar pa zanesljivo obrača v prid nekmetijskih panog. Ta-

ko iz leta v leto narašča tudi vrednost narodnega dohodka na prebivalca. V letu 1956 je dosegla že 52.000 din.

Mnoga podjetja so dokaj napredovala

Kljub izrazito kmetijskemu obeležju ljutomerske občine pa ne smemo zapostavljati industrije in obrti, ki se šele razvijata. Nasprotno, perspektivo za njen nadaljnji razvoj in utrditev moramo iskati predvsem v razširjeni industrijski proizvodnji.

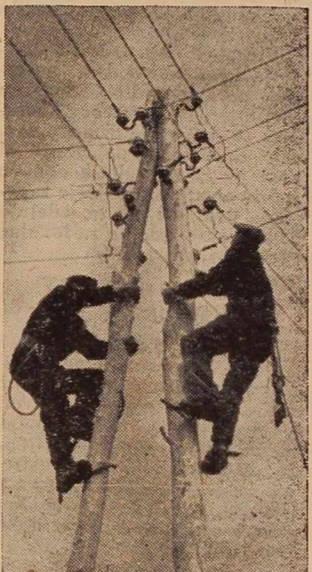
Trenutno obstaja v občini 39 samostojnih gospodarskih organizacij, v katerih je zaposlenih 1835 delavcev in uslužbencev. Te gospodarske organizacije ustvarjajo blizu 600 milijonov din družbenega proizvoda.

Križevske opekarne so sicer že starejša podjetja, vendar moramo omeniti njihov napredek v zadnjih letih. V obeh opekarnah (Boreci in Lukavci) so pred osvoboditvijo proizvajali le okrog 40 odstotkov sedanje količine opeke. Povečanje je pripisati boljši tehnični izpopolnitvi in povečani delovni storilnosti.

Opekarna v Ljutomeru je zadnja leta popolnoma spreminila svoje lice. Iz nekdanje

njih letih zelo povečala svojo proizvodnjo. Sedaj se pripravljajo za obnovo in razširjenje obrata, da bodo v bodoče lahko ustvarjali še več dohodkov.

Najmlajše industrijsko podjetje je »Zica«, ki zaradi neurejenih poslovnih prostorov še ni prebrodilo začetnih težav. Sedaj je v podjetju za-

poslenih 92 delavcev in uslužbencev.

Ustanovitev »Konfekcije« sega v leto 1952. Z združitvijo krojaške delavnice Bučkovi in Mestne šiviljske delavnice Ljutomer so bili položeni temelji sedanjemu podjetju, ki se je kljub večkratnim težavam do sedaj tako utrdilo in razvilo, da zaposluje že nad 100 delavcev z desnega in levega brega Mure.

»AGROSERVIS« — NAJPOMEMBNEJSI OBRTNI OBRAT

Obrt družbenega kot privatnega sektorja se je z manjšimi izjemami razvijala po potrebah prebivalstva. V občini je 13 družbenih in nad 200 zasebnih obrtnih delavnic. Domala vse obrtne delavnice so ostale na ravni uslužnostne obrti. To raven so prekoračila in se povzpela čez potrebe domačega prebivalstva samo naslednja obrtna podjetja: »Mlekopromet«, »Agroservis«, »Simentalka« in »Pletarstvo«, deloma pa še Mizarstvo in »Elektron«.

Agroservis v Ljutomeru je mlajši obrtni obrat. Obratuje od leta 1955. V tem kratkem času se je podjetju posrečilo, da je prebrodilo začetne organizacijske težave. Kolektiv je usvojil vrsto novih proizvodov (plugi »Merjasec«, okopalniki, osipalniki itd.), ki jih pošilja na domača tržišča.

Pletarsko podjetje Ljutomer je bilo ustanovljeno lani (Nadaljevanje na 6. strani)

Tako je vsak dan v delavnicah Ljutomerske »Konfekcije«

čiti brez podpore merodajnih činiteljev.

Izreden problem na posestvu je močna razdrobljenost zemljišč, ki zmanjšujejo rentabilnost pridelovanja, primanjkuje pa jim tudi gospodarskih zgradb, predvsem še skladišč in remiz. Zato bo treba čimprej zadovoljivo urediti to posestvo, saj bo to koristilo kmetijstvu vse občine.

Franjo Podkrajšek

male in primitivne opekarne se po zaslugi delovnega kolektiva počasi in zanesljivo razvija v sodobnejšo opekarno, ki je tehnično že zelo dobro izpopolnjena. Lani so zgradili nove sušilne prostore, letos pa urejujejo nove in sodobne transportne naprave.

Tovarna usnja ima sicer zastarele strojne naprave, vendar pa je po zaslugi kolektiva in starih strokovnjakov, ki so ostali v tem podjetju, v zad-

Sedaj: 12 kulturno-prosvetnih društev

Bliza se praznovanje I. občinskega praznika in prav v teh dneh je delovanje kulturno-prosvetnih društev doseglo svoj višek. Sprireditvami ob I. občinskem prazniku bo v glavnem tudi zaključena sezona prosvetnega dela, ki bo ponovno oživilo v jeseni. Prav je, da tokrat zapišemo nekaj besed tudi o prosvetnih društvih in o ljudeh, ki delujejo v njihovih sekcijah, posebej pa še o tistih vztrajnih in marljivih prosvetarjih, ki ves svoj prosti čas žrtvujejo za društveni napredek in izobraževanje naših ljudi.

V prosvetnih društvih precej časa niso razumeli, da je izobraževalno delo njihova osnovna naloga, temveč so vse svoje sile usmerjali k delu umetniških amaterskih sekcij. Po jeseniškem kongresu Svoboda in prosvetnih društev pa smo tudi pri nas ubrali nekoliko drugačno pot. Pri posameznih društvih so poleg že obstoječih sekcij ustanovili tudi izobraževalne sekcije z nalogo, da prirejajo predavanja in tečaje ter posredujejo delovnim ljudem splošno izobrazbo. Potreba po takem širšem vzgojnem delovanju se je pokazala zlasti v delavskih svetih in drugih organih družbenega upravljanja, kajti prav ti organi dobivajo iz dneva v dan več pristojnosti, zato pa jim je potrebna tudi

večja razgledanost, ki pa je ne morejo dati ljudem gledališke in podobne prireditve, temveč le organizirano in sistematično izobraževanje.

DPD Svoboda v Ljutomeru je organiziralo že dva ideološko-ekonomska tečaja za člane organov samoupravljanja. Vsebinska predavanja je bila tako prirejena, da je bila razumljiva tudi tistim, ki sicer še nimajo širšega političnega obzora. Tečaj so obiskovali predvsem ljudje iz podjetij, ki so se pozneje pričeli uspešno uveljavljati v delavskem upravljanju. V bodoče pa nameravamo v take tečaje vključiti tudi člane organov družbenega upravljanja in voditelje društvenih organizacij.

Ostala društva v občini nimajo zadostnih pogojev za organizacijo tečajev, imajo pa pogoje, da posredujejo splošno izobrazbo ljudem s poljudnimi predavanji v zimskem času. Tako so takšna predavanja postala v zadnjih dveh letih že dokaj ustaljena oblika, vendar pa še uspeh povsod ni zadovoljiv, ker ostale organizacije in društva, razen osnovnih organizacij SZDL, še ne čutijo zadostne potrebe, da bi izdatno pomagala prosvetnim društvom pri tem delovanju.

Občinski odbor SZDL je v večjih središčih ustanovil tu-

di kulturno-prosvetne komisije, ki bi naj skupno s prosvetnimi društvi organizirale in vodile izobraževalno delo. V letošnji zimski sezoni je po

Predavanja bi vsekakor še bolj uspela, če bi predavatelji imeli tudi različna ponašanja, v prvi vrsti poučne filme na ozki trak, kmetijski

Prizor iz operete »Dežela smehljaja«, ki jo uprizarja na domačem odru DPD »Svoboda« v Ljutomeru

njihovi zaslugi bilo v občini 158 predavanj s povprečno udeležbo 35 oseb na eno predavanje. Ker je občina pretežno agrarna, so prevladovala kmetijska predavanja, precej pa je bilo tudi zdravstvenih. Ponekod (na Cvenu) pa prirejajo predavanja za odrasle skupno s tečajniki kmetijsko-gospodarskih šol.

strokovnjaki pa bi naj večših tudi praktično prikazali pravilno obrezovanje sadnega drevja in vinske trte, gnojenje z umetnimi gnojili in podobno. Posebno priporočljivo bi bilo, da bi kmetijske zadruge imele manjša poskusna zemljišča, ki bi jih čez leto obdelovali člani aktivov mladih zadrugnikov in sekcij žena-zadrugnic.

Za splošno izobraževanje pa ne skrbijo v občini samo prosvetna društva, temveč tudi ostala društva in organizacije, saj raznih gospodinskih tečajev za prirobovanje in kuhanje, tečajev ljudske tehnike, šoferskih in podobnih tečajev ne moremo šteti drugim ko pod splošno izobraževanje. Kljub povedanemu pa v naših prosvetnih društvih še vedno prevladuje delovanje umetniških amaterskih sekcij. V dvanajstih društvih, ki delujejo v občini, več ali manj uspešno deluje 47 sekcij: 13 gledaliških, 4 pevске, 1 godba na pihala, 1 orkester, 6 tamburaških zborov, 2 lutkovni sekciji, 2 folklorni, 2 recitacijski, 3 šahovske, 3 kinosekcije in 10 ljudskih knjižnic. V teh sekcijah aktivno deluje 1.400 članov ali 8 odst. vseh prebivalcev. Članstvo v prosvetnih društvih pa ni bolj številno zaradi tega, ker pritevajo k njim samo tiste ljudi, ki aktivno sodelujejo v eni ali več sekcijah ali pa pri organizacijskem delu v društvu. Tako je število članov mnogo večje, če prištejemo še vse tiste ljudi, ki redno obiskujejo predstave PD, tečaje in predavanja ali pa se izobražujejo na kakršenkoli način.

Po svoji aktivnosti prednjači Ljutomersko DPD »Svoboda« s svojimi enajstimi sekcijami. To društvo ima tudi precej boljše pogoje od ostalih, pa tudi prosvetna tradicija je v Ljutomeru močno zakoreninjena. Svojo delovno razvija društvo v zelo sprejemljivih oblikah in tako v polni meri zadovoljuje mestne in okoliške prebivalce.

Prosvetno društvo Križevci je poleg Ljutomerskega zelo odločilen činitelj v kulturnem in družbenem dogajanju tega kraja, zato so prav po zaslugi tega društva Križevci znani kot dokaj kulturno razvito središče v občini. Za tem društvom ne zastajajo niti PD Veržej, Cven in Stara cesta, medtem ko je pri ostalih društvih čutili pomanjkanje strokovnega kadra za posamezne sekcije in materialnih pogojev. V vsej občini pa zadnja leta občutno trpimo zaradi pomanjkanja pevovodij, zato je nevarnost, da bo naša lepa slovenska pesem, ki je ravno v Preleki tako priljubljena, sčasoma zamrla.

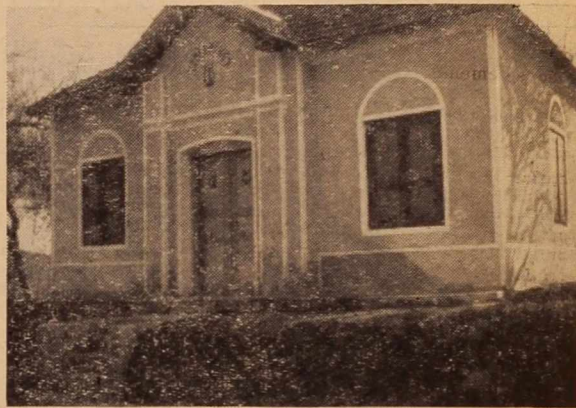
Dobra volja članov posameznih društev in razumevanje lokalnih činiteljev pa sta v veliki meri pripomogla k temu, da smo na kulturno-

na društva skrbijo za prirejanje proslav ob državnih in drugih praznikih.

Za povezovanje dela med posameznimi društvi skrbi Občinski Svet zveze Svoboda in prosvetnih društev, ki ga vodi poštirtvovalni prosvetni delavec Bogomir Regoršek. Ta svet je dosedaj uspešno uredil svojo usmerjalno in koordinacijsko vlogo, občutimo pa potrebo, da bi pri tem Svetu ustanovili še razne sosvete, ki bi naj imeli predvsem strokovni značaj. Trenutno opravljajo vlogo takih sosvetov strokovni vodje posameznih društev, ki so člani občinskega Sveta.

Ne smemo trditi, da smo v naših prosvetnih društvih imeli samo uspehe, temveč moramo pokazati tudi na pomanjkljivosti in težave, ki se porajajo v posameznih društvih. V Razkrižju ima precej vpliva v PD kler, ki s perfidnimi akcijami odteguje zlasti mladino od delovanja v društvu. Potrebno je, da bo občinsko društveno vodstvo posvetilo vso skrb in budnost prav temu društvu, saj obstajajo v tem kraju tudi močne subjektivne sile, ki bi jih bilo potrebno pravilno usmerjati.

DPD Svoboda Železne dveri in Presika sta sicer mladi

Menda edinstven primer daleč naokoli: godba na pihala v Bučkovi ima svoj dom, ki ga vidite na sliki

prosvetnem področju dosegli še kar lepe uspehe. Tako so društva pripravila 58 gledaliških predstav svojih dramatskih skupin, 18 gledaliških predstav, organiziranih od drugod, 5 koncertov glasbenih skupin, 4 koncerte domačih pevskih zborov, več lutkovnih predstav, 42 samostojnih nastopov ali sodelovanj pri programih ob raznih praznovanjih in drugih spominskih dnevih. Skupaj je bilo lani v naši občini 135 kulturnih prireditev. Posebno je treba poudariti dejstvo, da izključno prosvet-

prosvetni organizaciji, ki pa sta v prejšnjih letih zabeležili precejšnje rezultate pri svojem delu. Zadnje leto pa opazamo, da kljub zadovoljivim pogojem le skromno delujeta, saj po vsebini in obliki neizdatno opravljata nolslanstvo delavsko-prosvetne organizacije.

Precejšnja odgovornost za tako delovanje obeh društev pada tudi na Vinogradniško gospodarstvo Ljutomer, ki se (po preselitvi svoje uprave v Ljutomer) kaj malo zanima (Nadaljevanje na 7. strani)

Več kot v desetletjih po prvi svetovni vojni

(Nadaljevanje s 5. strani)

v jeseni. V kratkem času je zaposlilo okrog 70 ljudi, predvsem žensk. Letos so podjetju dodelili čez 10 ha zemljišča, na katerem si je že uredilo vrbove nasade.

Nastanek Mizarkega podjetja Ljutomer sodi v čas takoj po osvoboditvi. Sedanje podjetje »Mizarstvo« Ljutomer je skupek in ostanek raznih mizarjskih delavnic, ki smo jih imeli v letih obnove po osvoboditvi. Podjetje zaposluje nad 30 ljudi in izdeluje kakovostne izdelke za lokalne potrebe in za tržišče.

TRGOVINE SO VEDNO BOLJ MODERNE

V občini je 8 samostojnih trgovin in 4 prodajalne proizvajalnih podjetij. V prejšnjih letih nismo posvečali dovolj pozornosti trgovini. Trgovine so bile zelo slabo opremljene z inventarjem, ki ni več ustrezal sedanjemu času. Zadnji dve leti pa se je marsikaj spremenilo. Ljutomer je dobil dva moderno urejena specerniška in dva manufakturna lokala (Merkur in Zarja). Letos pa nameravajo urediti še trgovske lokale »Steklo-barve«, »Kmetovalec« in »Železnina«.

Zadružno podjetje »LES« Ljutomer je bilo ustanovljeno zato, da bi preskrbovalo prebivalstvo z lesom in kurivom. Podjetje se je v zadnjih letih močno razvilo in posluje sedaj v večjem obsegu. V Logarovicah ima tudi žago, za katero je moralo tamkaj postaviti novo transformatorsko postajo.

Več novih poslopij

Gradbeno delovanje je v zadnjem desetletju bilo precej živahno. V vojni porušene in poškodovane stavbe so bile obnovljene. V zadnjih letih je bilo zgrajenih v Ljutomeru in bližnji okolici večje število stanovanjskih hišic. Na splošno lahko ugotovimo, da je v letih po osvoboditvi pridobila Ljutomerska občina neprimerno več stanovanjskih in ostalih objektov kot vsa desetletja po prvi svetovni vojni; takrat so, tako lahko zapišemo, v Ljutomeru in okolici bore malo gradili.

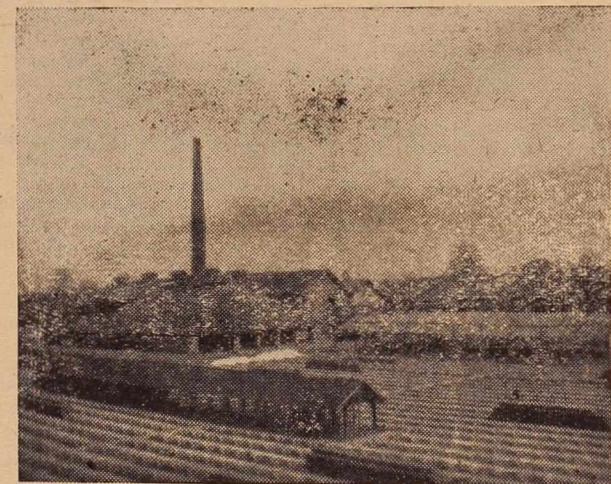
V OBČINI JE SEDAJ 20 GOSTILN,

od tega 17 zasebnih in 3 družbene. Zasebne gostilne so ob bolj prometnih cestah na po-

deželju. Družbeni gostinski obrati so naslednji: »Jeruzalem« je pred tremi leti svoje ska klet. Gostišče »Jeruzalem« je pred tremi leti svoje prostore sodobneje preuredilo in z ureditvijo zunanje fasade pripomoglo tudi k lepšemu izgledu mesta.

KRAJI SPREMINJAJO SVOJE ZUNANJE LICE...

Po osvoboditvi se je s pomočjo ljudskih množic tudi komunalno delovanje zelo razvilo. Mnoge občinske ceste, ki so bile zelo zanemarjene, so sedaj urejene in sposobne za nemoten promet z motornimi vozili.

Ljutomer, središče Preleki, je v zadnjih desetih letih močno spremenil svoje lice. Tlačkšana je glavna cesta skozi mesto, urejeni so pločniki, ne-

kaj ulic je asfaltiranih. Največji ponos Ljutomerskih »komunalcev« pa je vsekakor ureditev Glavnega trga, ki je zagotovo eden najlepših v Sloveniji.

Med drugim je v mestu na novo urejeno tudi kanalizacijsko in vodovodno omrežje. Vodovod je razširjen, tako da je od nekdanjih treh javnih pip sedaj priključenih na vodovodno omrežje 71 zgradb.

Poleg urejevanja Ljutomera posvečamo veliko pozornost tudi ostalim krajem. V zadnjem času je bila urejena javna razsvetljava v Veržju in Križevcih, v Cezanjecih pa javna razsvetljava in kanalizacija. Lani poleti je ob-

čina pričela graditi cesto Cumber—Jeruzalem, da bi tako povežali svetovno znani vinogradniški hrib z dobro avtomobilsko cesto.

Povsod je prisotna ELEKTRIKA

Hkrati s prvim občinskim dnevom praznujemo v Ljutomeru občini tudi zaključek elektrifikacije. Za čimprejšnjo elektrifikacijo našega podeželja se je ljudstvo pričelo boriti v večini neelektrificiranih krajev že takoj po vojni. Želja po elektrifikaciji podeželja je bila pri naših ljudeh že zdavnaj, vendar pa težki časi in kriza pred osvoboditvijo niso dopuščali, da bi bila tudi uresničena. Po osvoboditvi so pričeli ustanavljati v posameznih krajih elektrifikacijske odbore, ki so sklenili, da bo v času petletke elektrificirana sleherna vas v občini. Delo pa ni teklo tako lahko, kakor je bilo zamišljeno, ker so nastajali problemi, ki jih je bilo težko odstraniti. Takratna Osvobodilna fronta je v borbi za elektrifikacijo

odigrala veliko vlogo, saj je bilo treba k temu spodbuditi vse prebivalstvo in ga pridobiti za prostovoljno delo. Ljudstvo je prostovoljno in s svojimi sredstvi opravilo levji delež. Denarno pomoč so dobili le pasivni in revni kraji.

Po osvoboditvi smo zgradili celo vrsto novih transformatorskih postaj (Presika, Salinci, Logarovec, Radoslavec itd.), postavili vod visoke napetosti Ljutomer—Presika s podaljškom proti Miklavžu in Kogu ter z odcepom v Stročji vasi proti Razkrižju in Strigovi, potem vod visoke napetosti Ljutomer—Cezanjec proti Kostanju z odcepom v Bučkovi in Bolehnečici in vod visoke napetosti za okoliš Salinci—Križevci. Nizkonapetostno omrežje smo postavili v vsem hribovitem predelu ob-

čine in v vseh krajih v okoliših Razkrižja, Radoslavca, Logarovec, Grlave, Salince in drugod. Po osvoboditvi je bilo v občini Ljutomer elektrificiranih 35 vasi in naselij. Zadnja vas, v kateri je prvič zasvetila električna žarnica pred nekaj tedni, so bili Salinci—Križevci.

Že iz dosedanjega bežnega prikaza gospodarskega razvoja in v naši občini lahko opazimo, da se je gospodarstvo v zadnjem desetletju močno razvilo, kljub temu, da smo imeli velike težave z investicijami. Z razvojem gospodarstva, ki smo ga zabeležili v zadnjih 12 letih, smo lahko zadovoljni. Vendar pa bomo morali v bodoče še krepkeje prijeti za delo in ga popeljati še večjemu napredku nasproti. Franček Sagaj

Šivanka v industriji

(Ob 5-letnici Ljutomerske »Konfekcije«)

Ob splošnem razvoju industrije in obrti v občini se je po osvoboditvi uveljavilo tudi podjetje »Konfekcija«. Razvilo se je iz male krajevne krojaške delavnice, ki je ob svoji preselitvi od Male Nedelje spomladi leta 1952 štela komaj 6 ljudi. Sicer je že leta 1953 upravnik delno razširil obrat, povečal število zaposlenih in preimenoval podjetje v industrijsko, vendar pa ni imel potrebnih komercialnih sposobnosti. Zato se je podjetje v jeseni 1953, leta znašlo v izredno težkem položaju, ki ga je še poslabšal požar v obratu.

Po prizadevanju odgovornih činiteljev je podjetje dobilo novega, sposobnega in elastičnega direktorja, ki je znal z energično roko vpeljati delovno disciplino, uveljaviti delavsko upravljanje in s smotno komercialno službo utreti podjetju pot na široko tržišče. V naslednjih dveh letih so razširili posamezne oddelke, uvedli nove izdelke in s svojimi sredstvi izpopolnili pomanjkljive strojne naprave.

Da si je podjetje že zagotovilo svojo bodočnost, dokazujejo med drugim samo trije podatki iz zadnjih treh let, ko so pri »Konfekciji« ustvarili 500.764.000 din (planirano: 368.202.000 din) prometa in 17.514.000 din dobička.

Tudi letos je podjetje uspešno izpolnilo plan za prvo četrtletje in so izgledi, da bo preseglo letne planske obveznosti. Podjetje ima povprečno 118 zaposlenih, v številu 8 vajencev. V njem serijsko izdelujejo razno moško in žensko konfekcijo ter prešite odeje, razen tega pa imajo tudi ločen oddelek za naročila po meri. S konfekcijskimi izdelki zalagajo grosiste in svoje trgovske poslovalnice v Ljutomeru, Ravnah na Koroškem in v Visokem — Bosna.

Kljub hudi konkurenci in splošnim razmeram na tržišču, ki zlasti v zadnjih dveh letih niso rožnate za konfekcijska podjetja, imajo vendarle zanesljivo perspektivo za svojo prihodnost. Zaslugo za to je pripisati uspešni komercialni službi, reguliranim normam, izbiri krojev,

ju, ki ga je še poslabšal požar v obratu.

Hitrejši razvoj podjetja ovirajo mnoge zapreke. To so predvsem neprimerne delavnice, saj šivajo raztreseni po mestu, pa najeti privatnih in neodgovarjajočih prostorih. Potem je dokaj problematičen zastareli, že izrabljeni strojni park, da o splošni mehanizaciji, ki bi bila nujno potrebna, sploh ne pišemo. Vse to, razumljivo, povečuje stroške notranjega transporta, ovira izdatnejšo kontrolo in zmanjšuje delovni učinek.

Zato je tudi iskrena želja kolektiva — če se jim že drugo ne bo posrečilo — da bi vsaj združeni pod eno streho lahko v prihodnjem letu praznovali svoj obilni praznik.

stalnemu izboljševanju kakovosti in skupnim naporom kolektiva.

Hitrejši razvoj podjetja ovirajo mnoge zapreke. To so predvsem neprimerne delavnice, saj šivajo raztreseni po mestu, pa najeti privatnih in neodgovarjajočih prostorih. Potem je dokaj problematičen zastareli, že izrabljeni strojni park, da o splošni mehanizaciji, ki bi bila nujno potrebna, sploh ne pišemo. Vse to, razumljivo, povečuje stroške notranjega transporta, ovira izdatnejšo kontrolo in zmanjšuje delovni učinek.

Zato je tudi iskrena želja kolektiva — če se jim že drugo ne bo posrečilo — da bi vsaj združeni pod eno streho lahko v prihodnjem letu praznovali svoj obilni praznik.

(Nadaljevanje s 3. strani)

razviti do maksimuma, ker se nadejajo, da je politična situacija pri nas ugodna za delo na prehodni komunistični etapi — na ustanavljanju ljudske fronte...

Ceprav je v tej okrožnici na koncu še zapletli uslubencem svojega resorja, da jih bo najstrožje kaznoval in odpustil iz službe, če bodo zanemarjali borbo proti komunističnemu gibanju po vodstvom Partije zama, kakor so pokazali poznejši dogodki, ki so dosegli svoj višek v narodnoosvobodilnem boju. Ivan Krell

Tri središčne popolne šole in več podružnic?

V sedanji Ljutomerski občini nam je stara Avstrija zapustila devet šolskih poslopij, ki pa so bila zidana za tedanje potrebe z ozirom na število učencev in način, kako so tedaj poučevali. Stara Jugoslavija nam ni dala nobenega šolskega poslopja. Po vojni pa smo pridobili iz združenih domov dve šolski poslopji: v Logarovicah in v Stročji vasi. V teh stavbah domuje devet osnovnih šol in dve nižji gimnaziji. Kričeča potreba po novem šolskem poslopju je predvsem v Križevcih. Mimogrede naj povem, da je prav letos petdesetletnica, kar je bil ustanovljen prvi gradbeni odbor za novo šolo, a je ves čas ostalo le pri načrtih.

Osnovna težava, ki prizadeva tako otroke kot učni kader, so naši preveliki šolski okoliši. Priznati moramo, da vse preveč zahtevamo od otroka, starega sedem, osem let, ki naj hodi vsak dan z Radomersčaka, iz Globoke v Ljutomersko šolo ali iz Radoslavca v Bučkovec. Ti otroci napravijo dnevno po deset do štirinajst kilometrov peš hoda. Pri tem pa morajo še doma opravljati razna dela in se učiti. Če bi ne bilo nobenih drugih potreb, ki narekujejo popolno reformo šolstva, bi že to samo na sebi zahtevalo spremembo našega šolskega omrežja.

Vprašujemo se, zakaj naj bi dandanašnja šola reformirali, zakaj nismo zadovoljni z njo. Sedanja šola ne daje dovolj za življenje uporabnega znanja, kajti učna snov je odmaknjena od življenja. Metode dela v šoli so v splošnem zastarele, posebno še v nižji gimnaziji, ker ne upoštevamo dejstva, da ni več šola, ki bi jo obiskovali le izbrani otroci, ampak jo obiskujejo vsi učenci, ki so uspešno končali osnovno šolo in živijo v šolskem okolišu nižje gimnazije. Nadaljnja hiba naših šol je ta, da vse preveč samo uči, premalo pa vzgaja. Odnos med učiteljem in učencem še ni tak, da bi ga lahko vedno imenovali socialistični odnos, kjer bi lahko otrok imel tudi svoje mnenje, ki bi ne bilo enako z mnenjem učitelja. Ocenjujemo sposobnost za šolo, a ne sposobnost za življenje. Rezultat vsega tega je, da le slaba četrtina otrok konča v svoji šolski obveznosti štiri razrede gimnazije ali osem razredov osemletne šole.

Kako si zamišljamo reformirano šolo? Uresničenje naših želja vidimo v reformirani enotni obvezni osemletni šoli, ki bo dajala enako veliko znanja tako otrokom v razvitejših krajih kot ostalim v manj razvitih. Ta šola naj bi dajala življenjsko uporabno znanje, ki bi bilo trden temelj za nadaljnje šolanje ali samoučeno izobraževanje. Vzgojila naj bi mladi rod v borbene, delavne, strokovno sposobne, socialistično misleče ljudi. Razvije naj tak odnos med učiteljem in učencem, kot si ga želimo v najrazvitejši socialistični družbi, v kateri bo otrok enakopraven člen v procesu pouka in vzgoje. Ta šola naj razvije take metode dela, da bo velika večina učencev to šolo tudi uspešno zaključila. Ustvariti takšno šolo, pa ni naloga samo prosvetnih delavcev, temveč vse naše družbe, v prvi vrsti staršev otrok, potem množičnih organizacij, šolskih odborov, društev, ljudskih odborov in

DVANAJST KULTURNO-PROSVETNIH DRUŠTEV

(Nadaljevanje s 6. strani)

za društveno življenje v kolektivu. To so nekatere senčne strani, ki pa ne morejo zasenčiti uspehov na prosvetnem področju v vsej občini, vendar pa lahko močno ovirajo nadaljnji kulturni in ideološki napredek naših delovnih ljudi v nekaterih predelih občine.

Ce se bodo vsi naši občinski in politični činitelji v še večji meri zavedali, kako pomembno je kulturnoprosvetno delo, in društvo pomagali materialno in moralno, potem smo lahko prepričani, da bomo na področju splošnega izobraževalnega delovanja beležili še večje uspehe in da bomo te uspehe tudi v polni meri čutili v gospodarskem in političnem razvoju naše občine.

Franjo Stebih

naših komunalnih skupnosti, ki bodo v bodoče morale rezervirati izdatnejša sredstva za šolanje naše mladine.

Ce hočemo ustvariti tako šolo tudi na področju naše občine, moramo poleg drugih ukrepov, ki jih je treba uveljaviti, reorganizirati tudi naše šolsko omrežje. Začrtane

V Logarovicah: Šola v novem združenem domu

smotre bi najbolje dosegli, če bi se pri ustvarjanju novega šolskega omrežja držali predloga občinskega sveta za šolstvo, ki ga je na svoji zadnji seji tudi povsem sprejel in odobril ljudski odbor občine. Ta načrt je naslednji: v naši občini naj bi ustanovili tri osemletne šole — dve v Ljutomeru in eno v Križevcih. Okoli teh osrednjih šol pa se vrstijo tako imenovane podružnične šole, ki od določenega razreda naprej pošiljajo svoje otroke v osrednjo šolo. V osemletno šolo Križevci bodo spadale petletne šole v Verzeju, Vučji vasi in Logarovicah, od koder bodo učenci hodili v 6., 7. in 8. razred v centralno šolo v Križevcih. — Drugi center je osemletna šola I. v Ljutomeru (sedanja osnovna šola), ki bo obsegala svoj ožji okoliš in petletne šole v Stročji vasi, na Radomersčaku, v Cezanjevcih in na Stari cesti. Ker pa so učenci iz sedanjih šolskih okolišev od Ljutomera preoddaljeni, da bi hodili v šolo peš, je zahteva po posebnem šolskem avtobusu, ki bo prevažal učence višjih razredov v Ljutomer. Tretji center je osemletna šola II. v Ljutomeru (v zgradbi sedanje nižje gimnazije), ki bo sprejemala učence iz svojega ožjega šolskega okoliša (nekaj nad polovico Ljutomera, Salinci, Noršinci in Babinci) in petletni šoli v Razkrižju in na Cvenu. Tudi v Razkrižju bi starejše učence prevažali s tem avtobusom.

Zamisel o prevažanju učencev v šolo z avtobusom ni naša, ampak delajo to v naprednih državah že dalj časa, kajti ima več prednosti pred drugo zamisljo, po kateri bi ustvarili centralne osemletke

tudi v manjših krajih (n. pr. na Stari cesti in v Razkrižju). Te tri osemletke lahko bolje preskrbijo z učili in drugimi potrebščinami, kot bi jih pet. Na te šole, ker so velike, lahko namestimo kvalificiran kader za predmetni pouk, ki bo v zadnjih treh razredih. Ta na manjših šolah ne bi bil

dovolj izkoriščen. Končno pride otrok iz zadnje naše vasi v kulturnejši center, kjer ga vzgajajo poleg šole še gledališče, film, razstave, koncerti, obrtni in industrijski obrati itd., česar vsega mu ne moremo dati v majhnem kraju. Zato je tudi naš ljudski odbor zamisel o prevažanju otrok sprejel in ga toplo pozdravil. — Ta načrt pa zahteva nova šolska poslopja za petletni šoli na Radomersčaku in v Radoslavcih ter prizidavo ene učilnice v Stročji vasi. Če nam je kaj na tem, da šolstvo kakovostno spremenimo in dosežemo smotre, ki jih ima šolska reforma, se bomo morali s temi izdatki sprijazniti v prihodnjih letih.

Dokler pa to še ni mogoče, bo bodoči šolski okoliš Radomerje še nadalje kot Ljutomerski, v Stročji vasi pa bomo odprli samo še tretji razred in šolo osamosvojili, iz Radoslavca pa še nadalje hodijo učenci v bučkovo šolo. Kljub temu, da sem v svojem pregledu naševal le hibe sedanje šole, kar ne velja samo za našo občino, temveč za vsa država, lahko vendar ob našem prvem občinskem prazniku, ko pregledujemo uspehe zadnjih desetih let, ugotovimo, da so naše šole opravile ogromno malogo, ker so zelo povečale izobrazbo naše mladine na splošno, ne pa samo ozkemu krogu izbrancev. Lepo število mladih ljudi je šlo v srednje in razne strokovne šole, kjer so lepo napredovali. Pa tudi vsem ostalim, ki so ostali doma, bo širša izobrazba, ki so je bili deležni, v življenju mnogo koristila. To prizna mladina sama, pa morajo tudi vsi tisti, ki imajo opravka z njo.

Franz Mohorko

Novi zdravstveni dom v Ljutomeru

Prav nič bi ne bilo koristno podajati samo suhoparnih števil, o našem zdravstvu po osvoboditvi, številk, ki nam ne bi mogle povedati, kakaj dandanašnji zdravstveni delavec vnaša v zdravstveno službo nove svojstvene nazore in poglede, ki nekako bistveno spreminjajo odnos zdravnika do bolnika in družbe.

Zdravstvena zaščita prebivalstva je postala družbena skrb. Dandanes sodelujemo v zdravstvu tako zdravniki in strokovni zdravstveni delavci kakor predstavniki oblasti in množičnih organizacij, prosvetni in socialni delavci, katerim sta največji smoter ljudsko zdravje in gospodarsko blagostanje naših državljanov.

Delovanje zdravstvenega delavca, posebno zdravnika, se je v dvanajstih letih premaknilo iz čiste strokovnosti v socialno-medicinsko delo. Pogoje za boljšo zdravstveno službo in zaščito smo morali šele ustvariti na našem upravnem ozemlju. Pred osvoboditvijo ni bilo nobenih zdravstvenih zavodov, zdravniki so bili praktiki z zasebno ordinacijo in so posredovali zdravstveno pomoč za honorar ali pa so imeli pogodbe z zavodi za socialno zavarovanje in obično za zdravljenje prebivalcev. Po osvoboditvi so se družbene razmere začele močno spreminjati in je zdravstvena zaščita dobila nove ob-

sega delavca in nameščenca. Nasproh se je zdravstveno zanimanje pomaknilo na teren, v podjetja in prosvetne zavode.

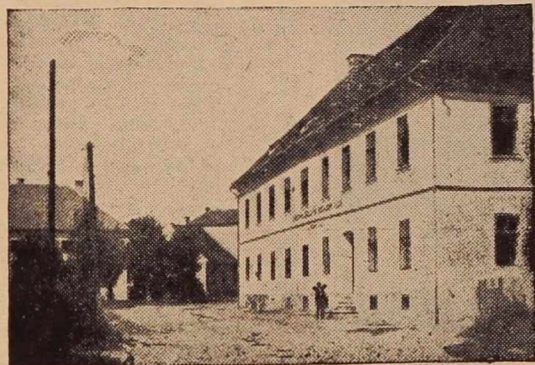
Narodno-osvobodilno gibanje je v našem kraju dalo vidne pobude. Leta 1945 je bila v Ljutomeru ustanovljena prva splošna ambulanta za zdravljenje brezplačnih bolnikov in zavarovancev. Za prevoz bolnikov v bolnišnice je ob koncu tega leta bila ustanovljena reševalna služba. V začetku leta 1946 je bila urejena prva zobna ambulanta v Ljutomeru. Decembra 1946 je bil ustanovljen protituberkulozni dispanzer za določen okoliš. Leta 1948 je bila ustanovljena v Ljutomerskem okolišu prva posvetovalnica za matere in dojenčke ter antituberkulozni dispanzer. Leta 1949 je bila v Vzgojalšču Verzej urejena prva šolska ambulanta za zdravstveno zaščito moralno defektnih otrok. Na terenu ustanavljamostri posvetovalnice za matere in otroke. Veliko pomoč zdravstvu je po osvoboditvi posredovala organizacija Rdečega križa in tudi slepi so se organizirali, da so

stveni dom kot osnovni zdravstveni zavod z vsemi socialno-medicinskimi nalogami, ki jih je narekoval Zakon o zdravstvenih domovih in postajah. Septembra leta 1955 je dodelil Občinski ljudski odbor v Ljutomeru zdravstvenemu domu veliko stavbo v samoupravljanje. Veliki stroški za prejšnje najemnine zdravstvenih ustanov, ki so znašale domala pol milijona din letnih izdatkov, smo tako znatno zmanjšali. Zdravstveni dom je dobil svoj upravni odbor, ki z veliko prizadevnostjo rešuje njegove gospodarsko-financijske zadeve in daje nove pobude zdravstvu iz kroga državljanov.

Tako se nam je posrečilo, da smo izboljšali zdravstveno službo po osvoboditvi. Sedaj delujejo v Ljutomerskem okolišu naslednji zdravstveni zavodi in zdravstvene enote: zdravstveni dom v Ljutomeru s splošno ambulanto in oddelkom za zdravljenje oči, s protituberkuloznim dispanzerjem, s posvetovalnico za noseče žene, s posvetovalnico za matere in dojenčke v mestu, z otroško ambulanto in ambulanto za zdravstveno varstvo šolske mladine, z antituberkuloznim dispanzerjem, s higiensko postajo, z rešilno postajo, s patronažno službo in upravo zdravstvenega doma. Vse te organizacijske enote so v eni stavbi. V posebni stavbi je zobna ambulanta z oddelkom za zobozdravstveno zaščito šolske mladine. Pod okriljem zdravstvenega doma so še pomožna ambulanta na Razkrižju in pet posvetovalnic za matere in dojenčke. Vso zdravstveno službo opravlja zdravstveni kolektiv, ki šteje 32 članov.

Ce bi se lotili vseh medicinsko-socialnih problemov, bi bilo premalo zdravstvenega kadra in prostora. Zaradi preseljevanja delovne sile v industrijska središča naše države se pojavljajo nove družbene pomanjkljivosti. Nastala je velika stanovanjska stiska, ker je fluktuacija delovne sile usmerjena s področja v mesto. Matere s številnimi otroci, posebno v delavskih rodbinah, prevzemajo naše težavno breme ob-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Toda kako nasprotje: v Križevcih je šola daleč premajhna, zato jim je krvavo potrebno novo in sodobnejše poslopje

like. Zdravnik je postal javni socialni delavec. Zdravstvena problematika je bila vedno bolj pestra. Čeprav je bolnik še ostal važen činitelj v zdravstvu, se je zdravnik v sodelovanju s skupnostjo začel zanimati za socialno-medicinske probleme v zdravstvu. Tako je bilo potrebno odpraviti vzroke velike umrljivosti prebivalcev, posebno še dece. Vse bolj važni so tudi bili kvantitetni in kvalitetni napredek našega prebivalstva, njegov način življenja in delovni pogoji, s katerimi si je ustvarjalo dohodke za zboljšanje svojega življenja. Socialne bolezni (jetika, razne kužne bolezni, spolne bolezni, rak, razna revmatična obolenja) so postale predmet široko zasnovanega zdravstvenega delovanja. Borba proti pijančenju, proti slabim navadam in izkoriščanju delovne sile je dobila nove oblike. Zdravstvena zaščita je zajela z zakonom tudi matere-nosečnice, porodnice in otročnice, ravno tako pa najmlajše državljane, predšolsko mladino, šolsko mladino in vajence. Uresničena je tudi bila obvezna zdravstvena in higienska zaščita na-

tako laže dosegli primerno zdravstveno-socialno zaščito. Zdravstvenih nalog je bilo v tem času vedno več, zdravstvenega kadra pa premalo. Šele po letu 1950 smo s težavo pomnožili zdravstveni kader. Zdravstveno omrežje je bilo pri tako šibkem številu zdravstvenih delavcev preveč razporedeno in zdravstvene organizacijske enote preveč raztresene po raznih stavbah. Junija 1953 je zaživel zdrav-

V NOVI KOMUNI

(Nadaljevanje z 2. strani)

V finančno-samostojnih zavodih se družbeno upravljajo uveljavlja po upravnih odborih. Na tem področju pa je še precej slabosti. Preveč se je namreč uveljavilo pojmovanje, da je upravni odbor zavoda pretežno strokovni organ. V upravnem odboru za-

voda morajo biti državljani, ne pa večina strokovnih delavcev ustreznega delovnega področja, ker je sicer upravni odbor izrazito strokovni organ zavoda, zato se pa tudi ne more uveljaviti načelo samoupravljanja.

V občini deluje 5 splošnih kmetijskih združenj. Njihovi upravni odbori so v glavnem zadovoljivo opravljali svoje naloge in so bili zabeleženi tudi dokaj dobri uspehi, posebno še v živinoreji. Vsekakor ponekod dajejo preveč prednosti trgovini, ki pa ne more biti glavni smoter kmetijskih združenj. Razveseljivo je dejstvo, da so kmetijske zadruge prevzele pobiranje povprečne skočnice, organizacijo čiščenja in škropljenja sadnega drevja in krompirišča ter še nekatere druge naloge; tako postajajo vedno večji činitelj, ki lahko na vasi neposredno doprinese levi delež za napredek kmetijstva.

Iz navedenega sledi, da se je občina Ljutomer dobro uveljavila v novem komunalnem sistemu, upošteva jo pri tem dejanske možnosti in stopnjo razvoja. V času poslovanja pa so se pokazale tudi vrzeli, ki občutno hromijo delovanje in uspešen nadaljnji razvoj. Posebno občutno pomanjkanje finančne, delovne in šolske inšpekcije. Tako občina nima organa, po katerem bi mogla pravočasno in uspešno intervenirati zastran proizvodnih planov gospodarskih organizacij in slednjim tudi strokovno pomagati. Ravno tako je pri delovni in šolski inšpekciji.

Ce upoštevamo dejstvo, da so komune, ki so bile ustanovljene leta 1955, nove oblastvene enote z novimi nalogami in v novem sistemu, in pa dosedanje uspehe občine Ljutomer v tem novem položaju, potem kaj lahko ugotovimo, da ima naša občina vse pogoje za uspešen nadaljnji razvoj.

Ernest Markuš

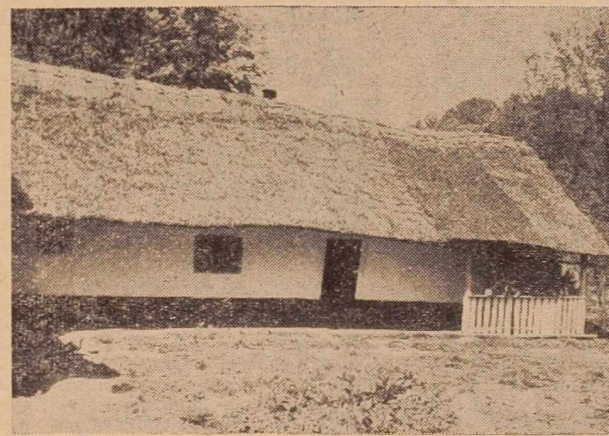
V Hedžetovi domačiji

V Murski Soboti živi Angela Toth-Hedžetova iz Razkrižja, ena prvih aktivistov in kurirk v Prlekiji. Ko sem jo obiskal, sem se želel pogovoriti tudi z njeno materjo, ki pa je ni bilo v Murski Soboti. Z materjo zato, ker je bila Hedžetova hiša žarišče odpora proti okupatorju; mati, hči Angela in sin inž. Jože, ki je umrl nekje v Rusiji, za tem ko so ga aretirali in po obsodbi na sedem let težke ječe poslali v kazenski bataljon. Hedžetova hiša je bila res žarišče upora, saj so se tu zbirali Vinko Megla, Stefan Kovač, Ali Kardoš in še nekateri preleški in premurski proborci.

Počasi, prav počasi se je Hedžetova spominjala teh dogodkov in jih urejala. Tu in tam ji je kak dogodek že zbledel, saj: pričelo se je 22. maja 1941. leta. Tega dne so se zbrali pri Hedžetovih Stefan Kovač, Vinko Megla, Jože Hedžet in Angela Hedžet. Stefan Kovač je razdelil naloge. Ena izmed prvih akcij je bilo razpečevanje letakov, ki so jih naredili v zidnici Iloka Kovača. Okrog 200 je bilo teh letakov. Kovač jih je razpečeval v krajih ob levem bregu Mure, Megla pa po Prlekiji. Nekaj letakov je nosila v M. Soboti tudi Angela Hedžetova.

Počasi se je širil krogosmišljenikov. Hedžetovi so navezali stike s Jakecom Babičem, Nado Rajhobo in drugimi. Kaj hitro po tem prvem

sestanku so že pričeli zbirati in odpošiljati zdravila, obleke (te je dajal Metod Senčar) in drugi material pohorskim partizanom. Hedžetova se še prav dobro spominja, kako je nekoč nosila nitroglicerin in niti ni vedela, da je to močan eks-

plozijo. V štrigovski lekarni so se sporazumeli z geslom »Za 5 dinarjev ribjega olja«. Ze prvo leto okupacije sta se povezali s Hedžetovimi tudi Vera Pajtljerjeva in Ema Regorškova. Pri Mišku Koseju sta imela precej časa zatočišče tudi Stefan Kovač in njegova žena.

Dvaindvajsetega septembra je okupator odkril jakko pri Hedžetovih. Jožeta so imeli

nekaj časa v M. Soboti, nato v Budimpešti in v Vaczu.

Takrat so aretirali tudi mater in hčerko Angelo, vendar so obe kasneje izpustili. Angela se je morala po povratku domov vsak dan jaboljati na žandarmeriji v Strigovi. Zelo

20 madžarskih vojakov in 18 detektivov. Vodil jih je izdajalec Novak po domače »Zepke«. Obe Hedžetovi so aretirali in odvedli s seboj. Tiste dne so aretirali okrog 150 ljudi v razkriškem in štrigovskem okolišu. Šele popoldne okrog 4. ure so jih gnali peš v Čakovec, kjer so jih ose po vrsti neusmiljeno pretepali. Angelo so takrat izpustili, stara mati pa je morala prero-mati okrog 700 km dolgo pot po Madžarski v Sopronj in nato od tod v Nemčijo. Vrnila se je 30. maja izčrpana in bolna.

Tem drobnim utrinkom iz neurejenih in delno že zbledelih spominov pa manjka epilog. Pa bom porabil za konec drobno misel in morda opozorilo: ali ni čudno, da po tolikih letih še vedno nismo odkrili Hedžetovemu Jožetu spominske plošče? Pa ne samo njemu! Spominsko ploščo zasluži Hedžetova skromna domačija, saj se je prav zaprav tukaj rodil organiziran odpor v spodnjem predelu naše pokrajine. In še to. Danes je Hedžetova mati stara, bolna žena (da so jo še prav posebej strla leta okupacije, ni mogoče zanikati), zato bi bilo prav, če bi ji pomagali, ker to zasluži. Malce čudno iz-zveni odgovor, ki ji ga je dal nekdo na pristojnem mestu, ko je zaprosila za pomoč: »Pa vi ste radili za Slovincima!«

Vztrajna je borba za lik ljudskega gasilca

V Ljutomerski občini je bilo ustanovljeno prvo gasilsko društvo leta 1871 v Ljutomeru. Sledilo je leta 1880 društvo Veržej, do prve svetovne vojne pa jih naštejemo že 17, do druge svetovne vojne 14 in po osvoboditvi 9. Tako je sedaj 40 PGD včlanjenih v občinsko gasilsko zvezo.

Zanimivo je, da so najprej organizirali gasilsko službo poljski predeli v občini in šele potem hriboviti predel (večinoma po osvoboditvi). Vzroki: strnjena naselja na Murskem polju in večja nevarnost za požar, kmetje pa so bili tudi bolj povezani med seboj kot viničarji in brežni kočarji.

Ne moremo se spuščati v organizacijsko ali strokovno delovanje gasilskih društev v bivši avstro-ogrski monarhiji. Poudariti je treba le to, da so skušali takratni oblastniki na Danaju in v Gruz pošepetati pomembnejše našega prebivalstva prav po gasilskih organizacijah. To pa so preprečili takratni zavedni slovenski narodnjaki. Ze leta 1886 je sestavil Nace Merhar prvi slovenski vezbovnik, katerega je pri nas po hudi borbi z nemčurji, leta 1892, uveljavil.

vil takratni gasilski starešina Ivan Rajh z Mote.

Prva gasilska društva niso bila povezana v kako višjo organizacijsko obliko. Zaradi tega je Ljutomerski rojak Ivan Kukovec leta 1893 ustanovil »Zvezo muropoljskih gasilskih društev« s sedežem v Ljutomeru. Ta zveza se je potem vključila leta 1899 v »Zvezo štajerskih gasilskih bramb«, ki jo je ustanovil Josip Sirca. Po prvi svetovni vojni pa se je tudi naše gasilstvo vključilo v »Gasilsko zajednico« s sedežem v Ljubljani.

V dobi predaprilske Jugoslavije so gasilske organizacije izkoriščale razne politične stranke, kar je zelo kvarno vplivalo na razvoj gasilstva

in strokovno izobraževanje. Gasilstvo se je moralo, kot ostale takratne organizacije, prilagoditi vladajoči stranki. Živ dokaz temu so dogodki v Ljutomeru, ko so gasilci 1.

Odkar so ljudje začeli uporabljati ogenj za svoje potrebe, je bila potrebna obramba proti njemu. Zgodovinarji starega veka poročajo o organizirani obrambi pred požari pri domala vseh takrat znanih narodih. Vojško so imeli organizirano gasilstvo Rimljani. Organizirano službo proti požarom so imeli tudi Feničani, Egipčani in Grki. Po razpadu rimskega imperija nam zgodovinarji ne poročajo o gasilstvu vse do XVI. stoletja, ko je bilo končano preseljevanje narodov. Od tega obdobja naprej pa so vse pogostejši pojavi organiziranega gašenja požarov. Pri nas so to delo koristno opravljali takratni obrtniški cehi vse do leta 1870, ko že imamo podatke o prvih gasilskih organizacijah v Ptuj, Mariboru in Laškem, torej 24 let po prvi evropski gasilski organizaciji, ki jo je leta 1847 ustanovilo nemško mesto Frankfurt.

septembra 1935 morali v senci žandarskih bajonetov z gnojnico razgnati zborovanje, na katerem so hoteli odkrito govoriti našim prebivalcem o izkoriščanju po beograjski buržoaziji.

fronta. Vodstvo gasilskih organizacij so prevzela tajništva za notranje zadeve, katerih referenti za civilno zaščito in gasilstvo so pomagali krajevnim odborom pri reorganiziranju gasilstva in utrjevanju požarno-varnostne službe. Da so državni organi zelo skrbeli za požarno-varnostno službo in gasilsko organizacijo, dokazuje tudi to, da je gasilstvo dobilo zakonske predpise že leta 1948, ko je še bila bolj potrebna gospodarska ureditev.

Tudi v naših gasilskih društvih so se posebno starejši člani težko prilagodili zahtevam nove družbene ureditve. S težkim srcem so se ločili od podob sv. Florijana, ki so bile na vseh gasilskih orodjih, ker je bil pač patron gasilcev in varuh pred požari. Dolgo niso hoteli razumeti, da naj bo dandanašnji ljudski gasilec tudi član politične organizacije SZDL, kar smo sicer že uredili v Ljutomerski občini. Posamezniki še sedaj ne morejo razumeti, da uniformirani gasilec ne spada v cerkev in še marsikaj drugega. Vendar lahko trdimo, da so sedaj vse te stvari že dokaj urejene. Za končno ureditev pa bo še potrebno mnogo potrpljenja in časa, ki prinaša vsak dan večjo razgledanost tudi med naše gasilce.

Statistika Občinske gasilske zveze Ljutomer beleži sedaj skupaj 1540 članov, od tega 95 pionirjev, 65 mladink, 96 mladincev in 177 članice. Te številke nam kažejo, da še vse premalo skrbimo za vključevanje mladine in žen. Sicer so se mladinke in žene začele vključevati šele po osvoboditvi in so bile pri tem težave zlasti pri starejših gasilcih, vendar si dandanes tudi naše žene že krepko utrjujejo pot v družbene organizacije. Tudi tisti, ki so bili načelno proti vključevanju žen v gasilske vrste, že mislijo drugače. Mladinka, ki je bila vzgojena v ga-

silskem društvu, je naša bodoča mati in gospodinja in bo lahko veliko koristila pri preprečevanju požarov, ker so ji znani vsi preventivni ukrepi in vzroki požarov. Imamo celo primere, da so mladinke same odstranile zelo kritične položaje na požarišču. Našim ženam in mladini bo treba omogočiti pravo delo v gasilski organizaciji, treba jim bo posredovati vse tisto, kar jim bo pomagalo pri vsakdanjem življenju, pa se bodo zagotovo rade udeleževale gasilskega družbenega življenja. Pri vzgoji mladine opazujemo, da ima gasilstvo premalo dobrih vzgojiteljev, ker nam pač ne more biti vseeno, kdo jo vzgaja in kako.

V občini imamo 1 višjega častnika, 10 častnikov, 115 podčastnikov in 33 strojnikov, vendar pa vsi niso več aktivni; precej jih je že starejših in so bili poslani v rezervno. Ta-

ko bo še vedno treba skrbeti za nadaljnje šolanje aktivnih članov.

Društva imajo dobro organizirano požarno-varnostno službo, zato upadajo števila požarov v občini. Akcije na požariščih so bile večinoma strokovno opravljene. Ni pa rečeno, da ne bi bile lahko še boljše. Občinski ljudski odbor bo moral še bolj podpirati prizadevanja pri požarno-varnostni službi, posebno še takrat, ko bo opozorjen na razne nepravilnosti, ki jih ugotavljamo pri požarno-varnostnih pregledih.

Kljub velikim finančnim sredstvom, ki jih je naša družbena skupnost dala po osvoboditvi gasilstvu, sta mehanizacija in splošno materialno stanje še vedno slaba v gasilskih društvih. Precej društev ima še zastarele ročne gasilne brizgalne, premalo dobrih tlačnih cevi, da o osebni opremi sploh ne pišemo. Društva stojijo tudi finančno slabo, saj nekatera nimajo denarja niti za gorivo in mazivo, kaj šele za druge družbene potrebe. Kljub temu, da je tudi občinski ljudski odbor v denarnih težavah, bo moral v bodoče dajati več sredstev za požarno-varnostno službo in z večjim razumevanjem skrbeti za njeno mehanizacijo, zidanje gasilskih orodij itd. Če upoštevamo sedanjo izredno gospodarsko aktivnost in nesluten napredek tehnike, pa tudi gasilstvo, ki naj vse to obvaruje in očuva, šele potem se lahko prav zavedamo velike odgovornosti njegovih organizacij.

Janez Blagovič

85-letnica Ljutomerskih gasilcev

V Pomurju je bilo ustanovljeno prvo gasilsko društvo v Ljutomeru leta 1871. Na ustanovnem zboru 15. junija 1871 je bil izvoljen za načelnika Jože Stayer, ki je vodil društvo do svoje smrti (14. marca 1889), torej polnih 18 let. Pravila društva so bila potrjena pri takratni deželni vladi v Gradcu.

Med takratnimi tržani je bilo mnogo zanimanja za novo organizacijo, saj je imela prva leta že čez 70 članov, kar je bilo veliko za takratno število prebivalcev.

Zaradi velikega števila požarov si je društvo omislilo že leta 1892 prvo ročno brizgalno, ki jo je uspešno uporabljalo do leta 1927, ko si je nabavilo motorno brizgalno. Pozneje so nabavili še tri motorne brizgalne, od katerih je društvo odstopilo eno Tovarni usnja v Ljutomeru, eno pa novoustanovljenemu društvu Železne dveri. Prvo vozilo je društvo nabavilo takoj po prvi svetovni vojni, drugo pa leta 1946.

25. septembra 1929 je bil položen temeljni kamen za novi gasilski dom, katerega so še tisto leto spravili pod streho. 10. avgusta je dom že služil svojemu namenu. Pri gradnji je pomagala mestna občina in podarila iz svojih gozdov potreben gradbeni les. Gasilci pa so pri gradnji mnogo pomagali s prostovoljnimi delom, prevozi itd.

Leta 1927 je društvo zelo trpelo zaradi pasivnega zadržanja meščanov

in se je komaj obdržalo. Mestno županstvo pa se je zavzelo za organizacijsko utrjevanje društva; pristopili so novi člani, ki so na izrednem občnem zboru (20. I. 1927) izvolili novi upravni odbor z Lovrom Kuharičem na čelu. Ta upravni odbor je spet dobrodu utrdil organizacijo.

Iz kronike je razvidno, da je društvo sodelovalo pri številnih požarih, katerih na Murskem polju kajpada ni manjkalo. Velikih požarov je bilo več. Tako je 24. julija 1882 v Iljaševcih gorelo 32 objektov. 12. decembra 1884 je v Ključarovi pri Ljutomeru gorelo 45 poslopj. V Bunčanih je zgorelo pol vasi. Veliki požari so bili tudi v Cezanjeh, na Kamenščaku, na Gornjem Krasju, pri gradu Branec, v Sinigrovi usnjarni, opekarni Lukavci itd. Povsod so Ljutomerski gasilci med prvimi uspešno reševali in skušali obvarovati čim več premoženja.

Pri raznih tekmovanjih in nastopih si je društvo pridobilo mnogo priznanj in diplom, kar prica o življenju in hotenem delovanju požarno-varnostne službe.

Ob petinosemdesetletnem jubileju želimo društvu še nadaljnjih uspehov pri varovanju ljudskega premoženja, njegovim članom pa, da bi še naprej tako disciplinirano in požrtvovalno skrbeli za ohranitev velikih pridobitev našega delovnega človeka.

Karel Centrh

NOVI ZDRAVSTVENI DOM

(Nadaljevanje s 7. strani)

stanka, medtem ko mož dela ločen od rodbine, v oddaljenih gospodarskih podjetjih. Kažejo se novi problemi, ki so nevarni za našo družbo. Se zmiraj velika umrljivost otrok do prvega leta starosti je predvsem pogojena z nedonošenostjo in nevdzdržnimi socialnimi razmerami. Vse preveč je tudi zavzemanja za nedovoljeno prekinitev plodu, posebno pri nezakonskih materah. Tudi alkoholizem je pereče vprašanje naše družbe, dokler bo obveljalo načelo, da alkohol krepi fizično sposobnost delavca.

Vse te probleme mora dandanes odstranjevati zdravstveni delavec. Zato je zdravstvena prosveta usmerjena k odločni borbi proti tem družbenim nevarnostim. Sedanjí zdravstveni delavec ni več

osamljen pri ukrepanju; pri tem socialno-medicinskem delu ga podpirajo tudi oblast, razna društva in organizacije, ki so dolžne oblikovati bodoči socialni lik našega državljanina in si prizadevati za zboljšanje njegovih materialnih razmer.

Zdravstveni delavec je važen činitelj pri oblikovanju naše družbe, predvsem pa je javni delavec, ki se trudi za zdravje našega naroda. Zato pa je treba podpreti zamisel, da bi v prihodnjih letih načrtno zgradili novi zdravstveni dom, ki bo središče medicinsko-socialnega delovanja. Bodoči zdravstveni delavec bo deloval v novih oblikah zdravstvene službe in bo le takrat dosegel svoj smoter, če bodo ustvarjeni vsi pogoji za uspešno zdravstveno zaščito prebivalcev.

Dr. Ivan Kaukler

RAZGOVOR

Tropinekovega Mihola ali na kratko Tropineka poznam že dolgo. Na vem sicer povedati, možno pa je, da me on pozna kako minuto več kot jaz njega. Skupaj sva sedela v šolski klopi, on je nekaj starejši, vendar naju to ni motilo pri iskanju srak po šumih. Le to naj še povem, da je nekaj posebnega v najinem poznanstvu tisto ljubeznivo kreganje, ki sicer največkrat ne zadeva ne mene in ne Mihola, vendar pa se kregava in razburjava, kot da gre osakemu za kožo. Modri ljudje pravijo očasih temu nekaj po latinsko, kar te lahko spravi na Stundenco, no pa naj bo, če smo že taki zrasli. Pa k stvari!

Mihol me je nekam začudeno pogledal, ko sem ga zadnjič mimogrede poiskal, videti je bil iznenaden, da sem prišel. Pojasniti moram še to, da se tokrat nisva videla res dolgo, ob Novem letu sem mu poslal karto z običajnim geslom, ki je za vse prijatelje in znance enako. Se sreča, če se sploh o pravem času spomnim na to! O tem bi pa sedaj ne želel pisati kaj natančnejšega, čeprav delno spada k zgodbi.

Nekam zamišljen se je opravičil, da je sam doma, in se odpravil po tuklo. Pričakoval sem, da mi bo povedal, kaj ga drži, brž ko bo ročka na mizi. Nisem se motil. Pa ni bilo o davkih, kot je že obvezen pogovor ob podobnih priložnostih, in ko sem mislil, da bo tudi on končno vendar enkrat kaj potožil tudi o tem, kar ga tišči — se je pa začelo pri nafti...

»Tak me jezi,« je začel, »da nas majo še vedno za take.« Napravil je tisto osem znano kretinjo pred čelom, ki pomeni, da zadaj o kolesju ni vse o redu.

»Tista novinarka se naj kar pripravi, če jo še dobim,« je povedal o svojem doživljanju takrat, ko so lani delali tisto preizkušanje tal nove vrste, ki naj bi pokazalo, če je tudi na prleški strani kaj nafte. Tudi na Miholovi njiči so se vozili, malo zvalili in počili. To so napravili še stotini drugim od Razkrižja pa do gornje Mote.

Mislil sem, da bo začel o škodi, ki so mu jo napravili, on pa jo hoče imeti poplačano in še je kak nopolin kaj posredi, da ni dobil. Pa sem se zmotil že v osnovi svojega mnenja. Ko sem mu začel razlagati to in ono o naravnih bogastvih, ki so last vse naše družbe, da je torej taka preiskava potrebna, da potrebujemo svoje surovinske vires, me je prijel po drugi plati.

»Ti si za bregom,« (to je sicer res!) in je povzel: »Ali misliš, da sem tako pehjen, da ne vem, kak stvari stojijo. Tudi jaz vem, da je to za kmeta dobro, še vesel bom, če bo v moji Budini kaj iz zemlje prišlo, pa magari na moji njiči. Samo kakšno besedo bi nam pa lahko poščili. In tista novinarka se naj drugič ne smeje tak podmuljeno, ko sprašuje, kaj se mi zdi, ko mi po njiči rovljejo!« Porinil mi je ročko in pokazal, naj pijem, pa je nadaljeval: »Čeprav si mlajši, pa se še zagotovo spomniš, ko so gradili železnico Ormož—Sobota. Takrat je živel o Dugi vesi kmēt Lujz, ki je bil od nekod pri Ptuj in ga je strašno imelo, da bi železnica ne tekla po njegovi njiči. Da bi inženirja podkupil, je prinesel kuro in mu rekel, da je on, še bolj pa žena Mica, mnenja, da naj meri drugod. Če pa ne, pa je Mica dala zadnjo besedo, da — kokaš da, zemlje pa ne da, pa ne da! — Pa je železnica vendar stekla... In zato se mi smešno zdi in me jezi, da me tako sprašujejo in pričakujejo, da se bom kregal zaradi tistega pletkanja na njiči, kot bi mi dušo rezali. To je samo o knjigah!«

»Dragi Mihol, to si ti, drugi so pa drugačni,« sem mu odgovoril. Pa mu ni bilo po volji.

»Mogoče še je kakšen, ki je še tako ozadi,« — »pa zaradi tega naj ne mislijo, da smo vsi kmetje taki.«

Mihol je pač občutljiv za take stvari, pa kaj mu hočem. Moral sem popustiti, da ga ne bi še bolj podkuril. Skušal sem pogovor spraviti na kaj drugega, da bi se malo nasmejala. Pa ni šlo. Zdelo se mi je, da mu je moj obisk pri-

ložnost, da se bo razgovoril o vsem, kar ga že dalj časa teži. In res je bil že pri zadruhi in jo kritiziral. To pot pa je stvar zadela ob njegovo gospodarstvo, čeprav o tem nerad kaj pove.

»Mehanizacija je lepa reč, samo biti mora takrat na razpolago, ko jo rabiš. Pri nas je pa tak, če si jim po volji.« Tako mi je črnil zadružno poslovanje.

»Saj si ja o odboru,« sem ga hotel prekiniti. Pa se ga ni dalo. »Samo to ti naj dopovem, da je še vedno poštemeno slabše kot ti-stemu, ki se povsod slini,« mi je trdil.

Napravil sem kar močno poseč obraz in mu dal razumeti, da itak ne morem pomagati. Pa nič. Kakor da bi se zaklel, da mi mora »nabavljati« vse, kar se je odločil, je govoril naprej.

»No, kaj rečeš za Oso, ki je tudi zadružni odbornik, pa še kile nedež prodati svoji zadruhi? Ha?« Skodoželjni smeh se mu je potegnil po ustnicah. Vedel sem, da ga tu nekaj tare in tišči.

»Kaj naj jaz rečem,« sem odgovoril, »nisem tu, niti član zadruge.« Skušal sem ga, da mi pove, kaj bi rad. »Pa predlagaj, najga zamenjamo na občnem zboru!«

Zadel sem ga. »Ja ja, kdo bo pa v vseh odborih, če bi se jaz ničredni Mihol, želar, upal izustiti tako besedo,« se je začel domala dreti nad menoj. »Kdo bo pa sladek na vseh sestankih, kdo nas bo pa črnil za nergače?«

»Zdaj je pa zadosti tega!« Skušal sem ga ustaviti. »Tu se dereš, kot da naj jaz nosim vse grehe sveta. Saj veš, da so me na vseh forumih tako siti, ker vedno kaj čenčam, kar mi natrobite, ko sem na dopustu. Na sestankih pa na sejah zadruge povej tudi kaj!«

»Aha, jaz se naj v vasi kregam, tako kot sem se prva leta. Jaz... da bodo o meni razprabljali, da sem nergač, in držali s tistimi, ki še mignili niso med vojno ali pa so pomagali le iz strahu.«

Skušal sem poslednjč, da bi pogovor napeljal na kaj drugega. Pa ni nič pomagalo. Spomnil me je prvih let po vojni, ko smo

mu pravili, da mora biti dober vzgled, če je bil zaveden med vojno.

»Veš Primož,« je nadaljeval, — »saj se ne bojim komu o obraz povedati in mi tega ni žal. Samo ti, ki si enkrat na leto tu, si ne veš predstavljati občutka, ko stokrat poveš zastoj. Tudi ti bi se naveličal. Na občnem zboru izstopim iz odbora, pa še v drugo zadruho grem.«

Videl sem, da mu nisem kos in sem ga pustil, da se je izgovoril. Odsel sem s tesnobnim občutkom, da mu nisem znal odgovoriti.

Jasno mi je bilo eno, namreč, da je tu še kaj več, kot to, kar mi je povedal. Da občiti na račun Ose, ki se je rešil vseh odkupov, ki je iz obdelovalne zadruge izstopil sicer med zadnjimi, pa s težko možno, niso posledica kake kmečke nevoščljivosti. Čudno in neverjetno se mi je zdelo, da bi se Mihol, pogumni sodelavec partizanov in nesebični delavec, tako spremenil. Da je nekaj živčnosti, je več kot razumljivo. Sklenil sem stvar osvetliti z drugih koncep. Saj je vendar moj prijatelj in rad me ima, kot jaz njega!

Sel sem k Bojanu, ki je v okolici najbolj poučen o vsem in ga vprašal za nasvet o Miholovi zadevi.

Bojan je stvar poznal in mi je razpredel nit od začetka do konca. Pomagal mi je, da sem Miholu razumel.

Res, prva leta je bil Mihol delaven. Pri vseh odborih in na sestankih ga ni manjkalo. Tudi svoje gospodarstvo je pčasil zamaril na ta rovaš. Toda čudo. Mihol je bil zdaj tu, zdaj tam odveč. Da ima preveč funkcij, so mu rekli. Ko so združili KLO, je bil v novem odboru Osa. Ko so reorganizirali zadruho, je postal predsednik Osa in še in še. Ljudje so ga povedali, da se je Mihol preveč razburjal pri obračunih in to ni šlo v račun marsikom. Tako je postal Osa vse, Mihol pa je ostal le v zadruhi, iz katere je sedaj nameraval izstopiti. Na lanskem občnem zboru pa je zabrusil Mihol na račun Ose, naj pove,

koliko dobička je pomagal ustvariti, če ga zna tako preračunati, koliko naj ga posameznik dobi. Tovariši, ki ga je poslala zveza, ga ni razumel in »reda radi« narahlil po aktivistično. In to je Mihola orglo s tira, da mu je rekel, malo manj, kot naj se gre solit in šel. Od takrat noče na noben sestanek več. Osa pa uživa zgoraj ovesposlošno zaupanje.

Sedaj sem si bil na jasnem, ker pa nisem imel časa, sem sklenil, da mu pišem. Pisal sem na dolgo in široko, prisrčno in ostro, grajal in tolažil. Nazadnje sem ga ključil nekako tako, da bo kar lepo, če bomo šli vsi na zapeček, naj bo s tem, za kar smo se borili, kakor hoče. Skrbri nas, kajne? Njegovi organizaciji borec pa sem pisal, naj ga vsaj kdo obišče in naj ga zavarujejo pred različno samoboljo. Dolgo nisem kaj zvedel o Miholu.

Zadnjič, po majske snegu že, pa sem dobil veliko modro kuvert, naslov pa je bil pisan z Miholovo roko. Bil sem presenečen, mogoče malo celo vznemirjen, če mi je zameril. Pa sem že po prvih vrstah bil dobre volje. Piše mi, da je vse premislil, da ga je Bojan obiskoval vsak teden in se je pomiril. Na občnem zboru zadruge pa se bo oglasil. Tudi iz odbora ne bo stopil, temveč oprasal, kaj dela Osa o odboru. Povabil me je na tuklo, če je bo po mrazu še kaj!

Vesel sem, da je moj Mihol spet stopil v svet, tja, kjer se danes odloča napredek njegovega kraja. Spoznal je, da še ni čas, da bomo šli na zapeček, če bo za nas sploh kdaj. Vrnil se je v borbo, ki jo nevede pogrešal. Ob prihodnjem srečanju pa se bode še pogovorila o tem, kar sem zadnjič želel jaz. Priklatici mu o spomin naš voder ponos iz težkih dni. Tudi sam pri sebi moram storiti tako ob podobnih dogodkih!

Naj mi ne zameri, če sem se razpisal o tem. Zdi se mi, da moram svoje veselje razkriti vsem, ki me želijo poslušati. Pa srečno!

J. Slavič-Primož

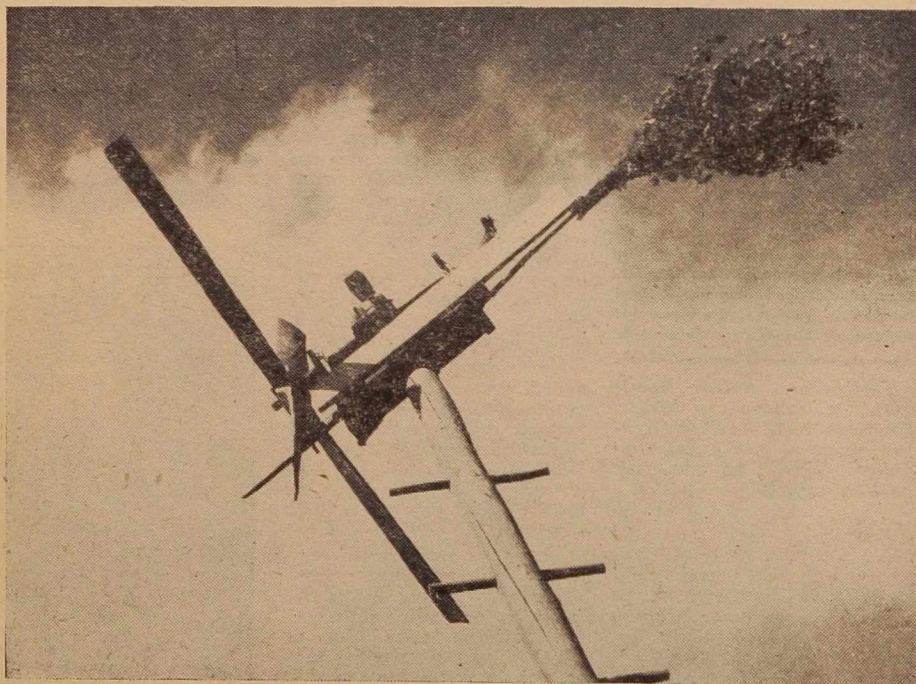

PRAZNOVANJE 1. IN 2. JUNIJA — DNEVA OBČANOV LJUTOMERA —
NAJ SPREMLJAJO NOVE POBUDE IN HOTENJA ZA NAPREDEK V GO-
SPODARSTVU IN NA DRUGIH PODROČJIH DRUŽBENEGA USTVAR-
JANJA

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI KOMITE LMS
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI SVET SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV
OBČINSKI ODBOR RK
OBČINSKA GASILSKA ZVEZA

Ljutomer

Pozdravljamo:

vse borce, aktiviste in sodelavce
NOB, ki so na našem področju v
najbolj črnih dneh okupacije ko-
vali pridobitve ljudske revolucije!

Pozdravljamo:

vse delovne kolektive, združne
organizacije, ustanove in ostale
prebivalce občine!

Pozdravljamo:

vse one, ki nas bodo od blizu in
daleč obiskali in družno s prebi-
valci naše občine proslavili 1. in
2. junij, naš domači praznik!

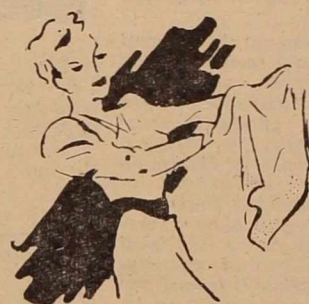
»LES«

ZADRUŽNO PODJETJE

LJUTOMER

Na skladišču imamo
vedno rezani in
tesani les, drva
za kurjavo in
premog

Ob 1. občinskem prazniku naše čestitke!

Tekstilno blago, galanterijo in špecerijo
kupujte vedno le v

TRGOVSKEM DOMU

„ZARJA“ LJUTOMER

Izbira, kvaliteta, solidne cene in dobra
postrežba je naše zagotovilo!

K občinskemu prazniku čestitamo vsem
našim odjemalcem in se priporočamo še
za nadaljnje zaupanje!

Kolektiv

Ob 1. občinskem prazniku želimo vsem svojim odje-
malcem, poslovnim prijateljem in prebivalstvu občine
Ljutomer obilo uspehov pri nadaljnjem delu!

KOLEKTIV
**OPEKARNE
LJUTOMER**

„ŽELEZNINA“

trgovina z železnino in tehničnim
materialom

LJUTOMER

Naš pozdrav občanom Ljutomera
ob našem domačem prazniku!

Vsa elektroinstalaterska in montažna dela,
previjanje elektromotorjev, popravila ra-
dijskih in ostalih električnih aparatov
Vam po najugodnejših cenah opravi

**„ELEKTRON“
LJUTOMER**

Naše prisrčne čestitke občanom Ljutomera
— za 1. občinski praznik!

PODJETJE

„MIZARSTVO“ Ljutomer

Kupujemo zdrav, suh les po naj-
višjih dnevnih cenah!

Prodajamo vse vrste pohištva, v
veliki izbiri in po ugodnih cenah!

Vsem svojim
dobaviteljem
in odjemalcem
čestitamo ob 1. in
2. juniju —
1. občinskem
prazniku!

Špecerijsko, manufakturno in ga-
lanterijsko blago, potrebščine za
gospodinjstvo in dom, dobite po
konkurenčnih cenah v trgovini z
mešanim blagom

**„MERKUR“
LJUTOMER**

K 1. občinskemu prazniku tudi naše
čestitke!

Ce boste žejni in lačni,
se vedno oglasite
v
gostilni in nočišču

**„JERUZALEM“
LJUTOMER**

in postreženi boste
z dobro kapljico
in okusnimi jedili
Naj živi 1. občinski
praznik!

Kmetijskim in vinogradniškim
posestvom, kmetijskim zdruškom in
zasebnim kmetovalcem, vsem našim
dobaviteljem in odjemalcem
čestitamo ob 1. občinskem prazniku!

„Zadružnik“

trgovsko podjetje s kmetijskimi
pridelki in reprodukcijskim
materialom
Ljutomer

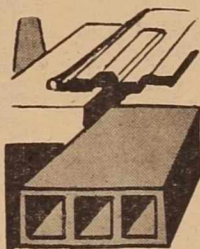
Kolektiv Zadružnega gospodarstva

„MUROPOLJE“ MOTA pri LJUTOMERU

iskreno čestita prebivalstvu občine Ljutomer
OB 1. OBČINSKEM PRAZNIKU!

Kmetovalci!

Kvalitetna semena pšenice, ječmena in ovsu kupite
vedno ugodno le pri ZKG Muropolje

KRIŽEVSKÉ OPEKARNE

Križevci pri Ljutomeru

Izdelujejo:

zidake, votlake, strešno opeko, okrasno opeko, rapid opeko
in drenažne cevi vseh vrst

Prebivalstvu ljutomerske občine ob 1. in 2.
juniju — 1. občinskem prazniku —
iskreno čestita

kolektiv

Dežela klopotcev in turizem

Dasi je Ljutomer s spojo okoli priznan kot turistični kraj, mu manjka še marsikaj do priznanega turističnega izgleda. To je že prvi dokaz, da smo za to gospodarsko panogo žrtvovali mnogo premalo in da bo potrebnih poleg dobre volje še dosti sredstev, če hočemo zabeležiti vidnejše rezultate pri razvoju turizma. Dejstvo je, da je za turizem napravilo prve korake že leta 1952 ustanovljeno planinsko društvo, vendar pa je njegovo delovanje preveč specializirano in odmaknjeno turizmu v domačem okolišu. Bolj se mu je približalo leta 1956 ustanovljeno društvo prijateljev prirode, ki je začelo odločneje širiti turistično miselnost. Čisto konkretne naloge pa si je za še večji razvoj turizma določilo februarja t.l. obnovljeno turistično-olepševalno društvo, ki je bilo sicer ustanovljeno že leta 1953, pa mu je žal — kakor pravijo — pošla sapa. Kaže pa, da je tokrat dobro zadihalo, saj so že tudi vidni prvi rezultati njegovega delovanja.

Ker so osnovni in naravni pogoji za večji razvoj turizma v našem lepem vinorodnem okolišu, bo vsekakor naloga teh društev, ki štejejo sedaj čez 600 članov, da izboljšajo svoje delovanje z izdatnejšo propagando, številnejšimi izleti po domovini in tudi izven nje. Ne moremo namreč prezreti dejstva, da so taki izleti ob dobri in smotrni organizaciji ne le zabavni, temveč tudi poučni in prav gotovo izdatno prispevajo k izboljšanju turističnega razvoja v domačem kraju. Važno pogoje na tem področju bodo nedvomno imela tudi naša gostinska podjetja. Marsikaj bo treba v gostinstvu popraviti in izpopolniti, če že hočemo privabiti več turistov. Res je sicer, da smo pri sedanjih razmerah za-

radi slabih prometnih zvez še nekako odrezani, vendar pa kaže, da se bo tudi to v do- glednem času bistveno spre- menilo z nekaterimi novimi autobusnimi zvezami, z ure- ditvijo novih cest itd. Tej okolnosti pa je tudi pripisati, da je n. pr. naš Jeruzalem še

Podobnih točk bi nedvomno našli še več v naših vinorod- nih predelih, ko bi imeli sred- stva za njihovo ureditev. To- da zgolj s skromnimi društve- nimi članarini in morebit- no podporo ObLO si tega ne bomo mogli privoščiti. Tu naj bi pomagala tudi naša pod-

premalo popularen, saj je kljub vsej svoji lepoti in pri- vlačnosti dostopen samo ob najlepšem vremenu. Tudi tu je že lopata trdno zastavljena. Po vsej verjetnosti bo še v tej sezoni izročena prometu nova avto-cesta, ki jo gradi občina proti Jeruzalemu, izletnika pa bo verjetno presenetila tudi ljubka domača postojanka, ki jo družno urejajo tukajšnja društva.

jetja, vsaj ona, katerim osta- ja še vedno dokaj sredstev za delitev.

Prepričani smo, da bomo z malo večjim razumevanjem vendarle našli vsaj skromen delež tudi za take namene, to- da šele takrat, ko bodo naši voditelji in sindikalne organi- zacije doumele, da je moči tu- di z malimi žrtvami posamez- nika ustvariti mnogo večje ko- risti za skupnost.

PARTIZANSKI HUMOR

Nemcem so bili ranjeni partizani, posebno še partizanke, zelo nevarne. Tako se je zgo- dil leta 1944, da so nemški Fritzji čuvali v Dobravi, seve- da do zob oboroženi, ranjeno partizanko Marijo.

Sredi belega dneva sta Treza in hčerka Milica peljali za partizane nabrano blago in hrano — med nemškimi stra- žami. Mimogrede jih je še

Franček povabil na kupico v gostilno, v kateri je bilo pol- no vojakov. »Na Treza, spijen glaž, boš lažje vozila!« je po- rogljivo dejal Franček.

Na mladinskem sestanku pri Prelogu je nekega večera pri- denjal Prelogova mati na sken- denj svez pečene gibanjce. »Jejte, deca moja, špabske krogle ne bodo več dolgo trde!«

Ciril Jureš, pokrajinski sekretar SKOJ v Prlekiji

Med slavne dni NOB v Prlekiji in med njihove najvidnejše junake spada nedvomno tudi tovariš Ciril Jureš.

Doma je v prijetni vasi Bunčani. To je srednje velika vas z razme- roma dobro stoječimi kmeti. Jureš izhaja iz hiše srednje velikega kme- ta. Se razmeroma mlad, dopolnil je komaj 18 let, je že bil prisilno mo- biliziran v nemško vojsko. Pred oku- pacijo je študiral v Mariboru, zad- nje leto pa v M. Soboti. Srednja šo- la in okolje, v katerem je živel, sta že pred vojno utrdila njegovo na- cionalno zavest, kar pa se je v času okupacije še stopnjevalo, saj je po- kojni Ciril Jureš vzgled mladinec z Murskega polja, ki je med domačimi junaki med prvimi. Ob koncu 1942. leta je pobegnil iz nemške vojske. Takoj je začel iskati stike s sode- lavci NOB, ki so bili takrat v Prle- kiji šele pri skromnem začetku. Okupator je hitro izvedel za njego- vo delovanje, zato je bilo zanj ved- no bolj nevarno; zatekel se je na Madžarsko, kjer je delal v kamno- lomu pri Blatnem jezeru. Tam je budno spremljal, kolikor je bilo to mogoče, delovanje NOG v domovini. To ga je maja 1944. leta tudi pri- gnalo nazaj v Prlekijo. Vrnil se je čez Medžimurje. Brž ko je prišel domov, je začel takoj delovati. Na našem terenu je bilo takrat že več aktivistov, ki so obvladovali ves te- danji Ljutomerski in radgonski okraj. Pokojni Jureš je leta 1944 ho- tel vstopiti v Pohorski bataljon, da bi tako aktivno posegel v borbo. Ta- kratni voditelji pa so uvideli, da je na terenu bolj potreben, zato so mu naložili dosti važnejše naloge na našem terenu. Njegova naloga je bila predvsem organiziranje aktiv- nega odpora proti okupatorju. Imel je pogoste sestanke, predvsem pri Prelogu na Grlavi, v Ključaroveh,

na Grabah in drugod. Na sestanke so poleg domačinov prihajali tudi aktivisti iz drugih predelov. Tajnost takih sestankov je bilo takrat zelo težko prikriti. Med domačini so bili nekateri okupatorju naklonjeni, drugi pa so zopet izdajali iz strahu pred posledicami. Čim bolj se je po- mikala vzhodna fronta proti Jugo- slaviji, tem bolj sta rastla pogum in vera v skorajšnjo svobodo. Ker je tudi okupator občutil odpor ljudstva, je zelo okreplil varnostno službo v ozadju. Nato je pripeljal na to območ- je veliko zloglasnik Kozakov, ki so poleg getapovceve bili najbolj kruti: To dokazuje tudi velika borba, januar- ja 1945. leta pri Prelogu na Grlavi in v Logarevcih, kjer je bil smrtno ranjen tudi pokojni Jureš. Tega zadnjega sestanka, ki je bil pri Za- liku v Logarevcih, so se udeležili poleg drugih tudi Bernot, Marija Brden-Petije in Rado Pušenjak. Presenečili so jih Kozaki in gesta- povci prvega februarja 1945. leta. Ob petih zjutraj je moralo 6 partizanov sprejeti neenako borbo. Od njih sta se rešila samo dva, ostali so bili

mrtvi ali ranjeni ujeti. Kozaki so smrtno ranjenega Jureša odpeljali v Ljutomer, kjer so ga na Glavnem trgu javno obesili v svarilo domaći- nom. Njegovo junaštvo pa je bilo neizmerno; v bitki pri Zaliku je na vprašanje: »Kdo gre prvi v smrtni juriš?« odločno odgovoril: »Jaz grem prvi!«. Njegove zadnje besede pred sramotnim obešenjem so tudi velja- le njegovemu narodu: »Ko je na vpra- šanje, »Kdo si?«, rekel: »Slovenec, na vprašanje, »Kako se piše?« pa je odgovoril: »Sonce« vzhaja in bo zopet zašlo. Z njim zaide tudi moje ime. Sonce bo zopet všlo in z njim tudi svoboda mojemu narodu.« Iz razgovorov preživelih soborcev kakor tudi domačinov, lahko razbe- remo, da je pokojni Jureš bil vzor mladini, borec in tovariš. S tova- rišem Jurkovičem sta mnogo študirala literaturo Marksa in Lenina. Li- teraturo je dobival pri Kocbekovih. Bil je poln vedrine, življenja in hu- morja. Pri mladini je bil zelo pri- ljubljen. Domačini ga omenjajo v najlepšem in tak bo tudi nam ostal v najlepšem spominu.

Pomembna akcija za obnovo knjižnice v BUČKOVCIH

Po občinskih praznikih v Ljutomeru in Radgoni bo ena največjih letošnjih prireditiv v prlekem Pomurju prav gotovo devetdesetletnica »Be- sede« v Bučkovcih, posebej še, če se bo Občinski ljudski odbor Vidma ob Ščavnici od- ločil, da bo dan rojstva svoje občine pred dvemi leti pro- glasil za občinski praznik.

Med drugimi pohvalnimi načrti v zvezi s proslavo de- vetdesetletnice »Besede«, o katerih je Pomurski vestnik že pisal, so se Bučkovčani od- ločili, da bodo do proslave obnovili kulturni dom in knjižnico, ki jim jo je uničil okupator.

Morda se prav zaradi tega, ker v Bučkovcih niso imeli urejenega kulturnega doma in knjižnice, kulturnoprosve- tno življenje nekaj let po osvoboditvi ni moglo tako razviti in razmahniti, kakor se je v času med obema voj- nama, ko je posebno v letih

neposredno po zgraditvi kul- turnega doma imelo izredno velike uspehe.

(Nadaljevanje na 11. strani)

Bučkovski godbeniki

Le strokovno sposoben kmečki človek bo lahko več pridelal

Okolica Ljutomerja je v gospodar- skem pogledu pretežno agrarna. To pomeni, da je kmetijstvo vodilna go- spodarska panoga. Osnovni vir do- dohodkov za kritje človekovih po- treb je zemljišče in na njem razvito vinogradništvo, sadjarstvo, poljedel- stvo in živinoreja. Potrebe po kme- tijskih pridelkih so večje, kot jih dandanes daje kmetijstvo.

Upoštevanje spremembe strukture prebivalstva in sprijaznimo se s tem, da je v Sloveniji več kot polovica prebivalcev v industriji in mestih. Ti ljudje kopljejo rudo, izdelujejo stro- je, gradijo elektrarne, proizvajajo umetna gnojila, izdelujejo obleke, obutev itd. Tudi tem ljudem je po- treben kruh. Končno pa se tudi ne zaključijo potrebe naših kmečkih ljudi samo z živežem. Pridelati morajo več, da bodo naši dohodki več- ji, ker so večje tudi naše potrebe.

Pridelati moramo več grozdja, sadja, krompirja, žita in krme, za- beležiti boljše molznost pri kravah, boljše prirast pri živini itd., skratka: vsaka kmetija naj bi letno pridelala enkrat več kot porabi doma. Tudi v kmetijstvu naj naravni način go- spodarjenja zamenja blagovni.

Kako pa bomo pridelali več pri- delkov? Človek je odločilen činitelj v vsaki proizvodnji. Ne mislimo, da mora sedaj zaradi tega bolj garati, ne, ne sme se izčrpati, ni potrebno, da preveč troši svoje telesne moči, saj so v prirodi in mehanizaciji sile mnogo močnejše od človeka. Zato pa sta človeku potrebna razum in zna- nje, da bo znal vključiti druge sile v proizvodni proces, obvladal zaka- ne prirode in odkrival njihove taj- nosti.

Kmečki pridelovalec mora poznati in obvladati tehniko proizvodnje. V kmetijskih šolah se mladina uči raz- novrstnih agrotehničnih ukrepov, uči se smotrnega gospodarjenja. Novi čas poraja nove potrebe in zahteva več od kmetovalcev. Da bomo do sebe, družbe in bodočih pokolenj lahko iz- polnili svoje dolžnosti, moramo kre- piti svoje strokovno znanje, navajati mladino v kmetijske šole, upoštevati in omogočiti uresničevanje novih po- bud, ki jih mladina prinaša iz šole domov.

Take smotre ima tudi kmetijska šola v Podgradju. Absolventom te šole je po enem letu prakse in prak- tičnem izpitu priznana kvalifikacija. V ljutomerski občini pa imamo še kmetijsko-gospodarske šole.

V nekaterih državah, kjer so na- predestnejši, ne more sin podrediti poslednja svojega očeta, če ni prej opravil kmetijske šole. Pri nas ima- mo že za domala vse gospodarske panoge (industrija, obrt), obvezno strokovno šolanje, samo za kmetij- stvo ne. Menim, da pripada takšna pravica, čeprav jo nekateri štejejo samo kot dolžnost, tudi vsem mladim kmetiskim delovnim ljudem.

Miloš

»Dežela smehljaja« v Ljutomeru

pa lahko obdrži kot priležnico.

V teh težkih trenutkih negotov- sti spozna Mary princevo sestro, ljubko, dobrosrčno Mi. Postaneta vdani prijateljici.

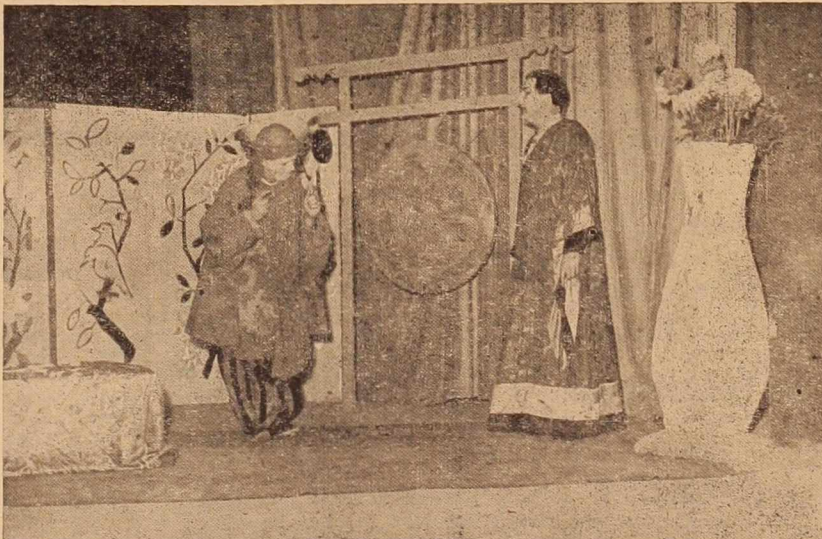
Mladi grof Gustav medtem ni po- zabil na Mary. Postal je vojni ataše v Tokiu in odločil se je, da poišče Mary. S podkupnino se mu posreči priti v žensko palačo, kjer zve za Maryno usodo. Tu spozna ljubko Mi — Maryno zaveznico in kmalu postaneta prijateljca. Da, Mi celo vzljubi Gustava.

Srečanje Mary z Gustavom je dramatično. Mary spozna, da je šla predaleč v tuji svet, ki je nikoli ne bo sprejel za svojo. Zato vidi v Gustavu rešitev in se je po kratkem pomisleku oklene.

na ustih. Da, Song-Chong in Mi sta prava otroka Dežele smehljaja.

Inscenacijo si je zamislil Vlado Rek, izdelala sta jo pa s tov. Čebaškom. Rek je pri- merni enostavni rešitvi zago- tovil veliko mero okusa, ori- entalskega nadaha z mnogi- mi drobnimi značilnostmi vzhodnjakega ambianta. Le v prvi sceni je dunajskemu salonu manjkalo dvoransko vzdušje, oni značilni razkošni dojem soban s težkimi kristal- nimi naveski in lestenci, ka- kršnih je bil Dunaj prepohl v tistem času.

Opereto je spremljal orke- ster DPD Svoboda Ljutomer

Velikodušna, dobra Mi jima po- kaže skrivni izhod. Toda beg je iz- dan in pot jima zastavi princ Son- Chong. Kaj čaka ubežnika? Smrt? Ne, Son-Chongova ljubezen ni ma- šečevalna. V silni bolečini se zave, da mu uhaja ljubezen, kakršne ni- koli ne bo smel vračati. In uboga Mi, komaj je začutila ljubezen, že velikodušno odpira vrata, da ji ta uide. Predobro pozna domače zaka- ne, ki nikoli ne bi dovolili ljubezni s tujcem.

Son-Chong in njegova sestra Mi izgubljata najdražje s smehljajem

pod vodstvom dirigenta Av- gusta Loparnika. Izrazito mlad orkester se je lotil vsekakor težke naloge. »Toda požrtvo- valnost mladih godbenikov na čelu z vztrajnim dirigentom je dosegla relativno odličen uspeh. Treba je namreč ve- deti, da je to bila prva večja preizkušnja mladega ljuto- merskega orkestra.

Režiserka Julka Bezjakova je v izbiri materiala morala seči po seznamu v glavnem neizkušenih igralcev. Toda

som, deloval zelo posrečeno.

Hinko Plevnik je svoj iz- redno močan igralski izraz dokazal kar v dveh vlogah. V grofu Ferdinandu Lichten- felsu se je predstavil z ga- lantnim aristokratskim nasto- pom vseobvladajočega znač- ja, ki mu je ženski svet okrog njega zelo naklonjen, hkrati ga pa neprestano »drži« v ša- hu« s svojim ženskim oro- žjem. V vlogi Čanga pa se je Hinko Plevnik sijajno prele- vil v strogega, krutega kitaj-

skega dostojanstvenika, zape- tega v skrivnostno orientalsko strogost, kadar gre za nestro- pno budistično vero.

Mary, hči grofa Lichtenfel- sa, Milka Seršenova, premore odlični mezosopran z raz- sežnimi mejami oblikovanja. Vse njene pevske variacije so izvedene z izkušeno sigurnostjo in izredno lepim čistim glasom. Svojemu močnemu partnerju je izvrstno odgo- varjala.

Grof Gustav Pottenstein v osebi Mira Steržaja je igrals- ko lepo uspeša kreacija z močnim psihološkim izrazom, živahnim nastopom in pamet- no igro.

Mi, princeva sestra v osebi Vike Trbižanove je svojo simpatično vlogo podkrepila z odličnim prikazom svojega nedvomnega talenta in bila zanj nagrajena z večkratnim aplavzom na odprti sceni. Z izrednim občutkom je zažive- la Trbižanova Mi v oni znani kitajski naivni ljubkosti, ki je tako značilna v jutrovskih deželah.

Enako navdušen aplavz je doživel v vlogi višjega evnu- ha Milko Vuković, ki se je trdno držal sicer na robu ne- varne skrajnosti in svoj krea- tivni humor srečno rešil pre- tirane norčavosti. Njegova sijajna igra višjega evnuha, ki si prikrajaš za užitek, ustvarja svojevrstni, burkasti pogled na svet, je res zasu- žila aplavz.

Tudi vsem manjšim vlogam gre priznanje: tako Cvetki Kranjčevi v vlogi nečakinje Lori, Zaliki Novakovi v vlogi ekselence Hardeg, Vladu Re- ku kot generalu, Janezu Hor- vatiju kot slugi pri Lichten- felsu, potem Stanku Kralju v vlogi Fu-li-ja, tajnika kitaj- skega poslanstva, Jelci Peto- varjevi kot »Fini« ter ostalim damam in oficirjem.

Z opereto nameravajo Lju- tomerčani gostovati po večjih krajih v Pomurju. Toda kot zakleto, v Soboti jih ne bomo videli. Zakaj? Zopet stara žalostna pesem o pomurski kul- turnoprosvetni, koekzistenci- edini sprimelni prostor v So- boti nudimo gostom za ceno, kakršne amaterska gledališča še dolgo ne bodo mogla pla- čevati.

Vlado Sagadin

Skopje

V ponedeljek, 27. maja, je predsednik FLRJ tov. Josip Broz-Tito obiskal Mavrovo v Makedoniji in tam prisotnoval veliki svečanosti delovnega kolektiva nove hidroelektrarne, v kateri je tega dne stekel prvi belikanski agregat in začel dajati proe kilovate električne energije mladi makedonski industriji.

Ko je s tem, da je pritisnil na vzmet velike turbine, izročil svojemu namenu gigantski objekt, je imel pred zbrano množico daljši govor, v katerem je zlasti poudaril, da je Ljudska republika Makedonija relativno najbolj napredovala po osvoboditvi, na področju kmetijstva pa je dosegla že takšen napredek, da lahko vzoruje tudi drugim republikam v naši deželi.

Precejšen del svojega govora je posvetil tudi zunanje-političnemu dogajanju in še enkrat potrdil pripravljenost Jugoslovije, da sodeluje z vsemi državami, ne glede na njihov notranji družbeni sistem — tako z Zapadom kot Vzhodom — kajpak na podlagi popolne enakopravnosti, medsebojnega spoštovanja in nevmesavanja v zadeve druge države, pri čemer je podčrtal, da ideološka trenja in različna tolmačenja posameznih dogodkov v svetu ne bi smela biti ovira za tako sodelovanje, ki teži za miroljubno poravnavo mednarodnih sporov in ohranitvijo miru v dobro vsega človeštva.

Pariz

V ponedeljek zvečer je bil izoršen atentat na Emira Sekala, podpredsednika alžirske skupščine. Sekal je bil edini član alžirske posvetovalne skupščine, ki je zavrnil poziv narodnoosvobodilne Fronte Alžira, naj poda ostavko na svoj položaj in prekine svoje sodelovanje s francoskimi oblastmi.

Atentator — alžirski upornik Ben Sadok — je čakal na Sekala pred izhodom iz lože predsednika francoske republike na športnem stadionu, kjer je prisotnoval finalni tekmi za francoski nogometni pokal. Sadok je francoskega vazala smrtno ranil že s prvim strelom, potem pa ga je policija, ki je spremljala predsednika francoske republike, njegovo visoko spremstvo in Sekala, pobila na tla in aretirala.

London

V razorožitem odboru Organizacije združenih narodov je nastalo ugodno vzdušje sprčo novih predlogov glavnih atomskih velesil — ZDA in ZSSR. Znano je, da se države članice načelno strinjajo s tem, da se je potrebno sporazumeti vsaj o delni razorožitvi.

Načrt za sporazum o »proih ukrepih za razorožitev je do sedaj predložila sovjetska delegacija; vsebuje predloge o zmanjšanju oboroženih sil, vojaških proračunov in klasične oborožitve, ukinitvju poskusnih atomskih in vodikovih eksplozij, prepovedi uporabe atomskega in vodikovega orožja, zmanjšanju tujih vojaških sil v Nemčiji, določitvi inšpekcijskega pasu za nadzorstvo iz zraka in kontrolnih točk na tleh z obeh strani meje med Vzhodom in Zahodom. Iz poučenih krogov pa je slišati, da je ameriški delegat Stassen prinesel s seboj iz New Yorka predlog, v katerem se zavezmajo za sistem zračne inšpekcije, omejitve jedrskih poskusov v obliki ustavitve proizvodnje fizijskega gradiva v vojaške namene in zmanjšanje klasične oborožitve. Napovedujejo, da se bo ameriška delegacija zavzela tudi za to, da bi naj nuklearno orožje ostalo v izključni posesti ZDA, ZSSR in Velike Britanije.

Na razorožitveni konferenci bodo torej odsihod razpravljali o dveh predlogih — sovjetskem in ameriskem. Razprava pa bo pokazala, koliko je eden ali drugi pripravljen popuščati in se zavzeti za zblizevanje stališč.

Pariz

Pred dnevi je odstopila vlada Guy Molleta, vlada, ki se ni posebno proslavila — zlasti še zaradi zaplačevanja ustreznih rešitev alžirskega problema in zaradi sodelovanja pri oboroženem napadu na Egipt. Vlada je odstopila zaradi tega, ker je dobila nezaupnico,

čeprav ne z ustavno večino, v francoskem parlamentu, ko se je zavzela za razpis novih davkov v znesku 84 milijard frankov. Svojo podporo so ji odpovedali poslanci nekaterih desničarskih in levičarskih strank, prvi zaradi tega, da ne bi izgubili zaupanja med volivci, če bi glasovali za tak nepopularen ukrep, drugi pa v glavnem zaradi tega, ker se ne strinjajo z nadaljevanjem alžirske vojne (s tem v zvezi pa z novimi davki) ali pa terjajo ustrezno rešitev alžirskega problema.

Predsednik francoske republike Coty se že več dni pogaja z voditelji francoskih političnih strank in si prizadeva, da bi Francija čimprej dobila novo vlado. Zaradi vladne krize je moral odgoditi za nedoločen čas tudi svoj obisk v Združene države Amerike. Za mandatorje napajajo več možnih kandidatov — na zadnjem mestu je tudi dosedanj predsednik vlade Guy Mollet — vendar do zanesljive odločitve še ni prišlo, ko o tem poročamo.

PIONIRJI SO NAS PRESENETILI

Na rojstni dan maršala Tita so v dolgi koloni po beltinških ulicah korakali cicibani iz vrtea in pionirji domače osnovne šole. Na čelu je korakal mladi harmonikar, za njim pa pionirji s svojo zastavo, nato še cicibani in ostali pionirji v narodnih nošah. Ustavili so se na več mestih in ob zvokih harmonike zaplesali in zapeli nekaj partizanskih pesmi, ni pa manjkalo niti tradicionalnih »markovskih« plesov.

Ob tem obhodu so pionirji hkrati raznašali vabila, s katerimi so vabili na otvoritev svoje razstave, ki so jo priredili v okviru republiškega pionirskega tekmovanja.

OB PRAZNIKU MLADOSTI V LJUTOMERU

Ze v petek, 24. maja, so Ljutomerški pionirji obeh šol pričeli praznovati Dan mladosti, ki je postal najlepši praznik naše mladine.

Na veselem športnem dnevu, ki je bil povezan z različnimi igrami, športnimi tekmovanji in ogledom novih ribnikov v Gresovščaku, so predstili, ki je postal najlepši praznik naše mladine.

V soboto sta imeli obe šoli, nižja gimnazija in osnovna šola posebej, slavnostni akajih je pozdravil, jih sprejel in jim čestital član DPM. Društvo prijateljev mladine jih je tudi lepo pogostilo, tako da jim bo ostal ta dan v lepem spominu.

V nedeljo so bili Ljutomerčani veselo presenečeni, saj je kljub zelo slabemu vremenu prišlo čez 500 pionirjev iz vseh šol občine. Dopoldne so si pionirji ogledali kino predstavo in opravili skupno vajo v dvorani. Tudi kosilo v Dijaškem domu je bilo opravljeno v splošno zadovoljstvo gostov. Popoldne je bil v dvorani koncert, na katerem so nastopali posamezni zbori, tamburaška skupina iz Vučje vasi, mladi orkester, mladi harmonikarji in naraščaj ljutomerske godbe na pihala. Svečano in ubrano je zaorila iz 500 grl lepa pesem o Titu, nadvse navdušeno pa so zapeli, da so slovenski pionirji. Kljub dežju, ki ni hotel ponehati niti v popoldanskih urah, in okrnjenemu programu, so se pionirji veseli in zadovoljni vračali domov.

Štacija mladosti nosi pozdrave tov. Titu

Muzej NOB v Ljutomeru NJEGOV RAZVOJ IN PERSPEKTIVA

Muzej NOB v Ljutomeru je bil ustanovljen 21. decembra 1952. Ustanovil ga je Okrajni odbor ZB NOV Ljutomer. Pozneje je za njega skrbela Ljutomerska mestna občina, a meseca novembra 1954 je prišel pod upravo OLO — SPK Ljutomer. Po reorganizaciji okrajev je nekako životiril, saj ni spadal ne pod okraj in ne pod občino. Od 1. novembra 1956 pa je Muzej NOB v Ljutomeru

Leta minevajo in marsikaj, kar je pomembnega za pravilen prikaz naše NOB, se je že izgubilo. Mnogo raznih predmetov (orožje, fotografije, razni zapiski, letaki, literatura, obleke) pa ima še nfarsikdo doma, kjer se kvari in ležijo v pozabi. Pravino bi bilo, da bi take predmete odstopili Muzeju NOB, v katerem so na varnem, kjer bodo dostopni vsem in bodo tako ohranjeni še za

bodoče rodove. Treba je namreč prikazati našim mladim generacijam, kako so se borili njihovi očetje in matere, starejši bratje in sestre za to, kar oni imajo. Prosimo vse, da nam pri tem pomagajo, kajti vodstvo Muzeja NOB v Ljutomeru želi še izpopolniti svoje zbirke. Pri tem precej težavnem delu povsem upravičeno pričakujemo največ pomoči osnovnih organizacij ZB, udeležencev NOB ali njihovih sodelavcev. S tem, da bomo ohranili spomin na vse tiste, ki so dali svoja življenja za našo novo socialistično domovino, se jim bomo najlepše oddolžili.

Pri našem prizadevanju za pravi len prikaz naše NOB pa seveda potrebujemo še vedno pomoč ljudske oblasti — tako okraja kot občine.

Stane Praprotnik

Tudi v Bučkovcih imajo godbo

Bučkovci ležijo na hribu, ki je posejan z raznovrstnim sadnim drevjem in zlahtno vinsko trto, ob vzhodnem obrobju slikovitih Slovenskih goric. Na vse strani se odpira krasen razgled, posebno v Pomurje.

V kraju je prosvetno delovanje zelo razgibano. Imamo tudi svojo godbo na pihala, ki je samostojni odsek v prosvetnem društvu.

Godba ima svoj dom, zidan v prikupni obliki; zgradili smo si ga že pred drugo svetovno vojno. Večinoma samo godci. Lani smo si dom lepo obnovili, za kar smo imeli dva uspešno opravljena koncerta. Godba nastopa na vseh proslavah in prireditvah ob državnih praznikih.

Ce greš v nedeljo mimo tega doma, te že od daleč privabijo zvoki godbe, saj vadijo naši godci redno teden-sko tri in še več ur. Čez teden nimajo časa, ker so pre-

živeli dan. Tudi veselih zelenih Jurjev, s katerimi je prišla vsaka skupina pojoč k ribnikom, ni manjkalo.

V soboto sta imeli obe šoli, nižja gimnazija in osnovna šola posebej, slavnostni akajih je pozdravil, jih sprejel in jim čestital član DPM. Društvo prijateljev mladine jih je tudi lepo pogostilo, tako da jim bo ostal ta dan v lepem spominu.

V nedeljo so bili Ljutomerčani veselo presenečeni, saj je kljub zelo slabemu vremenu prišlo čez 500 pionirjev iz vseh šol občine. Dopoldne so si pionirji ogledali kino predstavo in opravili skupno vajo v dvorani. Tudi kosilo v Dijaškem domu je bilo opravljeno v splošno zadovoljstvo gostov. Popoldne je bil v dvorani koncert, na katerem so nastopali posamezni zbori, tamburaška skupina iz Vučje vasi, mladi orkester, mladi harmonikarji in naraščaj ljutomerske godbe na pihala. Svečano in ubrano je zaorila iz 500 grl lepa pesem o Titu, nadvse navdušeno pa so zapeli, da so slovenski pionirji. Kljub dežju, ki ni hotel ponehati niti v popoldanskih urah, in okrnjenemu programu, so se pionirji veseli in zadovoljni vračali domov.

V Radencih so mladi prav lepo proslavljali . . .

Rojstni dan maršala Tita so pionirji radenske šole slovesno proslavili. Pionirski štab je že dan prej okrasil učilnico, kjer je bila proslava, in pionirsko sobo za sprejem cicibanov v pionirsko organizacijo. Pri proslavi so sodelovali pionirji iz vseh oddelkov z deklamacijami, petjem in plesnimi točkami. Posebej je še nastopil pionirski pevski zbor. Po svečanem sprejemu cicibanov v pionirsko organizacijo, so odšli pionirji v pionirsko sobo, kjer jim je starešinski pionirski svet pripravil malo zakusko.

Dan prej so radenski pionirji proslavili svoj praznik pomladi. Napravili so izlet do vrta v Janžev vrh. Otroški vrtec je pionirje prijetno presenetil z uprizoritvijo lutkovne igrice »Rdeča kapica«, nakar so se jim pionirji za ljubezniv sprejem in za lepo doživetje oddolžili s kratkim kulturnim sporedom.

demiji v počastitev rojstnega dne maršala Tita.

Dramski krožek osnovne šole je pripravil lepo Gobčevovo spevigrro »V bratskem objemu«, ki jo bodo v prihodnjem tednu uprizorili tudi za pionirje drugih šol in za odrasle. Naši cicibani so bili sprejeti v pionirsko organizacijo na zelo svečan način, saj

Tudi osnovne šole v petrovsko-šalovski občini so proslavile Dan mladosti. Na prireditvi, ki je bila v Gornjih Petrovcih, je sodelovalo čez 1000 pionirjev in pionirk iz okoliških šol.

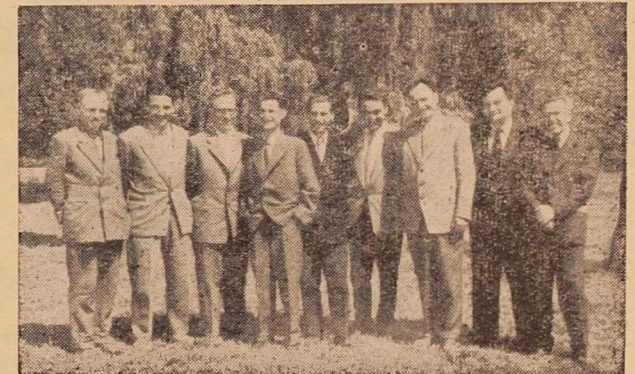
Program prireditev je obsegal pevske točke, tekme v skokih v daljino in višino, tekme med dvema ognjema in proste vaje. Najboljše rezultate so dosegli pionirji iz Dolencec.

Umetno bi bilo, če bi podelili najboljšim tekmovalcem primerne nagrade, toda to ni mogoče, ker občinski ljudski odbor za to nima sredstev.

Dan mladosti je praznovala rogaševska mladina skupno s cankovsko mladino. Ze v zgodnjih jutranjih urah so se odpeljali proti Cankovi pionirji, mladinci, gasilci in pripadniki predvojaške vzgoje. Skupno s cankovsko mladino so nastopili v povorki. Rogaševski pionirji in jurjevska godba pa so sodelovali tudi pri kulturnem programu.

V počastitev Dneva mladosti je bilo tudi šahovsko tekmovanje, na katerem so zmagali pionirji iz Gerlinec. Med posamezniki je bil najboljši šahist pionir Karel Horvat iz Nuskove. Rogaševski pionirji so uprizorili tudi lutkovno igrico »Sneguljčica«, žal pa kažejo ljudje za take prireditve zelo malo zanimanja.

V nedeljo so priredile strelske družine ljutomerske občine strelsko tekmovanje. Tekmovalo je sedem strelskih družin iz ljutomerske občine, kot gost pa strelska družina »Oprema« iz Maribora. Najboljši so bili strelci iz Križevec — 338 krogov, za temi strelci iz Ljutomera — 246 krogov, nato Čven s 171 krogi. Tri najboljše družine so dobile lepe diplome.

Jih poznate? Naši dopisniki in sodelavci z desnega brega Mure. Naša želja je: čimveč sodelavcev, da bo list še bolj pešter in privlačen! Se jim boste pridružili tudi Vi? —

PRIDRUŽUJEMO SE SLAVJU PREBIVALCEV OBČINE LJUTOMER IN
JIM ČESTITAMO K NJIHOVEMU PRAZNIKU Z ŽELJO, DA BI TUDI
V PRIHODNOSTI S SKUPNIMI NAPORI DOSEGLI SE VEČ USPEHOV
DRUŽBENEGA USTVARJANJA

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR
OKRAJNI ODBOR SZDL
OKRAJNI KOMITE ZKS

MURSKA SOBOTA

Vsem svojim članom,
ostalim združnikom
in združnim organizacijam
in prebivalstvu občine Ljutomer
čestita k I. občinskemu prazniku

Kmetijska zadruga z o. j.

„KMETOVALEC“

Ljutomer

VSEM SVOJIM ODJEMALCEM
NUDIMO SVEŽE PEČENO PECIVO
IN KRUH

PEKARNA

„KRUH IN PECIVO“

LJUTOMER

GOSTILNA

„pri Prleku“

LJUTOMER

Vam nudi vsakovrstna okrepčila po
najugodnejših cenah

Pridružujemo se čestitkam za
I. občinski praznik v Ljutomeru

Vsem, ki cenijo svetovnoznano vinsko kapljico, tistim, ki
obnavljajo vinograde in sadovnjake, se s svojimi kvalitet-
nimi pridelki toplo priporoča kolektiv

VINOGRADNIŠKEGA GOSPODARSTVA

»JERUZALEM«

pošta

Ivanjkovci

Istočasno iskreno čestitamo vsem delovnim ljudem občine
Ljutomer k I. občinskemu prazniku!

Kmetijska zadruga z o. j.

»SADJAR« Cezanjevci

s poslovalnicama:

Žerovinci in Vogričevci

čestita vsem svojim članom, cenjenim odjemalcem, doba-
viteljem in delovnim kolektivom občine Ljutomer k prvemu
občinskemu prazniku, z željo, da bi dosegli pri graditvi
socializma in boljše bodočnosti še več nadaljnjih uspehov in
delovnih zmag!

DELOVNIM LJUDEM OBČINE LJUTOMER
ČESTITA OB I. OBČINSKEM PRAZNIKU

KOLEKTIV

„PLETARSKEGA PODJETJA“
LJUTOMER

GRADBENO PODJETJE

»REMONT«

LJUTOMER

Izvršujemo vsa zidarska, tesarska,
mizarska in ostala v gradbeno stro-
ko spadajoča dela

Izdelujemo rolete in vse vrste ce-
mentnih izdelkov po konkurenčnih
cenah

Investitorji,
zahtevajte naše ponudbe!

Vsem občanom občine Ljutomer če-
stitamo k I. občinskemu prazniku!

KMETIJSKA ZADRUGA

Veržej

čestita vsem svojim članom in po-
slovnim prijateljem k I. občinskemu
prazniku!

KMETIJSKA ZADRUGA

„ORAČ“

STROČJA VAS

čestita k občinskemu prazniku
občine Ljutomer
vsem proizvajalcem kmetijskih
pridelkov

Kmetovalci!

Vaše pridelke odkupujemo
po najugodnejših cenah!

Velika izbira manufakturnega, galanterijskega in špecerij-
skega blaga — ugoden nakup — primerne cene — solidna
in točna postrežba — je značilno za

TRGOVSKO PODJETJE

„PRESKRBA“ KRIŽEVCI pri Ljutomeru

Delovni kolektiv obenem čestita vsem svojim odjemalcem,
poslovnim prijateljem in ostalemu prebivalstvu k I. občin-
skemu prazniku!

Kolektiv
trgovskega
podjetja

TOBAK

LJUTOMER

prisrčno čestita
vsem delovnim
ljudem občine
Ljutomer
k I. občinskemu
prazniku!

Za občinski praznik, 1. in 2. junij,
čestita delovnim ljudem ljutomerske
občine, prav posebno pa
združnikom

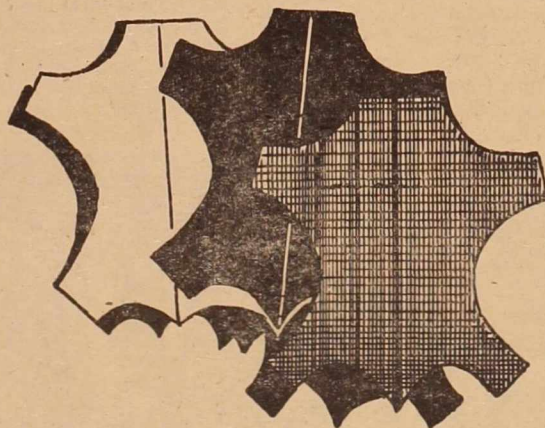
Kmetijska zadruga

z o. j.

KRIŽEVCI pri Ljutomeru

Usnje dobre kakovosti in že uveljav-
ljenega slovesa izdelujemo v

TOVARNI
USNJA
LJUTOMER

Ob I. občinskemu prazniku čestitamo vsem občanom občine Ljutomer in po-
zdravljamo vse borce in aktiviste, ki so se v težkih dnevih okupacije borili
za našo svobodo na področju naše občine!

PREMOGOVNIK
PRESIKA **LJUTOMER**

NAŠ PO KVALITETI PRIZNANI PREMOG VAM DOBAVIMO
POD UGODNIMI POGOJI

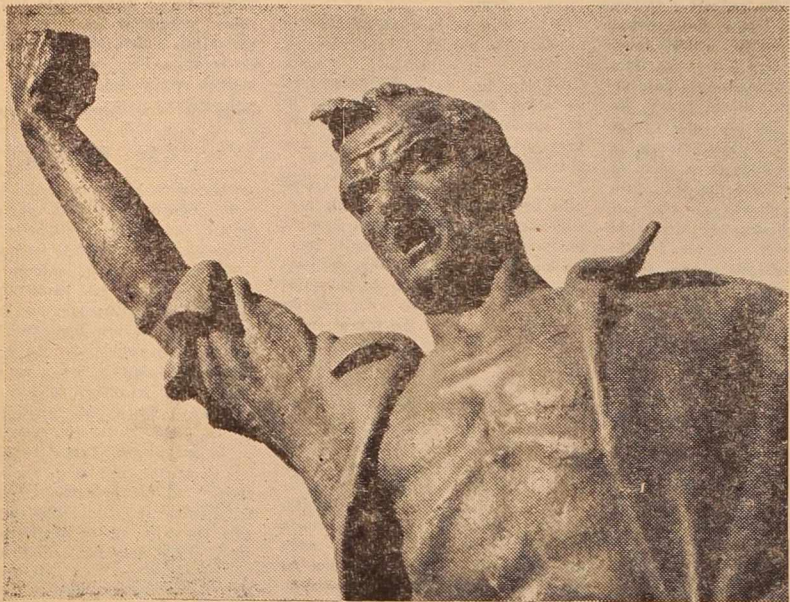
TRGOVSKI OBRATI, PODJETJA, USTANOVE IN ZASEBNIKI,
ZAHTEVAJTE NAŠE PONUDBE!

ZA OBČINSKI PRAZNIK ČESTITA VSEMU PREBIVALSTVU
OBČINE LJUTOMER

SREČNO!

KOLEKTIV

KO PROSLAVLJATE SVOJ I. OBČINSKI PRAZNIK V OBČINI LJUTOMER, VAS POZDRAVLJAMO IN VAM ISKRENO ČESTITAMO Z ŽELJO, DA DOSEŽEJO VAŠI DELOVNI KOLEKTIVI IN DELOVNO LJUDSTVO TUDI V BUDOČE ČIM VEČJE USPEHE V BORBI ZA GOSPODARSKI DVIG VAŠE OBČINE!

**Občinski
ljudski
odbor**

**Murska
Sobota**

OB I. OBČINSKEM
PRAZNIKU
OBČINE LJUTOMER
TOPLO ČESTITAMO
VSEM ZDRAVSTVENIM
DELAVCEM
IN OSTALEMU
PREBIVALSTVU OBČINE
LJUTOMER!

ZDRAVSTVENI DOM
Ljutomer

AGROTEHNIKA SERVIS L J U T O M E R

IZDELUJEMO:

MANJSE KMETIJSKE STROJE
IN NADOMESTNE DELE
ZA PLUGE, SLAMOREZNICE,
REPOREZNICE itd.

OPRAVLJAMO:

GENERALNA POPRAVILA,
SREDNJA IN MALA
POPRAVILA VSEH MOTORNIH
VOZIL

K OBČINSKEMU PRAZNIKU
ČESTITA

KOLEKTIV

Okrajna zadružna zveza Murska Sobota in Kmetijska proizvajalna zveza v Ljutomeru

SVOJIM ČLANOM, DELOVNIM KOLEKTIVOM KMETIJSKIH
ZADRUG IN POSESTEV, KAKOR TUDI OSTALIM DELOVNIM
LJUDEM OBČINE LJUTOMER, ČESTITAMO K I. OBČINSKE-
MU PRAZNIKU IN JIM ŽELIMO SE VEČ USPEHOV V PRIZA-
DEVANJU ZA NAPREDEK ZADRUŽNOSTI IN KMETIJSTVA!

LJUTOMERSKA KLET LJUTOMER

čestita vsem svojim cenje-
nim gostom in abonentom
k I. občinskemu prazniku z
zagotovilo, da bomo tudi
v bodoče postregli svojim
gostom s kvalitetnimi pija-
čami in okusnimi jedili po
zmernih cenah

Kolektiv

Odkupujemo mleko
po dnevnih tržnih cenah in izdelujemo
mlečne izdelke: sir Ementaler, Groyer,
Eidamer; čajno maslo in surovo maslo
Iskrene čestitke ob občinskem prazniku
vsem prodajalcem mleka in ostalemu
delovnemu ljudstvu občine!

Kolektiv

MLEKOPROMETA LJUTOMER

Vsem svojim cenjenim gostom
čestitam
k občinskemu prazniku!

KRISTL BARIKA gostilna Podgradje p. Ljutomer

K I. občinskemu prazniku
čestita

Novak Simon, mizarstvo Ljutomer, Lendavska cesta 1

FOTO - atelje

LJUTOMER
Miklošičev trg 2

Pridružujemo se čestitkam
k I. občinskemu prazniku
občine Ljutomer

Kolektiv

Konfekcijo vseh vrst — moško in žensko — moško
perilo in odeje — izdelujejo po zmernih cenah v re-
nomiranem podjetju

KONFEKCIJA LJUTOMER

K občinskemu prazniku čestita kolektiv!

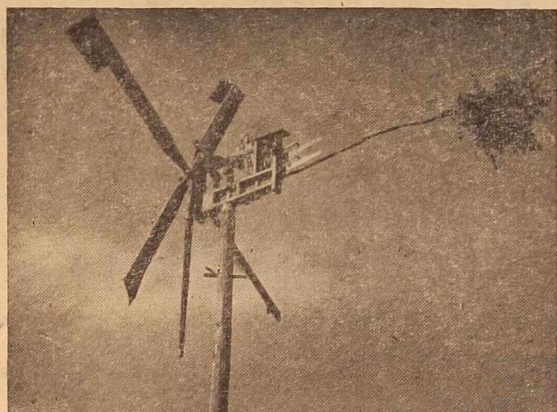
Mesnica Makovec Marko Lukavci

obvešča svoje cenjene odjemalce,
da ima vsak dan na zalogi sveže meso
prvovrstne kvalitete
po solidnih cenah

Mesnica ima lastno moderno hladilnico
K občinskemu prazniku tudi naše čestitke!

Slaščičarna Alijević Džaber Ljutomer, Glavni trg

čestita vsem svojim odjemalcem
k I. občinskemu prazniku!

ČASOPISNO IN ZALOŽNIŠKO PODJETJE

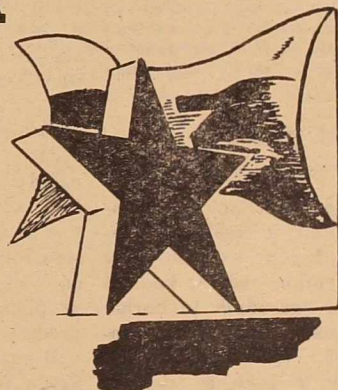
»POMURSKI TISK« MURSKA SOBOTA

KNJIGARNA IN PAPIRNICA LJUTOMER

SOLIDNA VEZAVA KNJIG IN OSTALA
KNJIGOVESKA IN KARTONAŽNA DELA
SPREJEMAMO TUDI VEČJA NAROČILA

SOLSKÉ KNJIGE IN POTREBŠČINE
PISARNISKI MATERIAL IN TISKOVINE
PAPIR IN LEPOSLOVNE KNJIGE —
PRODAJAMO PO PRIMERNIH CENAH

KNJIGOVEZNICA LJUTOMER

CELOTNI KOLEKTIV PODJETJA SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM K I. OBČINSKEMU PRAZNIKU IN
ŽELI VSEM PREBIVALSTVU OBČINE LJUTOMER TUDI V NADALJE MNOGO POLITIČNIH IN GO-
SPODARSKIH USPEHOV!

Predvsem skrb za človeka

Predvčeršnjim je bil v Murski Soboti letni občni zbor Okrajnega odbora RK. Razen zastopnika Glavnega odbora RK dr. Kambača, sta se udeležila občnega zbora še predsednik Okrajnega sindikalnega sveta tov. J. Gričar in ljudski poslanec V. Siftar. Stevilo članov RK so lani

nega člana odbora. Tako bo moči še bolj izvesti posamezne akcije.

Največ uspehov je dosegel Rdeči križ pri malih asanacijah. Lani so uredili 19 zdravstveno potrebnih objektov. Pri tem so pomagali ljudje tudi s prostovoljnimi deli, saj so vredna vsa prostovolj-

treba storiti še več kot doslej za preprečevanje tuberkuloze. Tako je mogoče zmanjšati izdatke za zdravljenje, kajti ti izdatki so v naših krajih vedno nad republiškim povprečjem.

Rdeči križ je lani precej storil, kar zadeva organizacijo mlečnih kuhinj, ki jih je bil tudi to vzrok, da smo čedalje bolj začeli razmišljati o tem, da bi kaj zaigrali na domačem odru.

V šoli smo bili vsi člani dramskega krožka in zato nas je ta misel tudi nekoliko bolj prevzela. Obiskali smo učiteljico v domači šoli in jo naprosili, da bi nas učila. Z veseljem nam je ustregla. Najti je bilo potrebno še nekaj fantov in deklet. Te smo našli kar med nekdanjimi sošolci. Ni bilo tako težko, saj je bila jesen in dela na polju so bila v glavnem že opravljena. Odločili smo se, da bomo igrali za Novo leto, izbrali pa smo si Rem-

PISMO IZ GOMILICE

čeve »Volkodlake«. Tudi vloge smo hitro razdelili.

V začetku je bilo tako, kakor je to navadno povsod; malo zadrege, nerodnosti, negotovosti... Kmalu smo se pa kar razživeli. Vaščani so se začeli zelo zanimati za igro in nas spraševali o njej. Fantje so večkrat prišli pod okna šole in nas opazovali.

Cez mesec in pol smo že nastopili. Pred predstavo smo imeli precej težav. Oder smo morali dvakrat postavljati, ker smo napravili prevelike kulise. Tudi ostalih predmetov nismo imeli. Radio je zamenjal gramofon in divan dva stola, pokrita z odejo. Tudi elektrike takrat še ni bilo v naši vasi; z njo smo zasvetili šele čez nekaj mesecev.

Kljub temu pa smo bili ob koncu zelo zadovoljni. Ze na generalki se je zbralo precej otrok, naslednji dan pa so se prikazale tudi stare mamice. Nekatere so se opirale na palice. Razred je bil poln ljudi. Seveda, nerodnosti in raznih »spodrs-ljajev« tudi ni manjkalo. Nervozna »igralka« je v gorilnik nalila vodo namesto špirta. Vendar so nam pa na koncu kljub temu navdušeno ploskali.

Drugo nedeljo smo gostovali v Turnišču, sosednji vasi. V soboto je deževalo, čeprav je bila zima, a nas to ni oviralo. Kulise smo naložili na voz in ga kar sami porivali več kot dva kilometra daleč. Obisk je bil lep, le dvorana se ni umirila, kar nas je zelo motilo. Igrali smo baje celo bolje.

Lepo pa je bilo v Lipi, kjer smo

Dan vajencev v Križevcih pri Ljutomeru

V soboto je bil v Križevcih pri Ljutomeru Dan vajencev. Vajenci so pripravili lep program: pevske točke in recitacije. Uprizorili so tudi enodejanko »Jazbec pred sodiščem«. Popoldne so bila tekmovanja v odbojki.

imeli pripravljen oder, dobili smo tudi radio, a kar je bilo najlepše: polna dvorana nas je pozorno spremljala. Zadnjič smo igrali na skednju: za Prvi maj, ko so v vasi prižgali električno luč.

Na paši

Imamo manjšo posestvo. Redimo tudi govedo. Ker sem najmlajša, moram pasti krave. S pomladjo se prične paša in tudi delo na polju.

Bil je prav čas za sajenje krompirja. Tudi mi smo sadili. Pomagat nam je prišla znanca z vnukom Dušanom. Prav tistega dne nismo imeli v šoli pouka. Morala sem pasti. Tudi Dušan je šel z menoj na pašo. Pasel je mlado telico, jaz pa dve kravi. Blizu naše njive pastore visoke jelše. Dušan je spustil telico in šel plezat. Telica se mu potem ni pustila več ujeti. Sla sem jo loviti. Tudi jaz je nisem mogla ujeti. Medtem je prišel mimo star pastir. Telica je šla za njegovimi kravami. Rekla sem mu, naj jo ujame. Ko je prišel za vrvi, je telica skočila. Revež se je spotaknil in padel. Sla sem gledat, če se mu je kaj zgodilo. Ko sem prišla blizu, me je tako oplazil s palico, da sem zavrisnila. Bila sem jezna. Spet sem tekla za telico in jo ujela. Se vedno sem čutila bolečino od udarca. Znešla sem se nad telico. Ta je prišla teči, a vrvi vseeno nisem spustila iz rok. Nenadoma sem se spotaknila in padla. Telica me je nekaj časa vlekla, naposled se je le ustavila in me gledala. Nisem je več tepla. Medtem sem izgubila čevlje. Našla sem jih v visoki travi.

Ko sva z Dušanom prignala krave domov, nisva nikomur črhnila o tem niti besedice.

Viltrauda Hanžekovič,
Veržej 32, dijakinja 3. razr.
niž. gimn. v Križevcih
pri Ljutomeru

Rešitev križanke »SLON«

Vodoravno: 2. peč; 4. tlak; 7. kosa; 8. slon; 9. pik; 10. trava; 11. likan; 12. ni; 13. ena; 14. sat; 15. da; 16. Peca; 18. pisati; 21. kani; 22. Slovani; 24. pot; 25. e; 26. elan; 27. os; 28. imovina; 30. nas; 31. Tot; 32. pivov; 33. čar; 34. ne.

Navpično: 1. jezikati; 2. popisan; 3. čakati; 4. tla; 5. lovec; 6. ananas; 8. sr; 10. ti; 12. nas; 16. pat; 17. em; 18. političen; 19. Ivanova; 20. sanatorij; 21. kos; 23. lev; 24. Pomurje; 25. Ema; 28. Indija; 29. os.

Gimnazija in Krog - šahovska prva soboške občine

V soboto, 11. maja so se zbrali v M. Soboti šahovski prvaki pionirskih odredov na občinskem tekmovanju. Zastopane so bile šole Bakovci, Bodonci, Gimnazija M. Sobota, Krog, Puconci in Tišina.

Igrali so v dveh skupinah: od 7. do 10. leta in od 11. do 14. leta starosti — posebej pionirji in posebej pionirke. Z vsemi skupinami je bila

na tekmovanju zastopana samo kroška šola; dve skupini iz Kroga sta se brez borbe uvrstili v okrajno finalno tekmovanje, ker nista imeli nasprotnikov. Med dekleti višje skupine pa je bila prava borba in si je soboška Gimnazija priborila prvo mesto komaj pri ponovnem igranju. Zmagali so tudi pionirji višje skupine iz soboške Gimnazije.

Kmetijska zadruga v Radencih

do 3000 sadnih drevesc-divjakov. V svojem področju že ima radenska zadruga eno umetno osemenjevalnico za govejo živino, drugo pa organizira v Hrastju-Moti. Ker dosednji poslovni prostori KZ za razvoj zadruge nikakor ne ustrezajo, so zadrugniki sklenili, da bodo zgradili nove, vsem predpisom ustrezajoče poslovne prostore.

Lepo je bilo na izletu

Pred dnevi je bila skupina 30-pionirjev turniške šole na daljšem izletu. Ogledali so si Postojnsko jamo, Vintgar in Blejsko jezero. Mimogrede so se ustavili tudi v Ljubljani. Izlet je bil precej naporen, toda lep. Ostal bo našim pionirjem še dolgo v spominu. Prav posebej so bili otroci hvaležni domači kmetijski zadrugi, ki jim je oskrbela prevoz na postajo in s postaje. Kasneje so pisali kmetijski zadrugi: »Dobro se počutimo na izletu, za vašo uslugo smo vam zelo hvaležni.« Ko smo prišli v Vintgar, so naši pionirji kaj kmalu zapele, da je odmevalo po prelepi pravljici soteski.

Naj ob tem izletu omenim še to. Marsikateri starši svojega otroka ne pustijo na iz-

Kakšne bike uporabljamo za umetno osemenjevanje?

Plemensko vrednost plemenjakov ugotavljamo po poreklu, po zunanjem izgledu in po nekaterih drugih lastnostih. Pri poreklu ocenjujemo proizvodnost (molznost, telesne oblike živali itd.) in to primerjamo z določenim rejskim smotrom. Vendar lahko ocenimo vse lastnosti plemenjakov šele po kakovosti naraščaja plemenjaka, ki ga vrednotimo. Zato bi bilo prav, da uporabljamo bika šele takrat, ko se prepričamo, da je potomstvo boljše od njihovih mater. Prav posebej je to

važno za bike, ki jih uporabljamo za umetno osemenjevanje. Od bika, ki ga naravno pripuščamo, dobimo okrog 100 potomcev, od onih za umetno osemenjevanje pa po 1000 ali več potomcev. To pomeni, da lahko na ta način zelo izboljšujemo ali slabšamo našo živinorejo.

Načelno smemo uporabljati bike za osemenjevanje le po vrednotenju lastnosti njihovih potomcev, kar je popolnoma pravilno.

Lani smo pričeli ocenjevati dedne lastnosti bikov-semenjakov. Pregledali smo potomce bikov Eigerja, Gerolda, Rupija, Pionirja, Riota in Orkana. Za Eigerja smo ugotovili, da so njegove hčerke večjega okvira kot povprečne rodovniške krave. So bolj globokega in širokega trupa. Eigerjevi potomci so krepkih oblik in čvrsto povezani. Okostje imajo krepko, čestokrat nekoliko grobo. Eigerjeve hčerke so velike in masivne, krave izrazito kombinirane tipa. Zahtevajo veliko krme. Pri bogatem krmiljenju dajejo dober prirast žive teže, krave pa so dobre molznice. Yimena Eigerjevih hčerč niso pravilno oblikovana, kljub temu pa so dobre molznice. Pri primerjavi 12 Eigerjevih hčerč so drugi telitvi je dalo povprečno 3.645 kg mleka, 138 kg masti z 3,81 % toščice ali za 384 kg mleka in 9 kg mlečne toščice več kakor 75 krav

bolj visoke, nekoliko plitve in nekoliko ozke živali. So slabše povezani; strmi skočni sklepi se poddujejo tudi na potomstvo, zato se njegov rod naj ne širi.

O kakovosti ostalih plemenjakov ne bi mogel dati dokončne ocene zaradi premalega števila pregledanih potomcev. S pregledi in ocenjevanjem potomcev semenjakov bomo nadaljevali tudi letos. Pregledi bodo v dneh

Domala vsak dan je tako: kamioni v Železnih dverih. Uganite, zakaj!

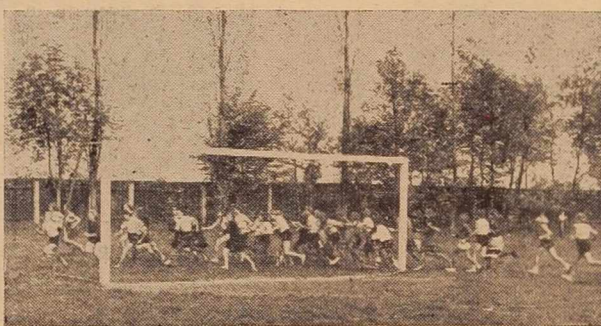
4. 5. in 6. junija; 4. junija ob 8. uri v Murski Soboti, ob 10. uri v Predanovcih in ob 14. uri v Puzevcih. 5. junija ob 8. uri bo pregled v Rakičanu, ob 10. uri pa v Križevcih pri Ljutomeru. 6. junija ob 8. uri bo pregled v Beltincih in ob 11. uri v Turnišču.

Na te pregleds bodo prignali 102 kravi, 175 telic, 8 bikov in 24 bikcev — potomcev desetih bikov-semenjakov. Inž. Tibor Titán

Kmetijska zadruga v Radencih

na pravi poti

V kmetijsko nagradno tekmovanje je vključena tudi kmetijska zadruga v Radencih. Tekmujejo 3 skupine na 8 ha posejane površine. V tekmovanje je vključenih 59 zadrugnikov. Tekmujejo za

Spomladanski krosi privabljajo vedno več mladih ljudi

večji pridelek krompirja in za vzrejo 30 ton prašičev.

V zvezi s tekmovanjem je zadruga nabavila terenski DH meter s kemikalijami za ugotavljanje analize zemlje. Na podlagi te analize daje za-

je prva zadruga v Pomurju, ki vrši tako analizo zemlje. Ker je v začetku spomladanske sezone kazalo, da bo umetnih gnojil primanjkovalo, je zadruga storila vse mogoče, da je poskrbela za za-

VELIKO ZANIMANJE ZA SEJEM PROMETNIH SREDSTEV V LJUBLJANI

Uspeh sejma: V soboto je član Zveznega izvršnega sveta Peko Dapčević odprl prvi sejem prometnih sredstev z mednarodno udeležbo na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Po temeljitnem ogledu sejma, na katerem so razstavljeni razni prometni proizvodi 88 podjetij, od tega 45 tujih iz 8 raznih držav (Nemčija, Italija, ZDA, Velika Britanija, Francija, Švica, Avstrija in Izrael), je Peko Dapčević pohvalil organizacijo sejma, v knjigo vtisov pa napisal:

»Uspeh je lep. Želim, da bo še večji, pri čemur bom tudi sam pomagal.«

Veliko zanimanje: Za ta sejem vlada med ljudmi izredno zanimanje, saj je že v soboto popoldne obiskalo sejem skupno 3861 ljudi, a v nedeljo 8766, torej skupno v enem in pol dnevu, 12.627 obiskovalcev. Med prvimi obiskovalci sejma je bilo tudi že 12 šol iz Kaniže, Litije, Sevnice, Poljč, Zagreba, Bosanske Gradiške, Selnice, Crnomlja, Ruš) in precej delovnih kolektivov raznih podjetij. Izredno slabo in

hladno vreme pa zelo ovira še večji obisk sejma.

Non-stop kino predstave: Ves čas sejma so v kino dvorani GR kino predstave o raznih prometnih problemih. Te predstave, ki so izredno poučne, so brezplačne in lahko posamezne šole in delovni kolektivi, ki prihajajo skupinsko na sejem, že »naprej rezervirajo sedeže. Doslej si je filme brezplačno ogledalo nad tri tisoč ljudi.

Brezplačno skuter »Galeb«, izdelan v tvornici »Tomos« v Kopru: Vsak obiskovalec sejma naj shrani vstopnico, kajti ob zaključku sejma bo na eno izmed vstopnic izrebran motocikel skuter »Galeb« 125 ccm kot brezplačna nagrada.

Dan mladosti v Mostju

Dan mladosti so lepo proslavili tudi v Mostju. Priredili so med drugim več športnih iger, pri katerih je sodelovala mladina iz Starega in Novega Mostja, Genterovec in Naselja Nafta. Pri streljanju z zračno puško je bil najboljši mladinec Anton Žizek iz Starega Mostja. Mladinci iz Naselja Nafta in Novega Mostja so se pomerili tudi v odbojki. Zmagali so slednji z rezultatom 0:3. Mladinci iz Starega Mostja so odigrali tudi nogometno tekmo z mladinci iz Genterovec. Zmagali so Genterovčani z rezultatom 0:2.

PERTOČA

Pred kratkim je bila v Pertoci prva seja elektrifikacijskega odbora za Poledavje. Na seji so ugotovili, da je potrebnih v Poledavju vsega 6 transformatorjev. V kratkem bodo izvolili za območje vsakega transformatorja posebne odbore. Najbolj pereče vprašanje glede transformatorja je v Ropoči.

SODOBNO VINOGRADNIŠTVO

Na 500 straneh s 150 slikami je pisec podal v lahko umljivi obliki vse, kar potrebuje napredka željan vinogradnik. Gradivo je razdeljeno v naslednja poglavja: Splošno o vinski trti in vinogradništvu — Opis vinske trte — Razmnoževanje — Priprave za nove nasade — Izbiira trt za nasad — Naprava novih nasadov — Opora vinske trte — Vzgoja vinske trte — Oskrba nasada — Varstvo nasada.

Cena knjigi, ki naj bi jo prebrali vsi vinogradniki, je — vezani v polplatno — 800 din. Dobite jo v vseh knjigarnah in pri založbi »Kmečka knjiga« v Ljubljani, Miklošičeva 4.

Več kakor 30 let je že, od kar je izšla pri nas zadnja knjiga o vinogradništvu: »Vinarstvo« Andreja Zmavca. Ta knjiga je pa že davno razprodana in naši vinogradniki so bili v zadnjih desetletjih brez primerne strokovne priročnika.

Sodobni čebelar

Medtem pa je znanje o vinogradništvu zelo napredovalo. Vsi, ki so pri nas želeli obnoviti vinograde ali pomagati pri njihovem obnavljanju, so bili navezani samo na strokovno časopisje. Nova knjiga Tita Dobrška »SODOBNO VINOGRADNIŠTVO«, ki jo je izdala založba »Kmečka knjiga« v Ljubljani, pa je to vrzel zamašila. Dobili smo knjigo, ki smo je lahko veseli.

Soboški gimnazijci pripravljajo koncert

Mladinski mešani zbor gimnazije bo priredil v ponedeljek, 3. junija ob 20. uri v kino dvorani večerni koncert umetnih, narodnih in borbenih pesmi. Zbor, katerega vodi prof. Vladimir Močan, je priredil v zadnjih letih že več zelo uspešnih koncertov na dostojni umetniški višini.

SOBOŠKA KRONIKA

PORODI IN SMRTI
od 18. do 25. maja 1957

Rodile so: Jolanka Smodiš iz G. Petrovec, dečka; Ana Skrilc iz Črnelavec, deklico; Anica Srež iz Črnelavec, deklico; Angela Potočnik iz Drobntinec, deklico; Dragica Zadnik iz Lendave, deklico; Jožica Martinu-zi iz M. Sobote, dečka; Irena Dom-
jan iz Ljubljane, dečka; Marija Ba-
lažič iz D. Bistrice, deklico; Angela Dobranjšček s Cvena, deklico; Cvet-
ka Botjak iz M. Sobote, dečka; Ma-
rija Halas iz Apač, dečka; Vera Markovič s Cvena, deklico in Marija Zver iz Odrancec, dečka.

Umrli so: Stefan Kučan iz M. So-
bote, star 76 let; Frančiška Marti-
nec iz Bakovec, stara 85 let in Ko-
loman Buzeti iz Bakovec, star 91 let.

NESRECE IN NEZGODE

Z voza je padel 4-letni Stefan Lu-
kač iz Puconec in si močno poško-
doval roke in kolena.

V slamoreznico je vtaknil levo
roko 4-letni Franc Lorenčič iz Ser-
dice in si hudo poškodoval prste.

Kos težkega železa je padel na
levo nogo Francu Franku, kovaške-
mu pomočniku iz Puconec, in mu
zlomil kosti v stopalu.

Ko se je Jože Senčur iz M. Sobote
vozil z motorjem, je padel in do-
bil precejšnje poškodbe po glavi in
licu.

Z avtomobila je padel, ko je raz-
kladal les, 33-letni Emil Koltaj iz
Lončarovec (Križevci v Prekmurju)
in si prebil kost nad očesom in po-
škodoval levo roko.

Zaradi omotice je na domačem
dvorišču padla 80-letna Marija Hor-
vat, upokojenka iz Lemerja, in si
zlomila levo nogo nad kolonom.

Ko so krave, vprežene v kmečki
voz, zdivjale in ušle, je 49-letna
Kata Jerič padla pod voz, ki je šel
čez njo in jo hudo poškodoval.

Njivska brana je padla na desno
nogo 31-letni Elizabeti Zrncec iz Kri-
ževci pri Ljutomeru in ji prizadeja-
la hudo rano.

Nesreča
s poljskim valjem

Krojač Ivan Žikec iz Bratonec je
imel opravka s poljskim valjem, ko
nesreči je prišel z desno nogo pod
njega in mu jo je zlomil nad kole-
nom.

JUGOSLOVANSKA LOTERIJA

Poročilo o žrebanju srečk 119. kola
ki je bilo 25. maja 1957 v Skoplju

Srečke	so zadele	508	4.000
ki se končujejo	dobitek	7178	10.000
s spodaj ozna-	dinarjev	421868	200.000
čenimi		520118	200.000
številkami		592838	200.000
20	1.000	14869	50.000
7600	10.000	60969	70.000
50810	50.000	21729	70.000
33270	50.000	513359	200.000
88630	50.000		
02920	71.000		
37920	71.000		
92590	100.000		
62000	100.000		
398230	200.000		
405310	200.000		
021	2.000		
2011	10.000		
5401	10.000		
65561	70.000		
09841	70.000		
09571	100.000		
330961	200.000		
52	400		
22	600		
672	2.000		
492	4.000		
4482	10.000		
80902	50.000		
3	200		
13	800		
0263	20.000		
381613	200.800		
170483	200.200		
974	2.000		
694	2.000		
6654	20.000		
93504	50.000		
149624	200.000		
405114	200.000		
400874	200.000		
51475	50.000		
51165	50.000		
87815	70.000		
24485	100.000		
95115	100.000		
399755	200.000		
305025	200.000		
76	1000		
276	7.000		
3566	20.000		
2466	40.000		
74476	51.000		
64446	70.000		
10636	70.000		
06326	100.000		
57016	100.000		
91606	100.000		
094066	200.000		
135076	201.000		
67	400		
7567	20.400		
5567	20.400		
4697	40.000		
05287	50.000		
37267	70.400		
43207	100.000		
491857	200.000		
407987	200.000		
268	2.000		

ŠPORT

Priteklo nedeljo, 26. maja, je bila
na sporedu zadnja nogometna tek-
ma za prvenstvo v pomurski ligi
med Trgovcem in Turniščem v se-
zoni 1956-57. Tekmo so verificirali
3:0 p.f. v korist Trgovca, ker ni
nastopilo moštvo Turnišča.

Stanje na tabeli po končanem
prvenstvu je naslednje:

Sobota II	10	7	2	1	44:18	16
Rakičan	10	6	1	3	40:16	13
Nafta II	10	5	2	3	38:19	12
Turnišče	10	5	1	4	19:24	11
Trgovce	10	2	0	8	20:44	4
Ledava	10	2	0	8	14:54	4

Tako si je prvenstvo priborilo
drugo mesto NK Sobota, ki bo pre-
jelo pokal od Nogometne podzveze
Maribor, drugo mesto pa je zased-
lo moštvo Rakičan, kateremu pa bo
NK Sobota izročila zastavico.

2. junija pa se bo začelo tekmo-
vanje za Cup Jugoslavije v Pomur-
ski ligi.

SLUŽBENA OBJAVA POMURSKÉ
LIGE — TEKMOVANJE ZA
CUP JUGOSLAVIJE

Nedelja, 2. junija 1957
RAKIČAN : TRGOVEC
Službujoči Gorčan,
sodi Kološa.

Pričetek po sporazumu obeh klubov.
Predtekma pionirji Rakičan :
pionirji »Partizane« Sobota.

SOBOTA II : LEDAVA
Službujoči Norčič,
sodi Andrejek.

Pričetek ob 9.30.
Predtekma pionirji Sobota : pionirji
Ledava.

NAFTA II : TURNIŠČE
Službujoči Siftar-Gerenčar,
sodi Gerenčar.

Pričetek ob 14. uri.

VREMENSKA NAPOVED
za čas od 31. maja do 9. junija

Do začetka prihodnjega
tedna nekoliko nestalno s po-
gostimi kratkotrajnimi ali
krajšnjimi padavinami oziro-
ma nevihtami. Nekako od 4.
do 7. junija ugodno, deloma
jasno vreme. V nadaljnjem
poteku poslabšanje s padavi-
nami in ob zaključku tedna
ponovna močna ohladitev.

Prihodnje žrebanje bo 10.
junija v Mariboru.

ZDRAVSTVENA
DEŽURNA SLUŽBA

Nedelja, 2. junija 1957

Dr. Miloš Borovšak, stanuje v
Kolodvorski ulici — novi blok.

Od 8. do 12. ure v splošni am-
bulanti, v nujnih primerih popoldne
in ponoči na stanovanju.

Tedensko nočno dežurno službo
ima od 3. do 9. junija
dr. Nikolaj Lanjšček, stanujoč na
Lendavski cesti 7.

KRVODAJALCI
od 18. do 25. maja 1957

Ljudmila Cmor iz M. Sobote, dru-
gič; Agata Cigan iz Lendave, drugič;
Karolina Novak iz Predanovec, Lud-
vik Meolic iz M. Sobote, Alojzija
Kregar iz Bakovec, Franc Meolic iz
Kroga, Franc Kološa, Franc Balaško,
Stefan Sečko, Irena Benko, Ivan No-
vak, Josip Talaber, Terezija Kozic,
Marija Kuronja, Marija Roudi, Emi-
lija Zmauc in Katarina Durič, vsi iz
Gorice.

OKRAJNA GASILSKA ZVEZA
v M. SOBOTI obvešča

OBCINSKI GASILSKI FESTIVAL V
LJUTOMERU: Občinska gasilska
zveza v Ljutomeru bo priredila
1. in 2. junija 1957 gasilski fe-
stival, ki bo združen s 85-letnico
obstoja PGD Ljutomer.

Vabimo okoliška društva in
upravne odbore ObgZ, da se pol-
noštevilno udeležijo te slavnosti.

PRAZNOVANJE DNEVA GASIL-
STVA: Vabimo UO PGD, da svoji
občinski gasilski zvezi sporočijo,
s kakšnim programom je društvo
nastopilo ob tem dnevu in kolikš-
na je bila udeležba.

TRAKOVI ZA IZPRASANE GASIL-
CE: Obveščamo PDG, da imamo
na zalogi oblečaja za izprašane
gasilce; kjer jih še nimajo, naj
jih upravni odbori takoj naročijo.

Iz pisarne OGZ

OBVESTILO

Obveščam cenjene stranke,
da izvršujem vsa fotografska
dela — povečave doma in na
terenu. Slike za legitimacije
in potne liste izdelam po želji
v 2 urah. Foto Recek, Kuzma.
D-494

STISKALNICO
v dobrem stanju, 2,60 m²
dolžine, hrastove fosline 3 m
dolžine, prodam. Informacije,
Rihtarič Franc, Kobiljšček 1.
Radenci. D-507

RAZPIS

Kakor vsako leto, bo tudi
letos dvoletna VINARSKO-
SADJARSKA SOLA v Svečini
nad Mariborom sprejela v I.
letnik 30 učencev, ki želijo
postati kvalificirani vinograd-
niki in sadjarji.

Pogoji za vpis so: starost
16—19 let, 2. razr. gimn. ali
6 razr. osem. šole. Prednost
imajo absolventi kmetijsko-
gospodarskih šol. Učenci imajo
vso oskrbo v internatu šole.

Kmetijska gospodarstva in
zadruge, omogočite mladini iz
svojih vrst šolanje, le tako
boste lahko dobili kvalificira-
ne vinogradnike in sadjarje.

Prijave sprejemamo do 20.
avgusta t. l. Podrobnejše in-
formacije lahko dobite pri
ravnateljstvu šole ustno ali
pismeno.

Ravnateljstvo

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

„KONSTRUKTOR“

V MARIBORU, SERNČEVA ULICA 8

SPREJME TAKOJ VEČJE STEVILO

ZIDARJEV, TESARJEV
IN NEKVALIFICIRANIH DELAVCEV

ZA GRADBISČA V MARIBORU

SAMSKO STANOVANJE IN HRANA V MENZI ZA-
GOTOVLJENA. DELA SE V AKORDU
JAVITE SE V PERSONALI PODJETJA DNEVNO
OD 6. DO 14. URE O-499

Odkupujemo poljske pridelke,
živino in sadeže.

Kmetovalcem na svojem področju posredujemo umet-
na gnojila, zaščitna sredstva in druge potrebščine.

KMETIJSKA ZADRUGA CVEN-MOTA

Svojim članom in ostalemu prebivalstvu občine če-
stitamo k I. občinskemu prazniku občine Ljutomer!

TEDENSKI KOLEDAR

Nedelja, 2. junija — Velimir
Ponedeljek, 3. junija — Milojka
Torek, 4. junija — Frančišek
Sreda, 5. junija — Ferdo
Četrtek, 6. junija — Zdenko
Petek, 7. junija — Zorica
Sobota, 8. junija — Menard

KINO

MURSKA SOBOTA — od 31. maja
do 2. junija ameriški barvni film
»Ljubimka divjega zapadca«. Pred-
stave: 31. maja ob 17.30 in 20. uri,
1. junija ob 20. uri in 2. junija
ob 10., 15., 17.30 in 20. uri.

LENDAVA — od 31. maja do 2. ju-
nija ameriški dramski film »Se-
lina«. — Od 4. do 5. junija ame-
riški pustolovski film »V kanjo-
nih Colorada«.

SLATINA RADENCI — od 2. do 3.
junija francoski psihološki film
»Štirje brez postelje«. 6. ju-
nija ameriški psihološki film »V
senci mržnje«.

GOR. RADGONA — od 1. do 2. ju-
nija ameriški barvni film »Mo-
stobrane«. — 5. in 6. junija ame-
riški vojaški-film »Žrtvovanje«.

LJUTOMER — od 21. do 2. junija
ameriški film »Dvoriščno okno«. —
od 5. do 6. junija ameriški
barvni film »Ujetnik dvorca Zen-
da«.

BELTINCI — 1. in 2. junija ameri-
ški film »Pas za pištolo«.

VERZEJ — 1. in 2. junija ameriški
film »Mesto iluzij«. — 6. junija
francoski film »Zlata čelada«.

VELIKA POLANA — 2. junija fran-
coski film »Grof Monte Cristo
I. del.

MALI OGLASI

SLUŽBO SPREJMEM v lesni stroki
kot manipulant, s šolsko izobraz-
bo (Državne srednje tehnične de-
lovodske šole), ali kakršnokoli
službo. Naslov v upravi lista.

M-480

2 ha GOZDA, v Boreciji pri Lju-
tomeru, zaradi preselitve nujno
prodam. Informacije: »Autore-
mont«, Radgona.

MAJHNO POSESTVO s hišo in vsem
inventarjem, prodam. Salinci št. 5
pri Ljutomeru. M-496

VINOGRADNIŠKO POSESTVO s
HIŠO in PŘESO na Kogu prodam.
Vprašati pri Petru Orešniku, Ja-
strebeci 58. M-497

250 AROV POSESTVA, valjni mlin
na vodo in elektriko v okolici
Maribora. Poizve se pri Albinu
Petovarju, Lenart, Slovenske go-
rice. M-498

ISCEM DOBREGA PRIJATELJA, da
mi posodi 200 do 500.000 din za
popravilo mlina. Obresti po do-
govoru. Mencigar, mlinar, Kra-
šci. M-504

ENOSTANOVANJSKO HIŠO, z lepim
vrtom in večjo stavbo za stano-
vanje, delavnico ali skladišče,
poceni prodam. Poizve se: Ciril
Metodova 3, Murska Sobota. M-505

PEC NA ZAGOVINO, v dobrem sta-
nju, ugodno prodam. Naslov v
upravi lista. M-506

VINOGRAD, 20 minut iz Radenc,
ugodno prodam. Naslov v upravi
lista.

ENONADSTROPNA HIŠA z vrtom,
udobnim stanovanjem, takoj
vselej, primerna za svobodno
poklice, zelo ugodno naprodaj.
Redka prilika! Ciril Senčar, Lju-
tomer, Prešernova 16. M-508

VOZ »PARIZER«, 5-tonski, v dobrem
stanju, ugodno naprodaj. Ciril
Senčar, Ljutomer, Prešernova 16.
M-509

HISO, potrebno popravila, prodam
v Ljutomeru. Naslov v upravi li-
sta. M-509

STAVBNA PARCELA v lepem in
mirnem predelu Murske Sobote,
naprodaj. — Informacije v pisar-
ni odvetnika dr. M. Sijanica. M-512

PRODAJA POSESTVA

Dne 6. junija 1957 ob 9. uri
bo prodaja ozir. dražba zao-
kroženega posestva (izmera
1,56 ha: njiva, vrt, sadovnjak,
gozd) s stanovanjsko hišo in
gospodarskim poslopjem pri
Okrajnem sodišču v Ptuj (soba št. 1).

Posestvo se nahaja v Or-
možu (Hardek). Najmanjši
ponudek znaša 1.550.000 din.
Podrobnejše informacije
lahko dobite pri ing. Ladu
Jeršetu, Murska Sobota.

POMURSKI VESTNIK

Izdaja Casopisno in založni-
ško podjetje »Pomurski tisk«
v Murski Soboti — Direktor
in odgovorni urednik Dragan
Flisar — Uredništvo: Murska
Sobota, Trubarjev dvored
3/II. — Telefon 138. Uprava
in oglasni oddelk: Murska
Sobota, Trubarjev dvored
Tel. 53 — Naročnina: četrt-
letna 100, polletna 200, celo-
letna 400 dinarjev — Rokopi-
sov ne vračamo in ne odgo-
varjamo zanje — Tekoči ra-
čan pri Narodni banki v Mur-
ski Soboti — Tisk Pomurske
tiskarne v Murski Soboti.

MOŽ Z NEVARNIM
SMEHLJAJEM

EDGAR WALLACE

14

Cressler je strmel v Hopkinsa s široko odprtimi očmi.
»Vi bi me —
»Ubil,« je končal Hopkins mirno in hladno.
»Tako ne bomo prišli dalje,« se je sedaj vmešal Merry-
weather. »Cressler bo ostal pri stvari prav tako kot jaz.
Z inšpektorjem bomo torej opravili. Tudi jaz mislim, da bo
to najboljše,« je dodal in poskušal dodati glasu trden zvok.
Simon Hopkins je prikimal.
»O tem kako in kdaj, se bomo še pogovorili. Jaz imam
sijajno misel.« Sam pri sebi se je zahihetal. »Falmouth,
Willings in Singleton — trije ljudje brez vrednosti! Svet
se bo tudi brez njih vrtel dalje!
»Kaj pa je z Branningom?« ga je spomnil Cressler.
»Inšpektor ga bo seveda obiskal in če vse stvari že pozna,
lahko postane za Branninga nevaren.«
Simon Hopkins mu je odobravajoč kimal.
»To je edina pametna beseda, ki sem jo danes slišal
od vas. Prav imate, Cressler, takoj je treba Branninga po-
svariti. Peljal se bom k njemu in mu sporočil varnostne
ukrepe. Branninga sicer ne bi smel nihče tako hitro spravi-
ti iz ravnateljstva.«
»Ta je z vsemi mažami namazan dečko,« se je strinjal
Merryweather. »Toda jaz imam neko drugo vprašanje: kaj
bomo napravili z dekletom?«
»O tem si vam ni treba razbijati glave,« ga je osorno
zavrnil Hopkins. »Z njo bomo opravili — na ustrezen
način.«
Merryweatherju je šinila kri v obraz. »Začeli smo stvar
skupno in jo bomo skupno tudi speljali,« je ježno dejal.
»Pravico imam zvedeti, kaj nameravate storiti z Grace
Singleton. Pri tej pravici vztrajam. Ali bo dekle doživelo
usodo svojega očeta?«
»To ne bi imelo smisla,« se je vmešal Cressler.
Simon Hopkins je zamišljeno pogledal svoja pajdaša in
dejal: »Z Grace Singleton se bom poročil.«

Pol ure pozneje je taksi pripeljal Simona Hopkinsa v
City. Brent, odvetnikov faktotum, ga je zaskrbljeno sprejel.
»Že pol ure je inšpektor pri njem,« mu je povedal. »Je
šef kaj zagrešil?«
Hopkins je le za trenutek izgubil hladnokrvnost, potem
pa je strogo dejal:

»Naučite se bolj vljudno govoriti, Brent. Ni treba, da bi
vsakdo spoznal, brž ko odprete usta, da ste večji del živ-
ljenja preživeli v Dartmooru. Vaše podobe seveda ne mo-
rete spremeniti,« je porogljivo dodal.

Brent se je trudil, da bi vzbudil skesan videz, ker se je
bal Simona Hopkinsa, čeprav vzroka za to sam ni vedel.
Morda mu je nagon pravil, da ima pred seboj moža, ki je
še večji zločinec kot on.

»Zdaj me pa peljite v zadnjo sobo,« je zapovedal Hop-
kins. »Rad bi poslušal razgovor med vašim gospodarjem in
tem odvratnim policistom.«

»Zadnja soba« je mejila na Branningovo pisarno. Ker
vrata niso bila tapecirana, je bilo slišati vsako besedo, ki
sta jo izgovorila Branning in njegov nezaželen obiskovalec.

»To je vaš konec,« je pravkar ostro dejal glavni inšpek-
tor. »Zdaj sem uvidel vzročno zvezo. Samo tega še ne vem,
kdo je ta Hopkins. Menim, da bi bilo dobro za vas, če bi
odprli usta.«

»Prisegam vam, da o tem nimam pojma,« je z jokajo-
čim glasom dejal odvetnik.

»Govorili ste resnico, Branning,« je odvrnil inšpektor.
»Pri procesu vam bodo to šteli v dobro. Zdaj pa mi hočete
zamolčati prav najvažnejše! Pomislite, da je dekle v rokah
tega zločinca! Če se ji bo kaj zgodilo, bom razširil vašo
obtožnico še na sodelovanje pri drugem umoru. Tako pa se
boste še precej dobro izmazali. Sami veste, da ni nič pri-
jetno stopiti na vrata, ki se naenkrat odprejo pod vami.«

Simon Hopkins je slišal, kako je odvetnik zajčal.
»Zmeraj sem sodeloval le z Merryweatherjem,« je trdil.
»Hopkinsa nikdar ni bilo k meni! To je mož, ki ima vse
niti v rokah. Ostal pa je previdno v ozadju.«

Glavni inšpektor je vzdihnil.

»Kje pa je druga oporoka izposojevalca denarja?«

Tokrat je odvetnik takoj odgovoril.

»Ima jo Merryweather. V veliki blagajni, ki je vzdana
v zid —«

»To pa poznam,« ga je prekinil Falmouth. »Kdo je
ustretil Singletona?« Vprašanje je prišlo kot strel iz pištole.

»Tudi tega ne vem,« je trdil odvetnik. »Nikdar mi niso
zaupali podrobnosti. Vedel nisem niti, da mu je kdo strel-
gel po življenju,« se je skušal braniti.

Falmouth se je porogljivo zasmeljal.

»Seveda tudi ne veste, kje se zadržuje Willings?«

»Ne.«

Glavni inšpektor je spet vzdihnil.

»Morda se boste še spomnili,« je dodal. »Zanesete se
lahko na to, da bom našel dekle. In tudi tistega gospoda
Hopkinsa,« je grozeče dodal.

Simon Hopkins je prislonil uho tesno ob vrata. Zelo
jasno mu je bilo, da še nikdar v življenju ni bil v tako ve-
liki nevarnosti kot sedaj. Njegovi možgani so vročno de-
lovali in menil je, da je našel izhod. Za trenutek se je boril
s skušnjavo, da bi naglo odprl vrata, ki so ga ločila od
njegovega zasovraženega nasprotnika in ga ubil z orožjem,
ki ga je zmeraj nosil s seboj. Toda to misel je prav tako
naglo zavrgel, kot je nastala.

»Boste šli zdaj z menoj?« ga je vprašal Falmouth.

»Imate zaporno povelje?« je odvrnil Branning. Naen-
krat se ga je polotil strašen strah pred zaporom in v njem
je dozorel sklep, da bo zbežal. Ničesar ni mogel izgubiti, a
vse je lahko dobil!

»Toda Branning,« je odvrnil Falmouth. »Saj mi ne bo-
ste napravili te skrbi, da bi vas moral iskati po vsem Lon-
donu! Menil sem, da ste pametnejši!« Tako dobro je vedel,
da odvetnika zdaj ni mogel aretirati in po tihem je prekli-
njal tistega, ki je uzakonil to neumno zaporno povelje.

»Pri tem vztrajam,« je spet dejal Branning.

»Dobro,« je hladno odvrnil glavni inšpektor. »Čez pol
ure bom spet tu. Upam, da vas bom še videl na tem mestu.«

»Čakal bom na vas,« je zamolklo dejal odvetnik.

Prvo dirkalno društvo NA BALKANU

Ze okoli 150 let redijo konjerejci v Ljutomerski občini konje ameriške pasme. To so toplokrvni konji, ki so lahki, tenkih nog, a zelo hitri, živahni in lepi po svoji zunanjosti, zato so naši slovenski kmetje na Murskem polju začeli smotrno organizirati rejo kasaškega konja, saj je Ljutomerski konj kot kasač že takrat prekosil v hitrosti vse konje v tedanji državi. Naši konjerejci so že pred desetletji in desetletji posvečali veliko pozornost izvoru in rodovniku svojih plemenitih živali. Trudili so se, da so dobili od kobil plemenjake, ki so bili najboljši na tekmovalnih. Tudi vrednost plemenjakov pravih kasaških pasem so spoznali in uvideli njihovo gospodarsko korist.

V Ljutomersko občino je prišel prvi kasaški žrebec R. d. z leta 1884, a prvi, prav iz Amerike uvoženi plemenjak — kasaški žrebec Brovn — leta 1895. Že prvi potomci tega žrebca so po hitrosti daleč prekašali vse ostale konjske pasme, ki so do takrat bile najboljše. Od takrat pa vse do danes plemenijo pri nas stalno žrebci ameriške krvi.

V Ljutomeru so ustanovili leta 1875 prvo dirkalno društvo v slovenskih in sploh jugoslovanskih pokrajinah, kar je za nas gospodarskega, za ves Balkan sploh pa epohalnega pomena, zato je ravno Ljutomerska občina zibelka kasaške konjske reje za vso Jugoslavijo.

Športni konj ima kljub vsej mehanizaciji še vedno perspektivno bodočnost. Zaradi vedno hitrejšega razvoja tehnike in strojev, ki bodo potrebovali vedno manj delovne sile, bo ravno športni konj doprinesel mnogo k razvoju športa in smotrnega življenja in zabave našega delovnega ljudstva, ki bo zaradi vedno večje mehanizacije manj zaposleno in se bo moralo posvetiti narazličnejšim športnim panogam. Zato zasluži kasaška konjereja, da jo naša skupnost podpre z raznimi viri in sredstvi, da ne bo nazadovala, ker je

ravno sedaj že občutiti zastoj pri prodaji teh oziroma vseh konj.

Iz Ljutomerske okolice so naši kmečki konjerejci že skozi desetletja prodajali kasaške konje in naraščaj širom po naši republiki in tudi v Madžarsko in Avstrijo, ker so prav ti konji dosegli odlične športne uspehe in hitre rekorde.

Izvozili so nad 100 kasačev v inozemstvo. Barve in sloves Ljutomera so posebno zastopali v Avstriji Pagat Ultimo, Mesud, Nelson Viktor, Pelikan in Perun, v Madžarski pa Peter Pilot in Pika. Dandanes je za selekcijsko odbiro vpisanih v obe rodovniški knjigi 234 plemenitih kobil kasaške in polkvrne reje. Reja Ljutomerskega konja je plemenitost-gospodarska potreba, zato nam je potreben primeren plemeniti material, žrebci-plemenjaki, predvsem iz inozemstva, od svetovnih linij zunanjosti in rekordov. V zadnjih letih so dale naše plemenske kobile zarod z zavirljivimi in hitrimi rekordi (Santa, 1,24 km in Finejša, 1,23 km). Potrebna bi bila vsakoletna premovalnja, da bi tako strokovno potrjevali in strogo odbirali mladi rod.

Številnih športnih prireditvev v domovini in tujini so se udeleževali tudi Ljutomerski dirkači.

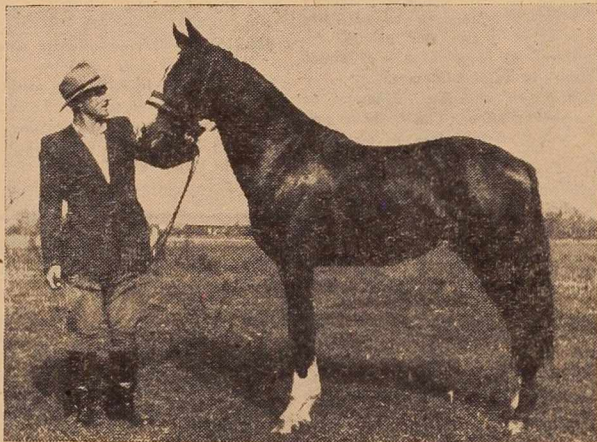
V jugoslovanskem derbiu so zmagali: leta 1925 — Nadina od Marka Slaviča; leta 1935 — Posila od Vekoslava Razlaga; leta 1935 — Peter Pilot od Ludvika Slaviča; leta 1936 — Pika od Ludvika Slaviča; leta 1939 — Nelson Viktor od Alojza Slaviča; leta 1948 — Danida od Špindlerja in leta 1955 — Finejša od Joška Slaviča.

Naši konji so si tako doma kakor v inozemstvu priborili velik sloves in zagotovili Ljutomerski konjereji prvo mesto pri kmečki reji.

Se nekaj o dirkališčih: Prva kasaška dirka je bila na se-

danci cesti Križevci—Ljutomer. Takrat so še vozili na štirikolesnih vozovih—španjih. Oblike vozil so se postopoma menjale in prilagajevale naraščajoči hitrosti, tako da imamo dandanes že moderne sulkijske, ki jih srečamo tudi že na vseh mednarodnih dirkališčih.

Dirke so bile pozneje nekaj let zaporedoma na cvenški gmajni, ker pa ta proga ni odgovarjala tehničnim potrebam, so dirke preselili na bivšo staro zadržno posest — na travnike med Cvenom in Ljutomerom. Leta 1920 so uredili novo dirkališče pri žrebčarni na Cvenu; tam je proga služila za dirke vse do leta 1954, torej celih 34 let. Za lažjo organizacijo in dostop do dirkališča z oddaljenih krajev naše domovine je bilo tudi to dirkališče odročno, zato so najuglednejši

Kar pogledite ga, iskrega konjiča — Ljutomerskega kasača!

organizatorji konjskega športa po herojski zmagi nad fašizmom in okupatorji začeli s pomočjo ljudske oblasti graditi poleg Ljutomera novo dirkališče — hypodrom. Novo dirkališče je bilo svečano odprto 6. septembra leta 1954 po našem zveznem poslancu Ivanu Kreftu. Veljalo je nad 4 milijone din (stroški in prostovoljno delo). Strokovnjaki so ocenili, da je proga med najboljšimi v Evropi.

V počastitev prvega občinskega praznika bodo 2. junija ob 14. uri v Ljutomeru velike spomladanske konjske dirke.

V. Porekar

ŠAH V LJUTOMERU

Po osvoboditvi se je prijavilo v Ljutomerski občini veliko ljubiteljev šaha iz raznih poklicev. V krajevni šahovski organizaciji v Ljutomeru so registrirali okrog 240 igralcev. Ta-

Besedo imajo prleški lovci . . .

Ze pred prvo svetovno vojno so bila posamezna lovišča na ozemlju sedanje Ljutomerske občine vzeta v zakup od posameznikov ali pa od lovskih družb. Takrat so bili zakupniki večinoma Nemci in drugi nemško usmerjeni lovci, le bolj oddaljeni revirji so bili v zakupu Slovencev. Takratne družbe so bile zvrščene po nacionalni zavednosti in se medsebojno niso vabile na love. Slovensko skupino so zastopali: brata Snajder, Joško Rajh, Anton Misja in Josip Mursa.

V stari Jugoslaviji so skoraj vsa lovišča prevzeli Slovenci. V Ljutomerski občini je bilo 25 katastrálnih lovišč, ki so bila večinoma majhna. V bivši občini Ljutomer je bilo 6 lovišč, v Križevcih 11, v Cezanjevcih 4 in v Razkrižju 4. Sedaj sta na tem ozemlju le dve veliki lovski družini (Ljutomer, ki ima 53 članov in Križevci-Veržej z 48 člani).

Posameznik ali družba je lahko vzela v zakup tudi več lovišč. Lovske družbe so bile včlanjene v podružnicah Slovenskega lovskega

bomo morali dostojno proslaviti prav vsi. Ta proslava naj bo pravi lovski praznik.

Ze takrat je odbor skrbel za osvežitev krvi zajcev in jeberic iz Češke, saj so od tam prepeljali precej zajcev in tudi jerebice, ki jih je bilo pred drugo svetovno vojno ogromno v vsej Ljutomerski občini. Sedaj pa jih je občutno manj, le v križevskem lovišču so se v zadnjih treh letih zopet razmnožili, toda predvojnega staleža še nismo zabeležili. Precej so jih uničile ostre zime in pa kokošja kuga.

Potrebno je omeniti, da so že takrat naši predniki skrbeli za dobre in čistopasemske lovske pse-ptičarje, ki so po izvoru bili v glavnem iz sosednje Avstrije.

Leta 1936 je bil v Ljutomeru zvezni zbor lovcov iz vse države, ki ga je vodil predsednik Zveze lovskega društva Jugoslavije dr. Zoričič iz Beograda. V čast gostov je lovska podružnica priredila dva velika lova: velik krožni lov v okolici Beltincev in pogonski lov med Cvenom, Ljutomerom in Pristavo.

V času okupacije, posebno po od marca do maja 1945, so kvislinški vojaki z okupatorji uničili mnogo divjadi, ker je fronta stala na naših mejah.

Po osvoboditvi smo začeli na novo oživljati lovska društva. V občini smo takrat ustanovili štiri lovske družine: Ljutomer, Križevci-Veržej, Cezanjevci in Razkrižje. Prvi upravni odbor so vodili: dr. Marko Stanjko kot predsednik, Mirko Rajh kot tajnik in Vlado Porekar kot blagajnik. Avgusta 1946 smo ustanovili Okrajno lovsko zvezo s sedežem v Ljutomeru. 1. septembra 1949 so ustanovili državno gojitveno lovišče »Prekmurje« na levem bregu Mure. V to lovišče je bil vključen tudi precejšen del Ljutomerskega lovišča — vse od Mure do ceste Veržej, Krapje, Mota, Razkrižje, pa tudi od križevske družine mu je pripadal obmurski del (od Krapja do veržejskega mostu). Ljutomerski družini je bil tako odvzet ves vodni lov. Lovske organizacije so priredile v Ljutomeru več vzrejnih in uporabnostnih tekem lovskega psov.

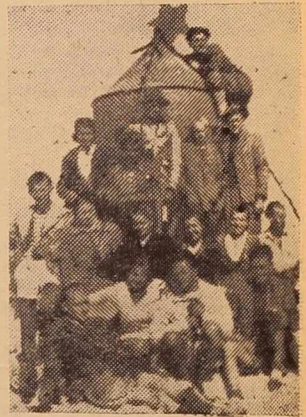
Za pravilno vzgojo in prevzgojo lovcov je bilo v Ljutomeru in Križevcih več predavanj o liku socialistično-kulturnega lovca in o raznih panogah lovske vede. Pri OLZ so bili imenovani 4 člani v izpitno komisijo, kajti po zakonu mora vsak na novo pristopivši član po 2-letni dobi opraviti lovski izpit, sicer ga izključimo iz lovske organizacije. Lovska družina v Ljutomeru ima tudi svojo strokovno knjižnico, ki je v lovski sobi (gozdarski dom) in služi za strokovno in kulturno vzgojo lovcov. V letu 1952 sta se združili OLZ Gor. Radgona in Ljutomer v enotno OLZ. Leta 1955 je bila priznana po RLZ prva nagrada za pokončanje roparic LD v Ljutomeru.

V zadnjih letih se je srnjad močno razmnožila in že dela občutno škodo, zato smo se odločili za večji odstrel. Za osvežitev krvi pri fazanih smo spustili v naše revirje precej fazančkov angleške in srbske krvi. Pri fazanih še nismo dosegli predvojnega staleža, zato jih smotrno vzgajamo, saj je fazan odlični uničevalec koloradskega brošča in njegovih ličink, zato je z jerebico vred upoštevanja vreden pomočnik poljedelcev.

V. Porekar

Mladih strelcev vedno več

Z novo teritorialno-upravno razdelitvijo je prišlo tudi do dokajšnje reorganizacije v strelstvu. Začeli smo ustanavljati strelske družine. V sedanji občini smo ustanovili strelske družine na Cvenu, v Ljutomeru, Zeleznihi dverih in Presiki, od katerih se je najmočnejše razvila Ljutomerska strelska družina, ki je nekakšna matična občinska

Ljutomerski in lahonski planinci na vrhu Triglava. Med njimi vidimo najstarejšega veterana — Maksa Meška

strelska organizacija po ukinitvenju Ljutomerskega okraja. Leta 1956 je bila ustanovljena še strelska družina v Križevcih. Te družine so se od leta 1952 pa do sedaj razvile v močne strelske organizacije.

SD v Ljutomeru šteje 41 članov in 44 mladincev, na kmetijski šoli Podgradje ima mladinsko sekcijo, na šoli v Cezanjevcih pa pionirsko. Pionirjev je včlanjenih v SD 81, mladinska sekcija v Podgradju pa šteje 15 mladincev; SD Presika ima 55 članov; SD Cven 40 članov in 4 mladinke, SD Zelezne dveri 29 članov in 8 mladincev; koliko članov ima SD Križevci, mi ni znano.

SD Ljutomer je leta 1952 prevzela od bivšega okrajnega strelskega odbora strelšče za Ljutomerskim Starim trigom, ki pa ni ustrezalo njenim potrebam. Zaradi tega so sklenili, da si bodo zgradili novo strelšče. Kljub temu pa je že leta 1952 priredila nekaj družabnih meddružinskih tekmovanj. Naslednje leto je družina s svojimi sredstvi in z udarniškim delom začela pripravljati teren za novo strelšče, tako da je bilo dokončano že do spomladi 1954. leta. Ima 6 strelnih mest. Za strelšče je družina izkoristila stari betonirani vojaški bunker, v katerem si je uredila mesto za mete, zaklon in majhno skladišče. S starega strelšča smo preselili na novo strelšče tudi strelno lopo, ki smo jo prav tako primerno preuredili. Sedaj je Ljutomersko strelšče eno najboljših v okraju in tudi v širši okolici.

Leta 1954 je skupina Ljutomerske družine nastopila na meddružinskih tekmovanjih v Presiki, Cezanjevcih in Zeleznihi dverih, v jeseni pa še na prijateljski medokrajni tekmi v Čakovcu, kjer je dosegla drugo mesto. Zaradi tesnejše povezave s sosednjim hrvaško strelsko organizacijo je družina leta 1956 povabila na prijateljsko tekmovanje SD Čakovca in SD Ptuj, poleg domačih SD Cven, Zelezne dveri in Križevci. Tudi na tem tekmovanju je Ljutomerska skupina dosegla drugo mesto. Zelo dobre rezultate sta zabeležila najboljša člana družine Milan Černjavič in Maks Gošnjak na republičkem tekmovanju v Ljubljani; udeležila sta se ga 4 leta zapovrstjo.

Ljutomerska družina vzgaja zadnja leta tudi mladi naraščaj. V svoje vrste je pridobila 44 mladincev in Ljutomeru, v kmetijski šoli Podgradje pa je ustanovila mladinsko sekcijo s 15 člani. Poleg tega je pridobila za strelsko organizacijo pionirje v Ljutomerski osnovni šoli in na gimnaziji ter pionirje osnovne šole v Cezanjevcih. V teh šolah so bile ustanovljene pionirske strelske sekcije, v katerih so člani družine redno vzgajali mladež. Ustanovljena pionirska strelska sekcija v Cezanjevcih pa je prinesla celo nepričakovan uspeh, saj je v tej vasi že tako veliko zanimanja za strelski šport, da bodo kmalu ustanovili svojo družino. Za ustanovitev strelske družine pa se pripravljajo tudi na Stari cesti in v presiškem rudniku.

Dušan Rihtarič

Nekdanje Ljutomersko A nogometno moštvo — se bo spet zbralo?

Obeti tudi za Ljutomerski nogomet?

Po osvoboditvi je naša ljudska oblast omogočila vsesplošno telesno vzgojno delovanje. Tako je bila tudi nogometu v Ljutomeru zagotovljena nova in uspešna pot. Nogometaši so dobili svoje igrišče pri »Postajališču«. Tekme so privabile številne gledalce. Moštvo takratnega FD Ljutomer je nastopalo v »Mariborski oblastni ligi« in se dokaj dobro uveljavilo. Treninje so bili redno dvakrat na teden in igralci so bili disciplinirani. V tem času je imel Ljutomer prvo in drugo, mladinsko in pionirsko moštvo.

Leta 1947 so se osamosvojili in ustanovili »Sindikalni nogometni klub Ljutomer«. Uprava kluba je skrbela za čimvečji razmah te lepe športne igre med mladino, da bi tako pripomogla k vzgajanju krepkih in zavednih članov socialistične domovine. Borila pa se je z dokajšnjimi denarnimi težavami; tako so nogometaši ponovno prešli v začetku leta 1953 pod okrilje TD Partizan. Clansko moštvo (I) je stalno sodelovalo v tekmovanju za prvenstvo »Pomurske lige« ali pa v mariborski »Področni ligi«. Mladinsko in pionirsko moštvo pa ni bilo stalno

vključeno v tekmovanja za prvenstvo, pač pa so igrali prijateljske tekme.

Nogometaši so sami vzdrževali igrišče s prostovoljnim delom (planiranje in navažanje premogovih ugaskov, košnja trave in podobno). Od začetka 1946. do 1956. leta so odigrali 275 prvenstvenih in prijateljskih tekem z nogometnimi moštvi Maribora, Celja, Murske Sobote

Ljutomerski strelci v družbi z gostujočimi vrstniki

te, Lendave, Ormoža, Ptuja, Ljubljane, Zagreba, Čakovca in drugih krajev. Med večje uspehe sodita: prvenstvo v drugi skupini »Mariborske oblastne lige« (1947/48) in prvenstvo v »Pomurski nogometni ligi« (1953/54).

Zaradi pomanjkanja denarnih sredstev je društvo Partizan Lju-

tomer lani odpovedalo nadaljnjo udeležbo nogometašev pri tekmovanju v »Pomurski ligi«. Odhodu nekaterih dobrih igralcev v JLA in na nova službena mesta je v glavnem pripisati, da se je lani razšlo I. moštvo. Od mladincev in pionirjev, ki kažejo precejšnjo nadarjenost, pa pričakujemo, da se bodo pod večjo roko vadiatelja-trenerja razvili v dobre igralce in dostojne

naslednike svojih starejših tovarišev. Lani smo dogradili moderen stadion s tekališčem in lahkoatletskimi napravami, tako da so že dani boljše pogoji za še uspešnejši razvoj nogometnega in tudi drugih športov v prleški metropoli.

Stane Vizavišek

krat še ni bilo posebnega prizadevanja za tekmovanje izven kraja, pač pa so ob določenem času igrali v najetem lokalni. Prvi začetki aktivnosti šahovske organizacije segajo v leta 1946, 1947, 1948 in 1949 s stalno skupino kvalificiranih igralcev. Prirejali so plemeniti šahovski tekmovanja:

Pomlajevanje vrst — bitna naloga tudi v šahovski organizaciji. Na sliki: Mladi šahisti v Kmetijski šoli Podgradje.

kvalifikacijske turnirje, brzoturnirje in prijateljske tekme ter navezovali stike tudi z manjšimi pokrajinskimi šahovskimi krožki. Nesreča pa je v tem, da ima zelo malo članov stalna bivališča. Težko je obdržati stalno šahovsko skupino za tekmovanja.

Od leta 1950 se je šah uveljavil tudi po šolah in smo mladino seznanjali s to plemenito igro. Po šolah so začeli delovati šahovski vzgojni krožki. Redne turnirje je Ljutomerska šahovska skupina prirejala z moštvii Ivanjkovec, Gornje Radgone, Murske Sobote in Lendave. Tudi v Mariboru, Ljubljani, Rušah, Slovenjem Gradcu, Celju in Portorožu smo sodelovali enkrat ali večkrat na okrožnih in pokrajinskih turnirjih kakor tudi na prijateljskih tekmah.

Zadnji dve leti ima šahovska organizacija sodobno urejeno dvorano. Ni pa se nam posrečilo, posebno še v zadnjem letu, da bi privabili v

Dr. Ivan Kaukler